

KOHDELUETTELO

1. Erkkilä	61
2. Frenckellin kalkkiruukki	64
3. Frenckellin paperitehdas	68
- Frenckellin koskisiipi	72
- Frenckellin massahiomo	76
- Frenckellin sisäpiha	82
- Frenckellin teollisuuspiha	85
4. Kapakan torppa	93
5. Kruununpolttimo	96
6. Lapinniemen puuvillatehdas	99
7. Lappi	102
8. Lundahlin tiiliruukki	107
9. Lääkemylly ("medicinal qvarn")	111
10. Naistenlahden höyrysaha	114
11. Nalkalan tiiliruukki	117
12. Nalkan torppa	120
13. Näsijärven pnimo	126
14. Onkiniemen panimo	131
15. Pyynikin kirkkopuisto	136
16. Ratinan teollisuusalue	140
17. Santalahden panimo	144
18. Särkänsaaren saha	147
19. Tammerkoski (Koski)	150
20. Tammerkoski 1	158
21. Tammerkoski 2	162
22. Tammerkoski 3	165
23. Tammerkoski 4	169
24. Tammerkoski 5	173
25. Tammerkoski 6	177
26. Tammerkoski 7	180
27. Tammerkoski 8	183
28. Tammerkoski 9	186
29. Tammerkoski 10	189
30. Tampella	193
31. Tampellan masuuni	197
32. Tampereen höyrypolttimo	200
33. Verkatehdas	205
34. Viinikan tiilitehdas	209

TAMPERE ERKKILÄ

KYY 137 : 4. Tampereen keskuspaloaseman etupiha: Erkkilän kylätontti. Sami Raninen 09.06.2014.

Nimi	Erkkilä
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Jussinkylä X kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	1
Muinaisjäännöstyyppi	asuinpaikat
Tyypin tarkenne	kylänpaikat
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	keskiajalta (1400-luku?) 1800-luvun lopulle.
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327798	X2-koordinaatti	327854	X-keskipiste	327826
Y1-koordinaatti	6822867	Y2-koordinaatti	6822940	Y-keskipiste	6822913
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 10 metriä

Lyhyt kuvaus Kartta-asemointien perusteella paikallistettu historiallinen kylätontti nykyisen Tampereen keskuspaloaseman etupihan kohdalla.

Tutkimukset

Tampereen keskustan osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi. Raninen 2014.

Sijainti ja maasto

Asfaltoitua pihaa ja sen edessä olevaa jalkakäytävää (Lapintie). Pihan luoteisosassa kiviaitaa reunustava noin 5 metriä leveä nurmikko, jolla puuistutuksia.

Kohteen kuvaus

Erkkilän kylä, 2 taloa, perustettu todennäköisesti 1400-luvulla. Kartta-asemoitavissa tarkasti 1700-luvulla, paikannettavissa viitteellisesti 1600-luvulla. Keskuspaloaseman asfaltoidulla etupihalla on kaivonkannesta päätellen tehty vesihuoltotöitä. Muiden maansiirtotöiden laajuutta ja mahdollista muinaisjäännöksen säilyneisyyttä vaikea arvioida. Etupihan topografiasta päätellen aluetta ei ole tasoitettu kovin voimakkaasti.

Asfaltoitua pientä kylätonttia ei esitetä suojeltavaksi.

Havaintomahdollisuudet

Huonot (asfaltti päällä).

Rajausperusteet

Kartta-asemointi (v. 1822 kartta Tammerkosken itäpuolisesta alueesta Messukylän pitäjässä).

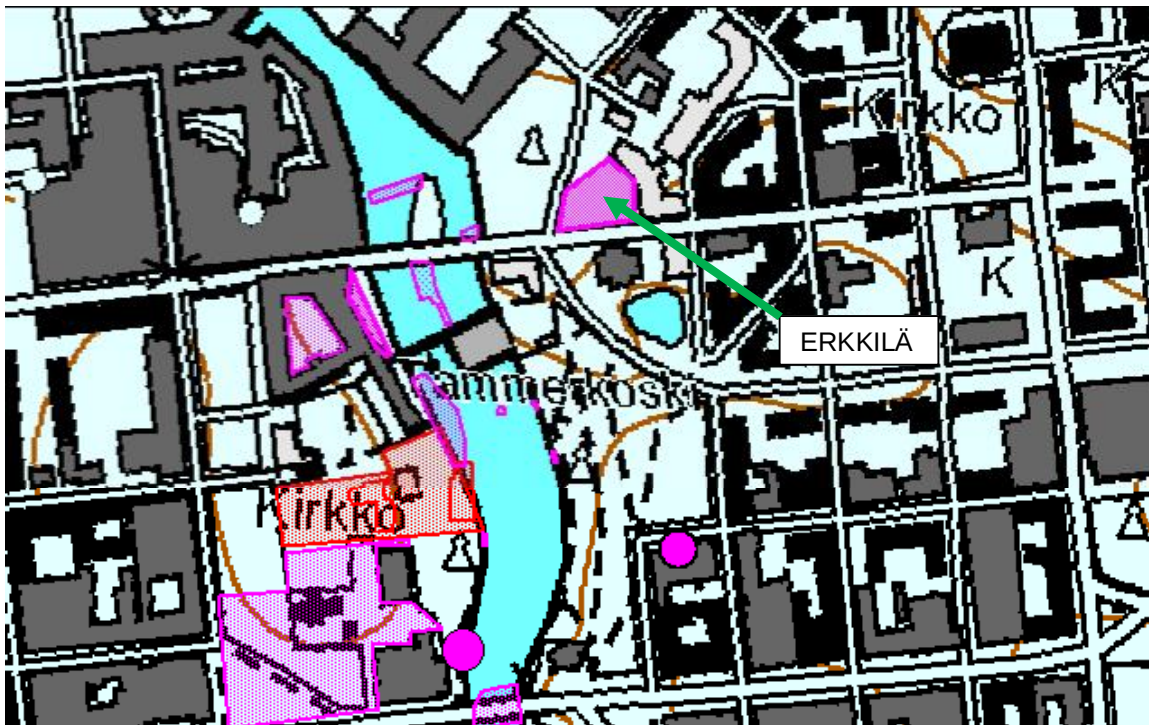
Luokitusehdotus

Rauhoitusluokka 3

Lisätietoja

Salminen, Tapio 2011: Tammerkosken keskiaika. – Tammerkoski ja kosken kaupunki, s. 18–33.
Tampereen museoiden julkaisuja 115.

KARTTAOTE (peruskarttalehti 212309)

MK 1: 5000

Lupa PISA/ 020/2006

TAMPERE FRENCKELLIN KALKKIRUUKKI

KYY 137 : 23. Eteläpuisto: Frenckellin kalkkiruukin sijaintipaikka rinteeseen juurella: Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Frenckellin kalkkiruukki
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Kaakinmaa VI kaupunginosa
Muinaisjäänköstunnus	-
Inventointinumero	2
Muinaisjäänköstyyppi	työ- ja valmistuspaikat
Tyyppin tarkenne	kalkkiuunit
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	1800-luvun loppu, 1900-luvun alku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327166	X2-koordinaatti	327232	X-keskipiste	327199
Y1-koordinaatti	6821693	Y2-koordinaatti	6821738	Y-keskipiste	6821716
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	5 metriä
Lyhyt kuvaus	Frenckellin paperitehtaan kalkkiruukki, sijainnut aikoinaan Pyhäjärven rannalla.

Tutkimukset

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Voimakkaiden maansiirtotöiden kohteena ollut puistoaluetta.

Kohteen kuvaus

Eteläpuiston ylätasanteen rinteiden juurella sijaitseva alue puiston sorakentästä (hist. speedway-rata) itään ja koilliseen. Itse kalkkiuuni näyttää v. 1882 kartan perusteella sijainneen nykyiselle puiston ylätasanteelle nousevan jyrkennetyn rinteiden ja Eteläpuiston alatasanteen halki itä - länsi-suunnassa kulkevan puistotien (Papinkadun jatke) välissä.

Kalkkiruukin tontti jatkui em. puistotien eteläpuolella sijaitsevalle kumpuilevalle nurmikolle, jolle on selvästi tuotu täyttömaata ja kiveä.

Havaintomahdollisuudet

Riittävät sen toteamiseen, että maanpinnalle ei erotu mitään jäännöksiä kohteesta.

Kohteen laajuus

2437 neliömetriä.

Rajausperusteet

V. 1882 kartta (inv.kertomuksen karttaluettelon kartta 1882b). Kohderajauksessa on huomioitu teollisuuskiinteistön pohjoisosa, jossa kalkkiuuni sijaitsi. Kiinteistön kielekemäinen eteläosa on v. 1882 kartan perusteella työntynyt Pyhäjärven rannassa sijaitsevalle laiturille ja voitaneen jättää rajauksen ulkopuolelle.

Ehdotus suoja-alueeksi

-

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä.

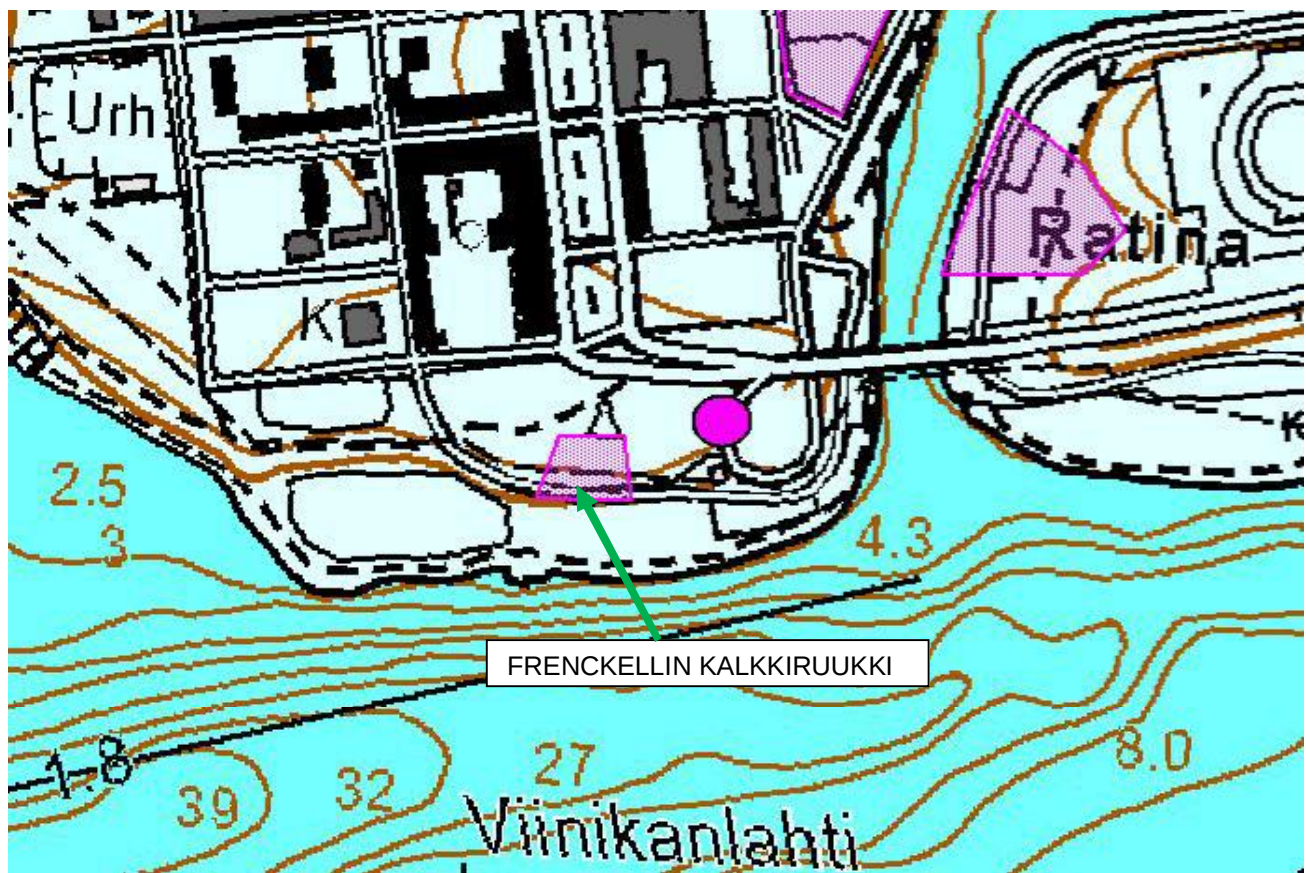
Lisätietoja

Historiallinen valokuva Frenckellin kalkkiruukista: HM 1372: 1: 1, Siiri-tietokanta. Kuva sisältyy tämän inventointikertomuksen lukuun 9.

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-106-9903-0
Nimi	Eteläpuisto
Lisätietoja	VI kaupunginosan puistot.
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE
peruskarttalehti
212309

MK 1: 5000
Lupa PISA/ 020/2006

TAMPERE FRENCKELLIN PAPERITEHDAS

KYY 137: 37. Kirjastonpuiston rantatasannetta. Taustalla paperitehtaan pannuhuone (nykyinen lehtienlukusali), jonka takana (länsipuolella) sijaitsee puiston pääosa huomattavasti rantatasannetta korkeammalla. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Frenckellin paperitehdas
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	II kaupunginosa Tammerkoski
Muinaisjäännöstunnus	1000018817
Inventointinumero	3
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-

Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1700 - 1900-luvut
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti 6822652	P2-koordinaatti 6822741	P-keskipiste	6822697
I1-koordinaatti 327591	I2-koordinaatti 327744	I-keskipiste	327668

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 2 metriä

Lyhyt kuvaus V. 1779 asemakaavan mukaista kaupunkialuetta, 1870-luvulta alkaen Frenckellin paperitehtaan aluetta.

Sisältää alakohteina erilliset rekisterikohteet Frenckellin koskisiipi, Frenckellin massahiomo ja Frenckellin teollisuuspiha.

Tutkimukset

Luoto 2008, 2009, 2010, 2011, inventointeja, koekaivausta

Heiskanen 2010, karttaselvitys

Raninen 2011, valvonta

Tupala 2011, koekaivaus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Suurin osa kohteesta on hoidettua puistoa (Kirjastonpuisto), jossa kaksi eri korkeuksilla sijaitsevaa pihaa. Puiston itäosassa 1900-luvun alussa rakennettu pannuhuone (nyk. lehtienlukusali), jonka itäpuolella rinne laskeutuu Tammerkosken rantatasanteelle. Myös rantatasanne ja kosken länsirannassa kulkeva jalkakäytävä ovat muinaisjäännösaluetta. Alakohteet **Frenckellin sisäpiha** ja **koskisiipi** eivät sijaitse puistossa vaan hieman pohjoisempana Frenckellin jugend-tyylisen punatiilisen rakennuskompleksin yhteydessä.

Kohteen kuvaus

Kohteen aiempi nimi on Kirjastonpuisto. Kohde käsittää 1870-luvulta 1920-luvulle käytössä ollutta teollisuuspihaa, jonka alueelta on runsaasti koekaivaus- ja valvontahavaintoja paperitehtaan aikaisista rakenteista, jossain määrin myös mahdollisesti vanhemmasta kaupunkirakentamisesta. Läntisessä puiston yläpäässä on havaittu monenlaisia puurakenteita, puiston alapäässä mm. pihakiveystä ja rilliraitteita (ks. alakohde **Frenckellin teollisuuspiha**), kosken rannassa mm. pihakiveystä ja betonirakenteita sekä massahiomon raunio (ks. alakohde **Frenckellin massahiomio**). Historialliseen teollisuusalueeseen sisältyvät vielä s-kaavamerkinnällä suojeltavat alakohdet **Frenckellin koskisiipi** ja **sisäpiha**, jotka sijaitsevat Kirjastonpuiston paperitehdasalueesta hieman pohjoiseen.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät.

Kohteen laajuus

7741 neliömetriä (Kirjastonpuiston muinaisjäännösalue ilman s-kaavamerkinnällä suojeltavia alakohdetta)

Rajausperusteet

Historialliset kiinteistörajat.

Ehdotus suoja-alueeksi

Kirjastonpuistossa sijaitsevan muinaisjäännösalueen suoja-alueen perustuu teollisuuspihan historiallisiin (1870-luku) kiinteistörajoihin ja pohjoisessa Puutarhakadun linjaan paitsi rantatasanteella, jossa suoja-alue ulottuu Frenckellin koskisiiven kaakkoispäättyyn asti.

Luokitusehdotus

Kirjastonpuisto: Kiinteä muinaisjäännös, SM-kaavamerkintä. Alakohdet **Frenckellin sisäpiha** ja **koskisiipi:** s-kaavamerkintä.

Lähistön kohteet

Tammerkoski (Koski); Tammerkoski 4

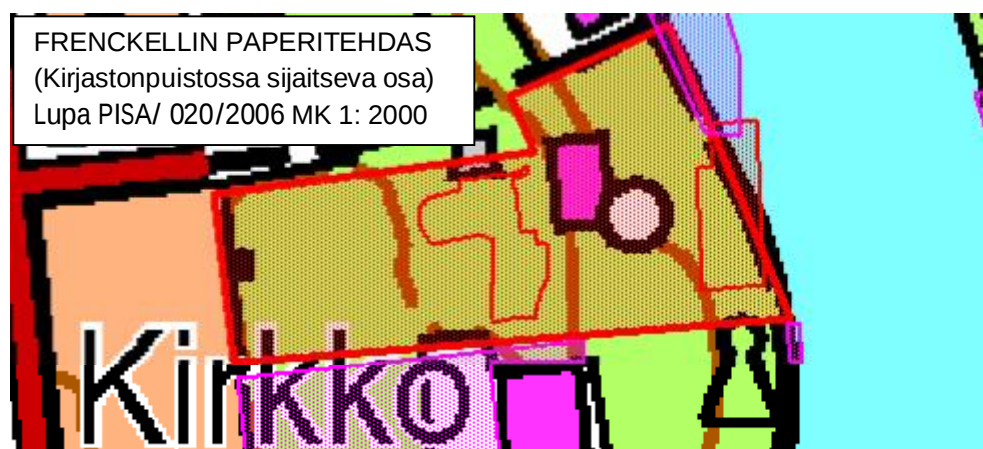
Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-102-9903-0000
Nimi	II kaupunginosan II kaupunginosan puistot
Lisätietoja	sisältää myös alakohdet Frenckellin koskisiipi, sisäpiha, massahiomio ja teollisuuspiha
Kiinteistötunnus	837-102-0007-0008

Nimi	Frenckell
Lisätietoja	alakohde Frenckellin sisäpiha
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE (peruskarttalehti 212309)

Lupa PISA/ 020/2006 MK 1: 5000

Kohteen 3 alakohde

TAMPERE FRENCKELLIN KOSKISIIPI

KYY 137: 35. Frenckellin koskisiipi syyskuussa 2014 kuvattuna Patosillalta. Sami Raninen.

Nimi	Frenckellin koskisiipi
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	II kaupunginosa Tammerkoski
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	3
Muinaisjäännöstyyppi	kivirakenteet teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	1800 - 1900-luvut.
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327645	X2-koordinaatti	327685	X-keskipiste	327665
Y1-koordinaatti	6822794	Y2-koordinaatti	6822861	Y-keskipiste	6822827
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 1 m

Lyhyt kuvaus Frenckellin koskisiiven luoteispuolinen seinänvierusnurmikko, jossa valvontahavaintoja harkkokivi- ja betonirakenteista. Aiempi kohdenimi Siiri-tietokannassa Frenckellin patomuuri.

Tutkimukset

Raninen 2010, valvonta

Raninen 2014, inv.

Sijainti ja maasto

Jalkakäytävää ja Frenckellin koskisiiven seinän edustalla nurmikkoa.

Kohteen kuvaus

V. 2010 valvonnassa (S. Raninen) havaittu nurmikon alla Frenckellin koskisiiven (lumppusiipi ja hollanteri) seinää koskettavia maanalaisia betoni- ja harkkokivirakenteita. Havainnot tehtiin rakennusteknisissä koekuopissa, joiden ETRS-TM35FIN-keskikoordinaatit olivat noin i 327 666 p 6 822 804 ja i 327 658 p 6 822 818. Kyseiset rakenteet jatkuivat yli 2 metrin etäisyydelle koskisiiven seinälinjasta.

Nämä rakenteet voivat liittyä Frenckellin paperitehtaan vesiruuheen, joka kulki jalkakäytävän kohdalla. Koskisiiven kohdalla on aiemmin sijainnut mm. paperitehtaan vanha valssihuone (1809 - 41), joka lienee työntynyt hieman nykyisen koskisiiven koillisseinästä koilliseen (Lyytinen 2001: 9, 10). On hyvin epävarmaa, onko siitä voinut säilyä jäännöksiä myöhemmän raskaan teollisuusrakentamisen jäljiltä.

V. 2010 valvonnassa havaittiin myös nurmikon luoteispuolisen jalkakäytävän täyttömaakerrosten alla betonirakenteita resentin täyttömaan seassa. Nykyisen jalkakäytävän kohdalla oli kesäkuussa 1933 useita metrejä syvä kaivanto (valokuva: Tampereen museot 1006: 59, Siiri-tietokanta). Jalkakäytävän alla olevat rakenteet ovat tätä nuorempia. Ne ovat ehkä tuhoutuneet patomuurin uusimisessa v. 2011 - 12 eivätkä muutenkaan liene arkeologisesti merkittäviä. Jalkakäytävää ei ole perusteltua määritellä suojeltavaksi alueeksi.

Kohteen laajuus

444 neliömetriä.

Rajausperusteet

Frenckellin koskisiiven edustalla oleva nurmikko Satakunnansillan ja Patosillan välissä.

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä

Lisätietoja

Lyytinen, Hanna 2001: Frenckell. Rakennushistoriallinen dokumentointi. Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen ky. Tilaaja Tampereen kaupungin tilakeskus.

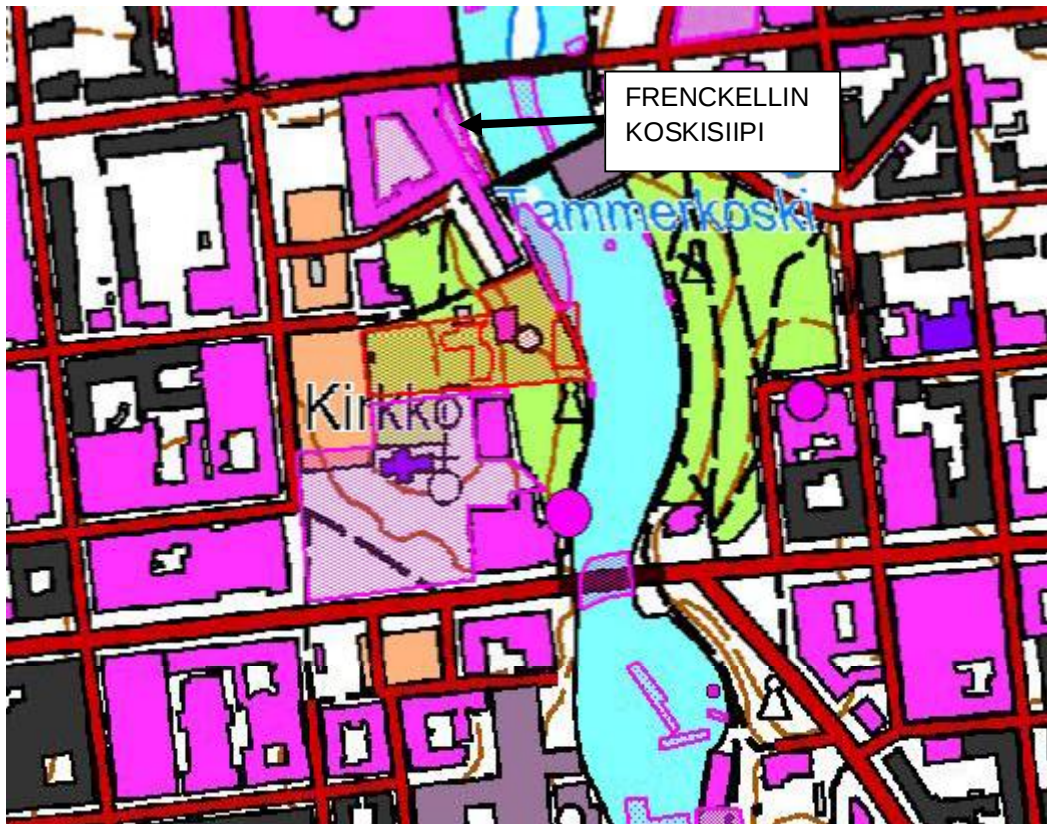
Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-102-9903-0
Nimi	II kaupunginosan puistot
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE (peruskarttalehti 212309)

Lupa PISA/ 020/2006

MK 1: 5000

MK 1: 2000

Kohteen 3 alakohde

TAMPERE FRENCKELLIN MASSAHIOMO

KYY 137 : 2. Kirjastonpuiston ranta: kuvan keskialalla Frenckellin massahiomon paikka. Kivipäälysteeseen on merkitty massahiomon eteläosan rakenteiden ääriveriivoja. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Frenckellin massahiomon
Kunta	Tampere
Vanha kunta	
Kylä	Tampere
Kaupunginosa	Tammerkoski II kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	3
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	1877 - 1929
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	6821281	X2-koordinaatti	6821332	X-keskipiste
Y1-koordinaatti	2487507	Y2-koordinaatti	2487564	Y-keskipiste
Z1-koordinaatti	80	Z2-koordinaatti	83	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	6822671	P2-koordinaatti	6822716	P-keskipiste
I1-koordinaatti	327719	I2-koordinaatti	327737	I-keskipiste

Koordinaattiselite Vanhojen karttojen perusteella arvioitu teollisuuslaitoksen sijainti. Ei sisällä suoja-aluetta.

Paikannustarkkuus (arvio) + / - 5 m

Lyhyt kuvaus Tammerkosken rannasta Vanhan kirjastotalon luoteispuolella on säilynyt maanalaisia rakenteita, jotka kuuluvat Frenckellin paperitehtaan puuhioketehtaaseen (1877 - 1929). Havaintojen perusteella tuotantolaitokseen kuuluneita rakenteita on säilynyt istutusten alla puistossa sekä Tammerkoskessa. Muilta osin raunioituneesta laitoksesta on maanpinnalla näkyvissä pannuhuone ja kahdeksankulmainen piippu.

Sisältyy nyttemmin alakohteena laajempaan muinaisjäännösalueeseen **Frenckellin paperitehdas** (ent. Kirjastonpuisto, mj-rekisteritunnus 1000018817).

Tutkimukset

Valvonta Kalle Luoto 2009

Inventointi Kalle Luoto 2008

Katselmus Ulla Lähdesmäki 2009

Valvonta Sami Raninen 2010

Inventointi Sami Raninen 2014

Sijainti ja maasto

K. Luoto:

Tammerkosken rannasta paljastui tehtaan massahiomoon kuuluneita rakenteita vuonna 2009, jolloin paperitehtaan lopettamisesta tuli kuluneeksi 80 vuotta. Puuhiomo rakennettiin aikana, jolloin suomalaisessa paperiteollisuudessa siirryttiin lumpun käytöstä puuhiokkeeseen. Tästä valmistusprosessin kehitysvaiheesta ei tiettävästi ole muualla Suomessa olemassa arkeologisesti tutkittuja raunioituneita jäännöksiä.

Frenckellin paperitehtaaseen kuulunut massahiomono sijaitsee Tammerkosken länsirannalla Kirjastonpuiston itäosassa. Alue on ollut tehtaan lopettamisen jälkeen 1930-luvulta alkaen hoidettua puistoa. Muistona massahiomoon kuuluneista rakennuksista erottuu nykypuistossa massahiomoon kuulunut kahdeksankulmainen piippu ja uusi pannuhuone, missä nykyisin toimii kirjaston lehtienlukusali.

1) Paljastuneista rakenteista pohjoisempi, rakenne N ("vesikanava"), sijaitsee KKJ 3 (2003) koordinaattipisteiden $P = 6\ 825\ 561 - 6\ 825\ 564$ ja $I = 3\ 327\ 826 - 3\ 327\ 829$ välisellä alueella. Rakenne on todennäköisesti dokumentoitua rakennetta laajempi. Rakenteen säilynyt pintataso havaittiin noin 82,5 m mpy korkeudessa. Paljastuneella rakenteella oli korkeutta noin metri.

2) Paljastuneista rakenteista eteläisempi tiilirakenne sijaitsee kohdassa (KKJ 3 (2003)) $P = 6\ 825\ 546 - 6\ 825\ 552$ ja $I = 3\ 327\ 830 - 3\ 327\ 835$. Rakenteen säilynyt pinta oli noin korkeudessa 82-83 m mpy. Rakenteen korkeustaso noudatti maanpinnan muotoja siten, että koskenrannan rakenne sijaitsi alempana kuin paljastuneen rakenteen läntinen osa. Rakenteen pohjaa ei tavoitettu.

Kohteen kuvaus

K. Luoto:

Tammerkosken rantoja pidetään yhtenä maamme keskeisimmistä teollisista kulttuurimaisemista. Frenckellin tehdaskiinteistön paikalla on paperinvalmistus alkanut vuonna 1783. Nykyisin jäljellä olevat Frenckellin tehdasalueen tiilirakennukset rakennettiin pää-asiaassa vuosien 1899-1920 välillä. Frenckellin alueen vanhimpia rakennuksia ovat Tammerkosken rannassa sijaitseva kahdeksankulmainen savupiippu vuodelta 1873, pannuhuone vuodelta 1905 sekä Keskustorin varrella oleva konttorirakennus 1840-luvulta (Rakennettu kulttuuriympäristö 1993: 171).

Puuhiokkeen keksiminen 1860-luvulla mullisti maamme paperiteollisuuden. (Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998: 40). 1870-luvulla Tammerkosken rantaan Frenckellin tehtaan yhteyteen rakennettiin massatehdas. Massatehdas valmistui vuonna 1877.

Olkimassatehtaaseen kuului myös kaksi puuhiomakonetta. Massatehtaan kanssa valmistui kattilahuone (1876) ja kahdeksankulmainen savupiippu (1876-1877). Olkimassan käyttö menetti vähitellen merkitystään ja olkimyllyt poistettiin käytöstä 1903-1906. Tällöin tehtaasta tuli puuhiomo (Lilius 2000: 30).

Kesällä 2009 tehdyissä puiston kunnostustöissä Vanhan kirjastotalon takaa Tammerkosken rannasta paljastui maanpinnan alta raunioita, jotka ovat kuuluneet Frenckellin paperitehtaan puuhioketehtaaseen (1877-1929). Havaintojen perusteella voidaan olettaa, että tuotantolaitokseen kuuluneita rakenteita on vielä säilynyt istutusten alla.

Rakenteesta paljastui kesän 2009 puistotöiden yhteydessä tehdassalin lattiaa, mahdollisesti jonkin koneen tiiliperustuksia ja vesikanavia. Puuhiomon jäänteet dokumentoitiin, jonka jälkeen havaintopaikka siistittiin ja peitettiin. Rakenteita ei varsinaisesti kaivettu.

Havaintomahdollisuudet

K. Luoto:

Kohtalaiset. Alue on istutettua puistoa, joten havaintoja voitiin tehdä ainoastaan avoimena olleesta kaivannosta. Paljastuneiden rakenteiden kohdalla ei suoritettu tarkempia kaivauksia, joten jäännöksen laajuus on selvittämättä. Oletettavasti rakenteita on säilynyt myös muualla puiston alueella ja Tammerkosken pohjassa.

Kohteen laajuus

Massahiomoon kuuluneita rakenteita paljastui puiston kunnostustyön yhteydessä kahdesta kohdasta Tammerkosken länsirannalta. Kunnostushankkeen yhteydessä paljastui massahiomon jäännöksen pintarakenteita noin 20 neliömetrin alalta. Vanhojen karttojen perusteella voidaan olettaa, että tehtaaseen kuuluneita rakenteita on säilynyt kaikkiaan noin 2000 neliömetrin alueella (K. Luoto).

Rajausperusteet

Vuoden 1905 kartta Frenckellin tehdasalueesta.

Ehdotus suoja-alueeksi

10 m oletetusta rajasta. Ehdotettu suoja-alue on esitetty liitteenä olevassa kartassa. Ehdotetun suoja-alueen uloimmat koordinaattipisteet (KKJ 3, 2003) P = 6825 523 - 6825 590 ja I = 3327 768 - 3327 848 (K. Luoto).

Luokitusehdotus

2

Suojelutoimenpiteet kentällä

Kunnostushankkeen yhteydessä paljastuneet osat rakenteesta dokumentoitiin ja peitettiin suodatinkankaalla ennen puistokäytävän rakentamista (K. Luoto).

Vuonna 2010 rakennetta otettiin uudestaan esille ja dokumentointiin lisää (Raninen 2011). Rakenteen päälle rakennettiin vesieriste suojaamaan sitä paikalle tehdyn kukkapenkin kasteluveden aiheuttamalta eroosiolta.

Lähistön kohteet

Tammerkoski (Koski), Tammerkoski 4.

Lisätietoja

Lilius, Martin 2000. Frenckellin paperit, Tampereen paperitehdas kuvina. Tampereen museoiden julkaisuja 53.

Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampereen museoiden julkaisuja 2/98.

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-102-9903-0
Nimi	II kaupunginosan puistot
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

ks. seuraava sivu: pienimittakaavaisempi kartta

MK 1: 2000
Lupa PISA/ 020/2006

Kohteen 3 alakohde

TAMPERE FRENCKELLIN SISÄPIHA

KYY 137 : 33. Frenckellin sisäpiha. Sami Raninen, syyskuu 2014.

Nimi	Frenckellin sisäpiha
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	II kaupunginosa Tammerkoski
Muinaisjäännostunnus	-
Inventointinumero	3
Muinaisjäännostyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1800 - 1900-luvut
Rauhoitusluokka	-

Lukumäärä -
Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327600	X2-koordinaatti	327643	X-keskipiste	327621
Y1-koordinaatti	6822780	Y2-koordinaatti	6822837	Y-keskipiste	6822808
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 1 m

Lyhyt kuvaus Teollisuusrakennuskompleksin sisäpiha, jolla on sijainnut 1860-luvun paperikonesali. Sisältyy alakohteena muinaisjäännösalueeseen **Frenckellin paperitehdas.**

Tutkimukset

Inv. Raninen 2014

Sijainti ja maasto

1900-luvun alussa rakennetun Frenckellin punatiilisen tehdaskompleksin ympäröimä alue. Kyseessä on päällystetty, tasoitettu sisäpiha, jonka länsiosassa sijaitsee ylöspäin nouseva nurmipeitteinen rinne. Rinteen laella on tehdaskompleksin länsisiipi (kalanteri).

Kohteen kuvaus

Sisäpihalla on sijainnut viimeistään v. 1866 olemassa ollut paperikonesali, joka muutettiin varastoksi 1900-luvun alussa ja purettiin 1960-luvulla.

Sisäpihaa ympäröivissä rakennuksissa on nykyisin lähinnä toimistotiloja. Tehtaan toiminta lakkasi jo 1920-luvun lopulla.

Havaintomahdollisuudet

Huonot (päällystetty piha).

Kohteen laajuus

1391 neliömetriä.

Rajausperusteet

Sisäpiha-alue.

Luokitusehdotus

S

Lisätietoja

Lyytinen, Hanna 2001: Frenckell. Rakennushistoriallinen dokumentointi. Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen ky. Tilaaja: Tampereen kaupungin tilakeskus. (Arkistolähde).

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus 837-102-0007-0008

Nimi Frenckell

Lisätietoja -

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE (peruskarttalehti 212309) MK 1: 5000

Lupa PISA/ 020/2006

Kohteen 3 alakohde

TAMPERE FRENCKELLIN TEOLLISUUSPIHA

KYY 137: 38. Kirjastonpuiston esiintymislava (Laikunlava), jonka eteläpuolella (kuvassa oikealla puolella) sijaitsee Frenckellin teollisuuspiha. Taustalla paperitehtaan pannuhuone (nyk. lehtienlukusali) ja puretun massahiomon savupiippu. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Frenckellin teollisuuspiha
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Tammerkoski II kaupunginosa
Muinaisjäänköstunnus	-
Inventointinumero	3
Muinaisjäänköstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	ratapohjat
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	n. vuodet 1900 - 1929
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	6821273	X2-koordinaatti	6821316	X-keskipiste
Y1-koordinaatti	2487475	Y2-koordinaatti	2487508	Y-keskipiste
Z1-koordinaatti	89	Z2-koordinaatti	91	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	6822663	P2-koordinaatti	6822704	P-keskipiste
I1-koordinaatti	327646	I2-koordinaatti	327680	I-keskipiste

Koordinaattiselite Kesän 2010 tutkimusten yhteydessä paljastuneen kiveyksen reunakoordinaatit.

Paikannustarkkuus (arvio) 0

Lyhyt kuvaus Paikalla on **Frenckellin paperitehtaaseen** (1783-1928) kuuluneen kenttäkiveyksen ja kapearaiteisen rautatien osia. Rautatie on rakennettu 1900-luvun alkuvuosina ja se on jäänyt käytöstä 1920-luvun lopussa..

Tutkimukset

Inventointi: Kalle Luoto 2008

Koekaivaus: Luoto, Kalle 2010

Kartoitus: Luoto, Kalle 2010

Inventointi: Raninen, Sami 2014

Sijainti ja maasto

K. Luoto:

Kesän 2010 tutkimusalue n. 30x50 metriä sijaitsi Frenckellin tehdasalueen lämpökeskuksen (1905/07) ja siihen liittyvän tiilipiipun (1876) länsipuolella. Alueen pintakerroksista löytyi teollisuusratapihan jäännös. Ratalinjat näkyivät lähinnä kiveämättöminä urina ja ratakiskojen jäänteinä.

Kohteen kuvaus

K. Luoto:

Frenckellin teollisuusalue laajeni 1870-luvulla, jolloin rakennettiin vanhan tehtaan eteläpuolella olevalle tontille lukuisia rakennuksia, mm. olkimassatehdas. Nykypäiviin rakennuskannasta on säilynyt vain lämpövoimalaan liittynyt kahdeksankulmainen korkea tiilipiippu. Alueen Kirkkokadun puoleiset osat kuuluivat aikaisemmin apteekkari Tennbergille, jonka pitkä asuinrakennuksen, tallin ja makasiinin käsittävä rakennus tunnettiin Temperinä. Tämä pitkä rakennus oli Puutarhakadun varrella, vastapäätä tehtaan konttoria.

Tampereen Kirjastonpuiston alueella kesäkuussa 2010 tehdyssä koetutkimuksessa tuli esiin kenttäkiveystä ja kapearaiteisen rautatien pistoraiteiden jäännöksiä, jotka liittyvät Frenckellin paperitehtaan (1783-1928) toimintaan. Radan avulla on kuljetettu puuta teollisuusalueella. Kiskot on rakennettu 1900-luvun alkuvuosina ja ne ovat jääneet käytöstä 1920-luvun lopussa.

Tehdasalueen sisäiseen tavaraliikenteeseen tarkoitettu kapearaiteinen rautatie liittyy tehtaan uudistamiseen 1900-luvun alkupuolella. Alkuperäinen rakenne, joka yhdisti raaka-ainevaramon puuhiomon ja paperitehtaan, antaa hyvän kuvan tehdasalueen yksiköiden toiminnallisuudesta 1900-luvun vaihteessa. Pihakiveys liittyy Frenckellin paperitehtaan toimintaan 1900-luvun alussa. Pihakiveys ja kapearaiteisen radan ratalinjat olivat käytössä vielä 1920-luvulla, jolloin aluetta käytettiin puuhiomon massapuun varastoalueena. Frenckellin tehtaan toiminta päättyi 1928 ja seuraavana vuonna tehdasalue siirtyi kaupungin omistukseen.

Paperitehtaan kokonaisuuden näkökulmasta tehtaan rakennuskantaa on purettu merkittävästi vuoden 1929 jälkeen. Purkaminen on kohdistunut erityisesti nykyisen tehdasalueen etelä- ja länsipuolelle. Nämä vanhan tehtaan ja kaupungin väliset alueet ovat muutettu puistoiksi ja parkkipaikoiksi. Tämän runsaasti tehtaan teollisuus ja asuinrakentamista käsittäneen vyöhykkeen teollisuusperinnöstä on säilynyt vain tiilinen piippu ja lämpökeskus.

Noin sata vuotta vanha kenttäkiveys ja raiteet ovat merkittäviä suhteessa alueen teollisuushistoriaan, joista on säilynyt vain vähän arkeologisoituneita jäännöksiä. Raiteiden jäännökset kertovat tehdasalueen toiminnallisuudesta ja ovat siksi informatiivisia.

Tontin maankäytön historiaa kartanokaudelta vuoteen 2010

Katso tarkemmin koekaivauskertomus Kalle Luoto 2010 (liite 1: Jari Heiskanen 2010)

ennen vuotta 1779

- kartanon rantapeltoja: alueella on Tammerkoskeen rajoittuvia rantapeltoja.
- Tammerkosken maakirjakylästä muodostetun kartanon pihapiirin pohjoisraja jää alueen eteläpuolelle.

1779- (ranta-alue)

- Tampereen kaupunki perustetaan.
- Kaivausalue sijaitsee kaupungin ensimmäisen asemakaavan ulkopuolelle jäävällä ranta-alueella, joka oli tarkoitettu vesitehtaille.
- vuoden 2010 tutkimusalueen länsipuolella on välittömästi ensimmäisen asemakaavan tontti nro: 2.

1802- (kasvima, kasvihuone)

- Tonttia nro:2 laajennetaan tontin omistaneen apteekkari anomuksesta ulottumaan Tammerkoskeen saakka.
- Tutkimusalue on osa apteekkarin kasvimaata, johon rakennetaan lämmitettävä kasvihuone 1800-luvun puolivälissä.

1830-luku.

- Rakennukset keskittyvät Kirkkokadun varteen.
- Tontti ja tutkimusalue on ruutukaavamaista puutarhaa.

1873- (kasvima/teollisuus)

- Apteekkarin suuri tontti on jaettu pienempiin osiin. Puutarhakadun varrella oleva tonttialue on jaettu kolmeksi tontiksi, jotka ovat siirtyneet Frenckellin paperitehtaan omistukseen.
- Tontin eteläosa on liitetty kirkon yhteydessä olevaan puistoon. Tutkimusalueella pieniä muutoksia, kasvihuone muutetaan tehtaan verstaaksi.

1870-luku

- Frenckellin teollisuusalue laajenee etelään tontille nro 2. Rakentaminen keskittyy rantaan, ylemmäksi rakennetaan ainoastaan olkileikkaushuone. Teollisuusalueen tämän ajan lukuisista rakennuksista on säilynyt vain kahdeksankulmainen piippu.
- Tutkimusalueella ei ole ilmeisesti rakennuksia, ainoastaan vanhempi, kasvihuoneena toiminut rakennus sijaitsee tontin pohjoisosassa.

1880-luku

- alueen käytöstä ei ole tietoja. Yleisesti tehdasalueella ei tehdä merkittäviä laajennuksia

1890-luku

- tutkimusalueen reunalla oleva kasvihuone on muutettu ilmeisesti varastorakennukseksi.

v. n. 1900

- Tontilla on edelleen Tennbergin rakennuksia, joita käytetään Frenckellin työväen asuntolina.

n. 1904- (teollisuus/puuvarasto)

- Tutkimusalue tasataan ja osana laajempaa paperitehtaan uudistamista se muutetaan puuvarastoksi.
- Uuden lämpökeskuksen pihan muodostava alue kivetään ja sille rakennetaan kapearaiteinen rautatie puunkäsittelyä helpottamaan. Puuvarastolta johtavat raiteet mm. lämpökeskukseen, puuhiomoon ja edelleen paperitehtaaseen.
- Puuvaraston kivetyn pihan pistoraiteita rakennetaan lisää 1910 ja 1920-luvulla.

1900-luku

- Frenckelin tehtaan uudistukset alkavat. Tehdas saa kapearaiteisen rautatien palvelemaan sisäistä liikennettä. Rautatie yhdistää tehtaan eri tuotantolaitoksia.

1929- (varastoalue)

- Paperitehdas lopettaa toimintansa ja alue siirtyy kaupungille.
- Kivetty piha peitetään hiekalla ja tutkimusalueelle rakennetaan varastorakennus.
- Apteekkarin tontille rakennetut teollisuusrakennukset puretaan uutta pannuhuonetta ja piippua lukuun ottamatta. Tarkoituksena on purkaa koko paperitehtaan tehdasalue ja rakentaa tilalle julkisia rakennuksia ja puistoja.

1939- (varastoalue)

- Sodat ja niitä seurannut pula-aika estää suunnitelmien toteutumisen.
- Tutkimusalue on lähinnä varastokäytössä.

1950/1960- (puistoalue)

- Paperitehtaan purkamisesta luovutaan ja tiloihin sijoitetaan mm. kaupungin virastoja.
- Tutkimusalueen varastorakennus puretaan ja alue tasataan puistoalueeksi, joka on osa

Kirjastonpuistoa.

- Pannuhuone muutetaan myöhemmin kirjaston lukusaliksi ja sen seinustalle rakennetaan kevytrakenteinen esiintymislava.

2010 (puiston uudistustyöt)

- Kirjastonpuiston Puutarhakadun varrella olevien osien uudistaminen alkaa, tutkimusalueelle on suunniteltu uusi esiintymislava.

- Rakennustöissä tulee vastaan apteekkarin pihapiirin rakennusten pohjarakenteita, kivetty piha ratoineen ja rannassa teollisuusrakenteiden jäänteitä.

- Tutkimusalueella niistä sijaitsevat kivetty piha ja ratojen jäänteet.

S. Raninen 2014: kohteen pohjoispuolelle on rakennettu esiintymislava (Laikunlava). Ei muuta lisättävää.

Kohteen laajuus

Vuoden 2010 tutkimusten perusteella Kirjastonpuiston tutkimusalueella sijaitsevasta jäännöksestä esitetään säilytettäväksi noin 350 m². Tämän lisäksi tutkimusalueella todettiin kenttäkiveystä ja radan jäännöksiä n. 290 m² alalla. Lisätietoja: Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 9.9.2010 DIAR: 337/2010.

Luokitusehdotus

Rauhoitusluokka 2 ja SM-kaavamerkintä

Kiveykseen tulee suhtautua osana teollisuushistoriallista kiinteää muinaisjäännöstä.

Frenckellin paperitehtaan alue muodostaa sekä muinaisjäännöksenä että rakennushistoriallisena kohteena merkittävän teollisuushistoriallisen kokonaisuuden.

Suositeltavat jatkotoimenpiteet

Lähistön kohteet

Tammerkoski (Koski), muinaisjäännösryhmät kohteen välittömässä läheisyydessä sen lounaispuolella.

Koekuopat

Alueelle kaivettiin kesäkuussa 2010 koneellisesti koeojia, joista paljastuneet rakenteet dokumentoitiin. Koeojia laajennettiin elokuussa 2010, jolloin paljastunut kiveys dokumentoitiin laajemmalla alalla. Aluetta kaivettiin noin 40 cm syvyyteen (tutkimusalueen luoteisosan

pinnansyvyys noin 90,7 m mpy ja kaakkoisosassa noin 90,1 m mpy (nn-järj.)).

Muut havainnot

Kiveyksen alla olevat kerrostumat kuuluvat **Frenckellin paperitehtaan** muinaisjäännösalueeseen. Mikäli kiveystä puretaan, kerrostumista saattaa löytyä myös historiallisen ajan markkinapaikkaan tai Tammerkosken kartanon ja kylän asutushistoriaan liittyviä jäänteitä, kuten osia kiinteästä muinaisjäännöstä ja esineistä.

Lisätietoja

Lausuntoja

Museoviraston lausunto 24.6.2010 DNRO 251/304/2010

Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 12.03.2008 DIAR: TRE 3099/13.03.02/2008

Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 22.02.2010 DIAR: 56/2010

Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 24.02.2010 DIAR: 35/2010

Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 14.05.2010 DIAR: 171/2010

Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 09.09.2010 DIAR: 337/2010

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus 837-102-9903-0

Nimi II kaupunginosan puistot

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE peruskarttalehti
212309

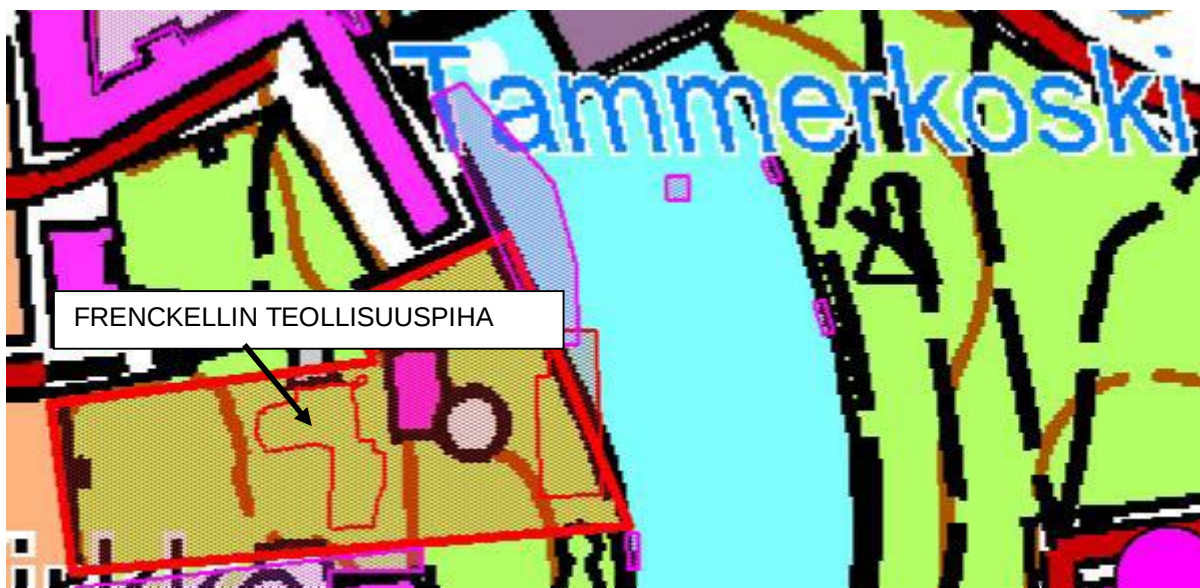
Lupa PISA/ 020/2006

FRENCKELLIN TEOLLISUUSPIHA

MK 1: 5000

FRENCKELLIN TEOLLISUUSPIHA

MK 1: 2000

TAMPERE KAPAKAN TORPPA

KYY 137 : 20. Koskipuiston Cumulus-hotelli: Kapakan torpan paikka. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Kapakan torppa
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	XI kaupunginosa
	Kyttälä a
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	4
Muinaisjäännöstyyppi	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne	kestikievarit
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	1700 - 1800-luvut
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	327887
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6822650
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 10 metriä

Lyhyt kuvaus

Tuhoutunut torpan ja krouvin paikka

Tutkimukset

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Kerrostalo- ja katualuetta.

Kohteen kuvaus

V. 1758, 1781 ja 1822 (1822a) kartoissa nykyisen Koskikadun Cumulus-hotellin pohjoisosan kohdalle (katuosoite Kyttälänkatu 2) on merkitty torppa, jonka nimeä ei mainita. Viljo Rasilan rekonstruktio kartassa (1988: 392) tämä kohde nimetään Kapakan torpaksi. Nimestä päätellen torppa toimi myös jonkinlaisena krouvina. Kapakan torppa oli Nalkan torpan ohella ainoa inventoinnin maastotyöhön sisältynyt torpanpaikka.

Arkeologisessa mielessä Kapakan torpan paikka on täysin modernin kerrostalo- ja vesihuoltorakentamisen tuhoama.

Rajausperusteet

Hist. kartat (1700- ja 1800-luvut)

Luokitusehdotus

3

Lisätietoja

Lähteet ks. Raninen 2014, inventointikertomus.

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

Lupa PISA/ 020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 29. Kruununpolttimo: puretun pikkupolttimon tienoota Tallipihassa, Kuskin talon kohdalla. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Kruununpolttimo
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Finlayson
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	5
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	manufaktuurit
Ajoitus	historiallinen

Selkeä ajoitus	1700-luvun loppu, 1800-luvun alku
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327299	X2-koordinaatti	327444	X-keskipiste	327371
Y1-koordinaatti	6823072	Y2-koordinaatti	6823155	Y-keskipiste	6823114
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) + - 5 m

Lyhyt kuvaus Tammerkosken kruununpolttimon rakennuksia, sijainnit kuvattu v. 1820 kartassa Finlaysonin palatsin pihalla ja nykyisen Tallipihan alueella.

Tutkimukset

Tampereen keskustan osayleiskaava-alueen inventointi. Raninen 2014.

Sijainti ja maasto

Rakennuksia, tiealue, puistoa, pihaa.

Kohteen kuvaus

1770-luvulla perustetun Tammerkosken kruununpolttimon alue.

Useiden karttojen perusteella varsinainen polttimorakennus sijaitsi nykyisen Finlaysonin palatsin (1899) kohdalla, kuten myös paikallishistoriallisessa kirjallisuudessa on todettu. V. 1820 kartassa kuvatuista vanhan kruununpolttimon ulkorakennuksista 1) **ruiskuhuone** sijaitsi nykyisessä Finlaysonin puistossa lähellä palatsin luoteispäätä, 2) **pikkupolttimo** Finlaysonin Tallipihan alueella (ns. Kuskin talon kohdalla Tallipihan kaakkoiskulmassa), 3) **talli** Finlaysonin Tallipihan alueella (Tallipihan eteläosassa tiilisen holvikellarin tienoilla) ja 4) **mallashuone** Mäntinrannalla eli Tammerkosken niskan länsirannalla.

Koska ainakin tuotantorakennukset (päärakennus ja pikkupolttimo) sijaitsivat myöhemmin rakennetuilla paikoilla, kohde katsottiin tuhoutuneeksi.

Rajausperusteet

Hist. kartat polttimealueesta.

Luokitusehdotus

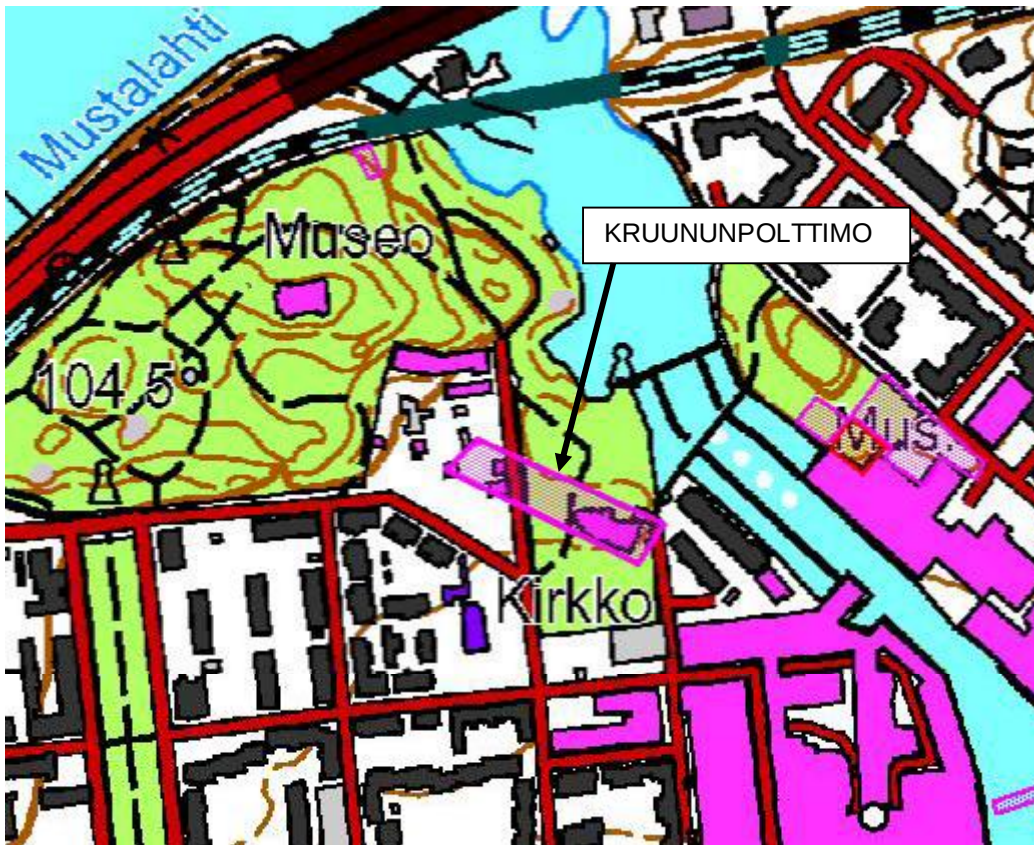
3

Lisätietoja

Karttalähteet ks. Raninen 2014, inventointikertomus.

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

Lupa PISA/ 020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 28. Lapinniemen puuvillatehdas: purettujen tuotantorakennusten aluetta kesäkuussa 2014. Sami Raninen.

Nimi	Lapinniemen puuvillatehdas
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Lapinniemi
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	7
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	1900-luku
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	328153	X2-koordinaatti	328351	X-keskipiste	328244
Y1-koordinaatti	6823952	Y2-koordinaatti	6824070	Y-keskipiste	6824011
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 5 m

Lyhyt kuvaus Lapinniemen puuvillatehtaan purettujen tuotantorakennusten paikkoja. Nykyrakentamisen suurelta osin tuhoamia.

Tutkimukset

Raninen inv. 2014

Sijainti ja maasto

Kerrostaloaluetta, pysäköintialuetta, päällystettyjä pihoja, hieman nurmikkoa.

Kohteen kuvaus

Arkeologisen huomion kohteena olivat Lapinniemen puuvillatehtaan yhä olemassa olevan kehräämörakennuksen (nykyinen Holiday Club -kylpylä) länsi-, luoteis- ja pohjoispuolella sijainneet, 1990-luvulla puretut tuotantorakennukset. Alueelle on rakennettu useita kerrostaloja, joten purettujen rakennusten perustuksia on voinut säilyä vain satunnaisesti.

Tehdas perustettiin v. 1898. Purettuja rakennuksia olivat kutomo (aloitettu 1902) ja lankavärväämö (aloitettu 1900).

Rajausperusteet

Kartta tuotantorakennusten laajuudesta ennen purkamista (lähdetieto mainittu kohdassa lisätietoja).

Luokitusehdotus 3

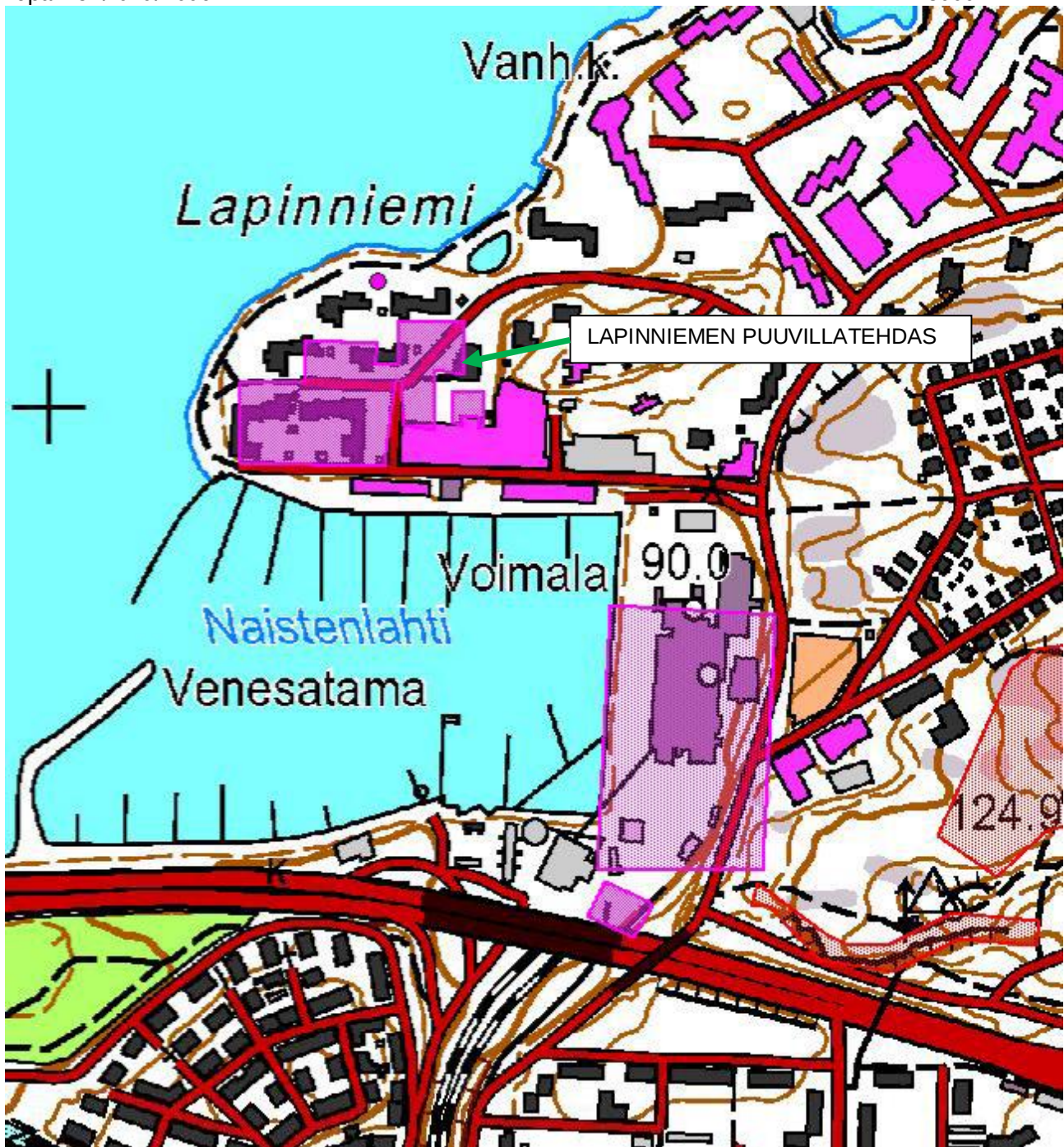
Lisätietoja

Tampereen rakennuskulttuuri, maisemat ja luonnonsuojelu. Tampereen kaupungin kaavoitusvirasto By/3/1985. Sivut 198, 199.

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

Lupa PISA/ 020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 8. Yksi Lapin kivilouhosalueen kivenottopaikoista. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Lappi
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Lappi Petsamo XXI kaupunginosa
Muinaisjäänköstunnus	1000006459
Inventointinumero	6
Muinaisjäänköstyyppi	raaka-aineen hankintapaikat

Tyypin tarkenne	louhokset
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	viimeistään 1800-luvun lopulta
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	3
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste 3289928
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste 6823743
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti 6823499	P2-koordinaatti 6823865	P-keskipiste
I1-koordinaatti 328566	I2-koordinaatti 329139	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 5 metriä.

Lyhyt kuvaus Tammelan kaupunginosan pohjoispuolella sijaitsevalla metsäisellä kalliomäellä Lapin asuinalueen eteläpuolella on useita kivenlouhinta-alueita. Vuoden 1899 karttaan Kaupin sairaalan länsipuolella sijaitseville kallioille on merkitty kivilouhoksia, joten louhintaa on toteutettu ainakin 1800-luvulta lähtien.

Tutkimukset

Tark. Kalle Luoto 2004

Inv. Sami Raninen 2014

Sijainti ja maasto

Korkea kalliroleikkaus Kekkosen tien pohjoispuolella, metsittynyttä louhosaluetta Kaupin sairaalan eteläpuolella ja metsäisen kalliomäen lakialue, jossa runsaasti kivenlouhintajälkiä.

Kohteen kuvaus

Luoto 2004:

Kaupin sairaalan eteläpuolella on louhittu kiviainesta 1800- ja 1900-luvun vaihteessa todennäköisesti kaupunkirakentamiseen. Louhokset saattavat liittyä esimerkiksi Johanneksen kirkon rakentamiseen vuonna 1902, sillä Paula Kivinen (1982, 100) mainitsee kirkkoon käytetyn paikallisen kiven lisäksi graniittia Kurusta ja Pinsiöstä. Ainakin osan louhintapaikoista on oletettu

jääneen Kekkosen tien ja Parantolankadun alle.

Kenttätutkimus kohdennettiin alueelle, johon vuoden 1899 karttaan oli merkitty kivenottopaikkoja. Kyseiseen karttaan on louhosten eteläpuolelle merkitty Tammelan kaupunkikorttelit. Kekkosen tien pohjoispuolisessa maastossa havaittiin louhinnan merkkejä itä-länsi -suuntaisessa jyrkässä kallioseinämässä Parantolankadun pohjoispuolella. Louhintapaikan pituus itä-länsi suunnassa on noin 500 m ja leveys noin 70 m. Kallioseinämässä on useita porausjälkiä, joidenka eteläpuolella on louhikkoa. Sairaalan länsi- ja pohjoispuolella on pienempiä kivenottopaikkoja. Ne sijaitsevat Kekkosen tien, Käpytien ja Kaupin sairaalan välisellä metsäalueella. Havaituista kivenottopaikoista useimmat ovat itä-länsi -suuntaisia kallioseinämiä, joissa on porausjälkiä. Osa kivenottopaikoista erottuu maastossa suorakaiteen muotoisina painaumuksina. Louhinta-alueen kallioissa havaitut porausjäljet ovat halkaisijaltaan kolme, neljä tai viisi senttimetriä. Kivenottopaikkojen läheisyydessä on louhinnan seurauksena syntynyttä jätettä. Nykyisin maasto on metsittynyt ja louhokset on peittänyt paikoin voimakas aluskasvillisuus. Vanhoille louhintapaikoille on kertynyt sadevettä kosteikoiksi ja pieniksi lammikoiksi.

Raninen 2014 (inv):

Muinaisjäännösalue on nyt kohderajattu - kolme erillistä osakohdetta:

- 1) Kaupin sairaalan eteläpuolinen alue
- 2) Kekkosen tien ja Parantolankadun pohjoispuolinen korkea kallioleikkaus (Kaupin puiston eteläreunassa)
- 3) laaja Kekkosen tien, Parantolankadun ja Käpytien välinen metsäalue korkean kalliomäen laella.

Alueella 3 sijaitsee siellä täällä suuri määrä louhintapaikkoja. Luoto (2004) on merkinnyt inventointiraporttinsa karttaan 9 edustavaa kivenottopaikkaa alueella 3. Louhintaa on kuitenkin havaittavissa useimmissa alueella 3 sijaitsevilla kalliojaljastumissa. Alueella 1 puolestaan on todennäköisesti louhintaan liittyviä betonirakenteita.

Havaintomahdollisuudet

Kohtalaiset

Kohteen laajuus

Noin 5,6 hehtaaria

Rajausperusteet

Kalliojaljastumat ja -seinämät, joissa louhintaa nähtävissä. Käpytien, Parantolankadun ja Kekkosen tien välisellä metsäalueella louhintajälkiä on hyvin tiheässä, mistä syystä kyseinen alue on rajattu yhtenä kokonaisuutena.

Ehdotus suoja-alueeksi

Louhinnan jälkiä on hyvin paljon ja ne erottuvat maanpinnalle, mistä syystä niitä ympäröivää erityistä suoja-aluetta ei ehdoteta. Käpytien, Kekkosen tien ja Parantolankadun välinen metsäalue kuitenkin rajataan yhtenä kokonaisuutena, koska kivenottoaikoja on siellä paljon ja tiheässä.

Luokitusehdotus

2

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus 837-127-9903-0

Nimi Lapin puistot

Kiinteistötunnus 837-121-9903-0

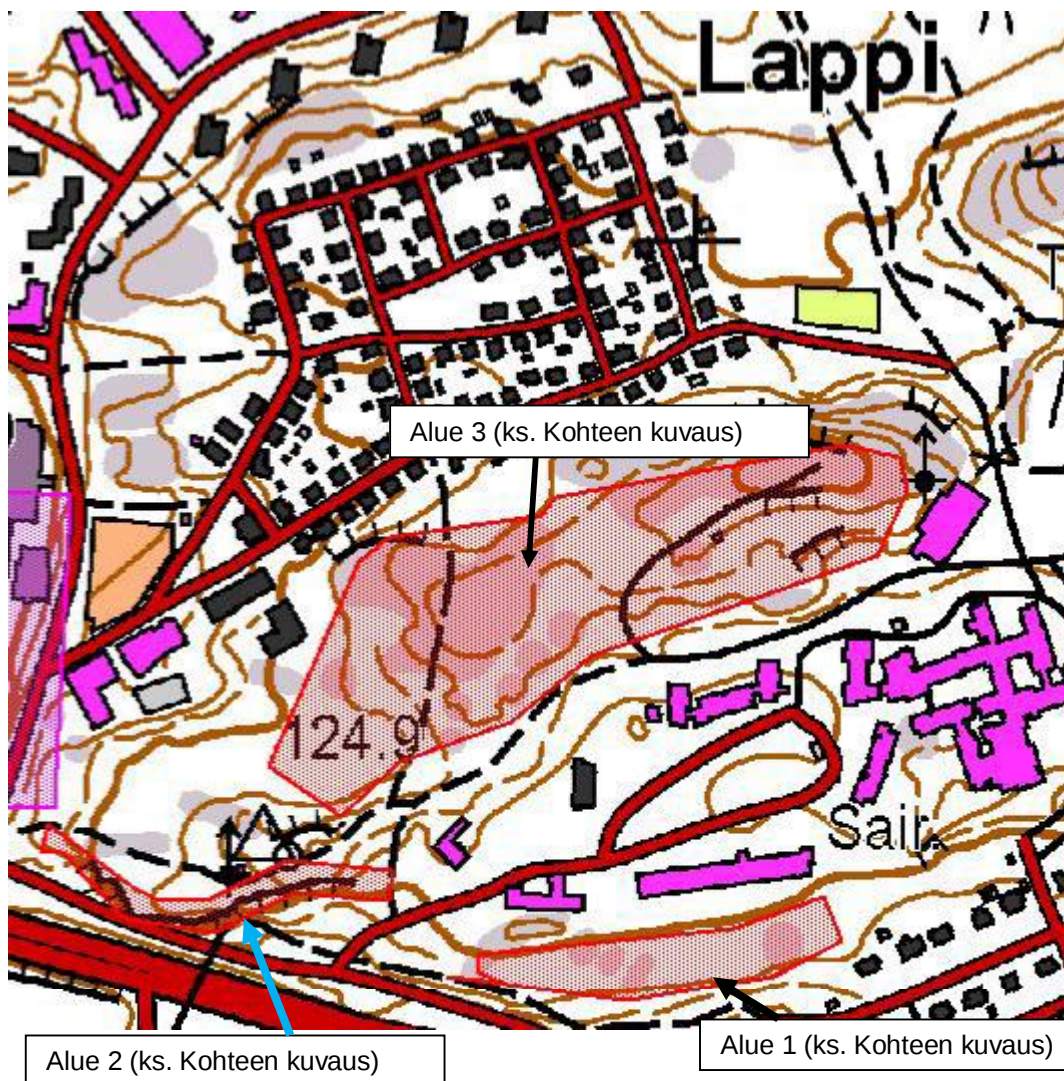
Nimi XXI kaupunginosan puistot

Kiinteistötunnus 837-121-0340-0022

Nimi Kaupin sairaala

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite PL 487, 33101 TAMPERE

MK 1: 5000

KYY 137 : 5. Takon eteläpiha lännestä nähtynä: puretun Lundahlin tiilitehtaan paikka on pihan itäosassa. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Lundahlin tiiliruukki
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	III kaupunginosa Nalkala
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	8
Muinaisjäännöstyyppi	työ- ja valmsituspaikat

Tyypin tarkenne	tiiliruukit
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1800-luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327667	X2-koordinaatti	327733	X-keskipiste	327700
Y1-koordinaatti	6822269	Y2-koordinaatti	6822307	Y-keskipiste	6822288
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 5 m

Lyhyt kuvaus Vuonna 1813 perustettu Lundahlin tiilitehdas, jonka rakennuksissa toimintaa jatkoi vuodesta 1847 alkaen Petersonin villakehräämö ja konepaja.

Tutkimukset

Raninen 2014, inventointi.

Sijainti ja maasto

Takon tehdasalueen asfaltoitu eteläpiha, jonka pohjoispuolella sijaitsee 1930 - 60-luvuilla rakennettu teollisuuskompleksi ja eteläpuolella Laukontorin/Kehräsaaren pysäköintialue.

Kohteen kuvaus

Kartta-asemoinnin perusteella paikannettu historiallinen tehtaanpaikka, josta ei ollut maanpinnalle havaittavissa mitään. Topografia ei oikeuta päättelemään, että kohde olisi varmuudella tuhoutunut. M. Zilliacuksen kartan perusteella (n. vuodelta 1880) kyseessä oli pitkä ja kapea, suunnilleen lounas - koillinen-suuntainen puurakennus, joka sijaitsi Takon tehdasrakennuksen eteläpuolella, osittain ehkä tehtaan alla.

Havaintomahdollisuudet

Huonot (asfaltointi kohteen päällä).

Kohteen laajuus

1542 neliömetriä.

Rajausperusteet

Takon tehdasalueen eteläpiha, ei kuitenkaan pihan länsiosa, joka jää etäälle asemoidusta 1800-luvun tehdasrakennuksesta (länsiosalla tarkoitetaan aluetta, joka ulottuu 30 metriä itään Kirkkokadun itäreunasta).

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-103-20-10
Nimi	Takon tehdasalue
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Kiinteistö Oy Tampereen Kirkkokatu 7
Osoite	c/o Nordea Rahoitus Suomi Oy Aleksis Kiven katu 9 00020 NORDEA

KARTTAOTE
Peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

ks. seuraava sivu: pienimittakaavaisempi kartta

MK 1: 2000

TAMPERE LÄÄKEMYLLY ("MEDICINAL QVARN")

KYY 137 : 3. Tammerkosken länsiranta: v. 1849 "lääkemyllyn" paikka. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Lääkemyllly ("medicinal qvarn")
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	II kaupunginosa Tammerkoski
Muinaisjäännostunnus	-
Inventointinumero	9
Muinaisjäännostyyppi	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne	vesimyllyt
Ajoitus	uusi aika

Selkeä ajoitus	1800-luku
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	327730
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6822576
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	5 metriä
Lyhyt kuvaus	Apteekkarin mylly?

Tutkimukset

Raninen inv. 2014

Sijainti ja maasto

Tammerkosken keskiputouksen länsiranta. Kohde sijaitsee Teatteritalon pohjoispuoliskon korkeudella.

Kohteen kuvaus

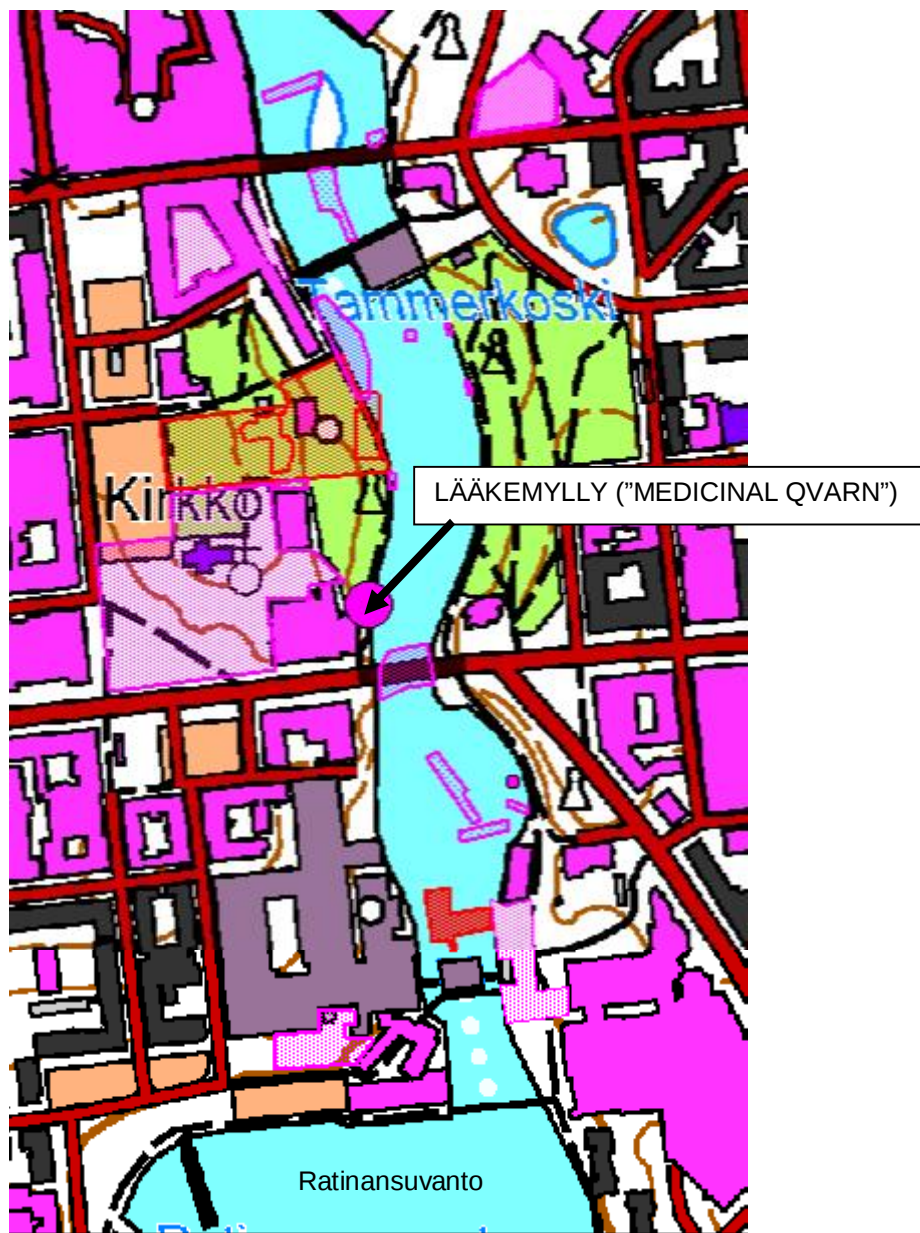
V. 1849 kartassa kuvattu koskenrannassa sijainnut laitos, nimestä päätellen apteekkarin mylly. Tammerkosken rantamuurin rakentaminen täyttötöineen on myllertänyt sijaintipaikan perusteellisesti. Kohdetta voinee pitää tuhoutuneena.

Havaintomahdollisuudet

Huonot (jalkakäytävä, rantamuuuri)

Luokitusehdotus

3

MK 1: 5000

KYY 137 : 12. Naistenlahti: puretun Naistenlahden höyrysahan alue kuvassa taustalla (vastarannalla, Naistenlahden voimalaitosalueella). Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Naistenlahden höyrysaha
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Tampella IX kaupunginosa
Muinaisjäänköstunnus	-
Inventointinumero	10
Muinaisjäänköstyyppi	teollisuuskohteet

Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	höyrysaha perustettu 1874
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	328434	X2-koordinaatti	328487	X-keskipiste	328461
Y1-koordinaatti	6823572	Y2-koordinaatti	6823616	Y-keskipiste	6823594
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	10 m
Lyhyt kuvaus	Tuhoutunut historiallinen teollisuusalue (1870-luvulla perustettu höyrysaha).

Tutkimukset

Tampereen keskustan osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi. Raninen 2014.

Sijainti ja maasto

Naistenlahden voimalaitosalueen eteläreuna ja Kekkosen tien pengeri: rakennettua järvenranta- aluetta, jossa louhintatyöt, järvenrannan täyttö yms. ovat hävittäneet perusteellisesti vanhan, jyrkkäpiirteisen kalliorantamaiseman.

Kohteen kuvaus

Naistenlahden historiallisen höyrysahan alue. Saharakennuksen sijaintipaikka jäänyt Kekkosen tien penkereen alle ja Naistenlahden voimalaitosalueen eteläreunaan. Kohde on kokonaan tuhoutunut. "Lapinniemen" tuhoutunut lapinraunio on todennäköisesti sijainnut kohteen läheisyydessä eikä varsinaisella Lapinniemellä (ks. tarkemmin tämä inventointikertomus, luku 3.3.).

Rajausperusteet

V. 1882 kartassa kuvatun saharakennuksen sijainti (inventointikertomuksen karttaluettelon kartta 1882b).

Luokitusehdotus

Rauhoitusluokka 3

Lähistön kohteet

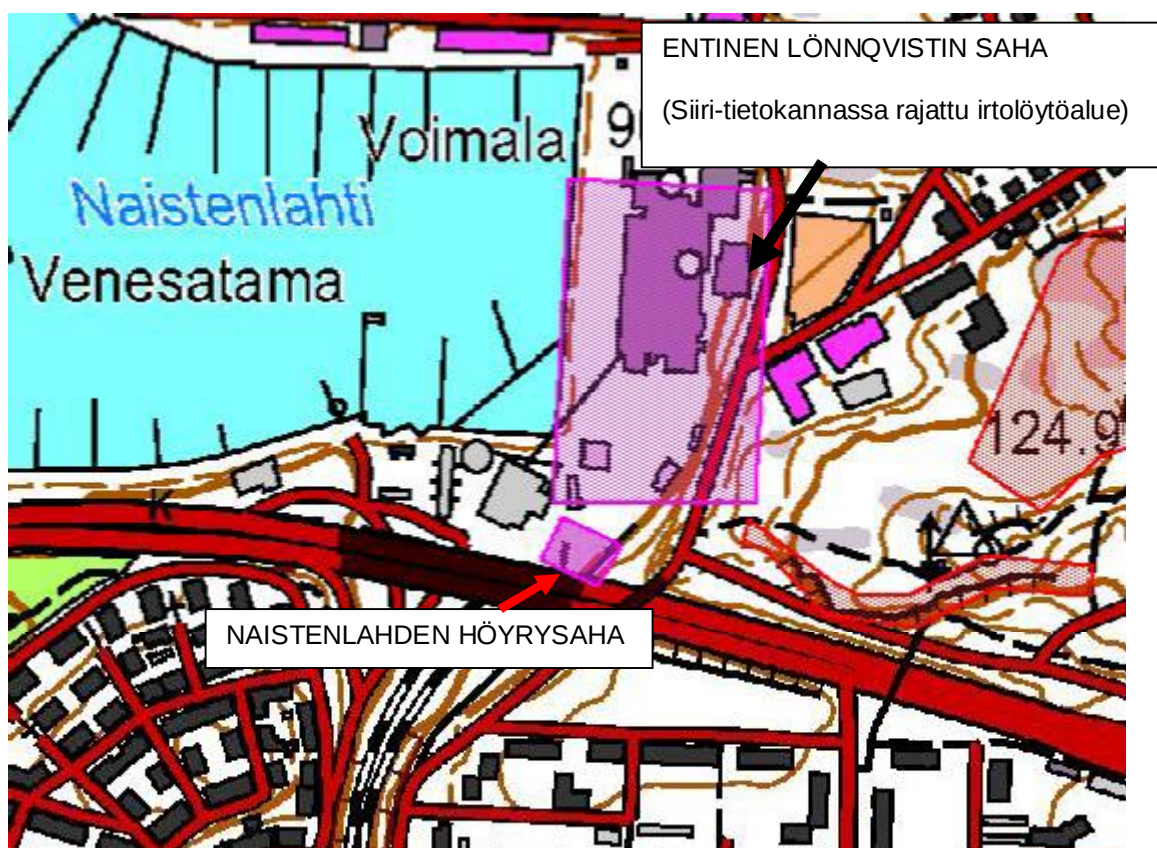
Kirveen HM 726: 1 irtolöytöalue on rekisteröity Siiri-tietokantaan kohdenimellä "Entinen Lönnqvistin saha". Tämän kohteen nimi viittaa Naistenlahden sahaan, mutta sen rajausta sijaitsee hieman erillään inventointikohteen paikannuksesta (itse saharakennuksen asemointi). Viitteellisesti rajattu irtolöytöalue on kauttaaltaan mullistettu Naistenlahden voimalaitoksen ja Rauhaniementien rakennustöissä eikä se ole arkeologisesti potentiaalinen. Ks. oheinen karttaote.

Lisätietoja

Kohteen läheisyydestä on löytynyt ajoittamaton ja tyypittelemätön rautakirves (HM 726: 1).

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

Lupa PISA/ 020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE NALKALAN TIILIRUUKKI

KYY 137 : 21. Nalkalantori: puretun tiiliruukin alue. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Nalkalan tiiliruukki
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Nalkala III kaupunginosa
Muinaisjäänköstunnus	-
Inventointinumero	11
Muinaisjäänköstyyppi	työ- ja valmistuspaikat
Tyyppin tarkenne	tiiliruukit
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1700 - 1800-luvut
Rauhoitusluokka	-

Lukumäärä -
Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327334	X2-koordinaatti 327418	X-keskipiste 327386
Y1-koordinaatti 6821965	Y2-koordinaatti 6822059	Y-keskipiste 6822012
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio) 5 metriä
Lyhyt kuvaus 1780-luvulla perustettu tiiliruukki nykyisellä Nalkalantorilla.

Tutkimukset

Tampereen keskustan osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi. Raninen 2014.

Sijainti ja maasto

Asfaltoitua pysäköintialuetta ja puistoa.

Kohteen kuvaus

Vuosina 1784 - 1890 toiminnassa ollut Tampereen vanhin tiilitehdas.

Havaintomahdollisuudet

Huonot (osin asfaltoitu).

Kohteen laajuus

5315 neliömetriä.

Rajausperusteet

Nalkalantorin asfaltoidun pysäköintialueen ja puistoalueen rajat. Itse tiilitehdasrakennuksen/rakennusten tarkka sijainti alueella on epäselvä ja on kenties vaihdellut. Inventointikertomukseen sisältyvä v. 1841 kartan asemointi ei vastaa v. 1830 kartassa Nalkalantorin alueelle kuvattuja rakennuksia.

Luokitusehdotus

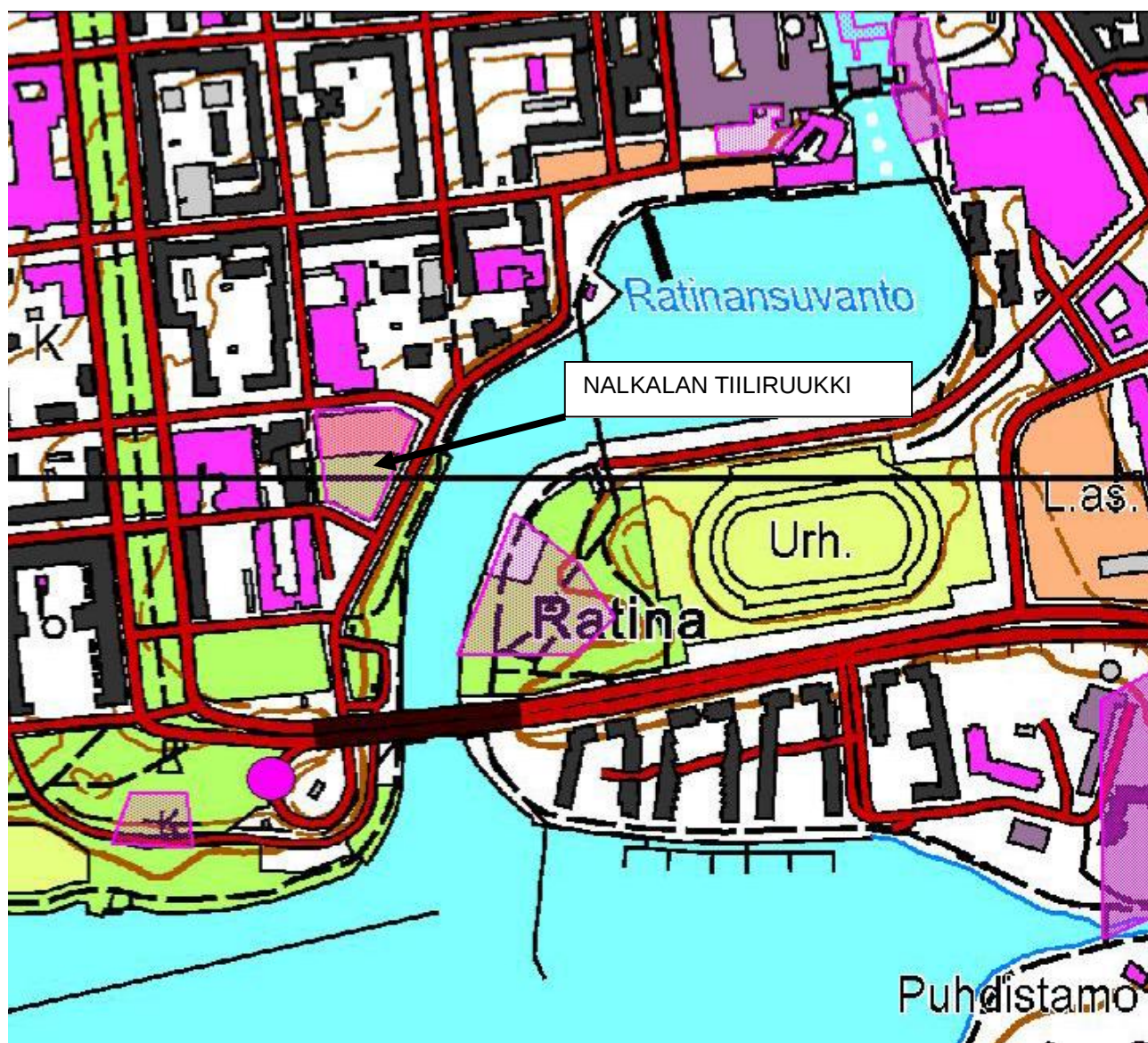
s-kaavamerkintä.

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-103-9902-0
Nimi	Nalkalantori
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE Peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 26. Näsilinnankadun ja Tampereen valtatieen liittymä: Nalkan torpan paikka. Sami Raninen, syyskuu 2014.

Nimi	Nalkan torppa
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	III kaupunginosa Nalkala
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	11
Muinaisjäännöstyyppi	asuinpaikat

Tyypin tarkenne	torpat
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1700-luku
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	327298
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6821749
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 10 metriä

Lyhyt kuvaus Nalkan torpan paikka Eteläpuiston alueella Tampereen valtatie ja Näsilinnankadun eritasoliittymän alueella. Mahdollinen keskiaikaisen Laiskolan kylätontin sijaintipaikka? Alue ollut voimakkaiden maansiirtotöiden kohteena.

Tutkimukset

Tampereen keskustan osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi. Raninen 2014.

Sijainti ja maasto

Hoidettua puistoa sekä tiealuetta (eritasoliittymä).

Kohteen kuvaus

Arkeologisen huomion kohteena oli se Eteläpuiston osa, joka sijaitsee Tampereen valtatie ja Näsilinnankadun eritasoliittymän liittymäramppin länsipuolella (puiston ylätasannetta). Kartta-aseointien perusteella 1700-luvulla asuttu Nalkan torppa on sijainnut hyvin lähellä kohtaa, jossa liittymäramppi liittyy Tampereen valtatiehen. Epävarman paikannuksen perusteella Laiskoilan keskiaikainen kylä olisi voinut sijaita suunnilleen samalla alueella.

Eteläpuistossa on tehty voimakkaita maansiirtotöitä: eritasoliittymän rakentamisen (1950-luvulla) ohella puiston ylätasanteen eteläpuolista rinnettä on selvästi jyrkennetty ja kavennettu ja ylätasannetta tasoitettu. Nämä työt liittyvät puiston rakentamiseen 1910- ja 1920-luvuilla.

Koekuopissa ja kairauksissa ei havaittu historialliseen asutukseen selkeästi yhdistettävää

kulttuurikerrosta.

Koekuopissa ja kairauksissa kuitenkin havaittiin 20 - 30 cm puistomullan alla sijaitseva noin 5 cm paksu kellertävä hiekkakerros, josta löytyi kuonaantunutta savea ja pitkälle maatunutta luuta (ei otettu talteen). Hiekkakerroksen alta tuli esiin puhtaan oloista harmaata savea.

Koska Eteläpuiston alue liittyy Pyynikin-Ratinanniemen-Kalevanharjun harjujaksoon, savea epäiltiin paikalle tuoduksi täyttömaaksi. Tällöin hiekkakerros tuskin olisi 1900-luvun alkupuolella tehtyä puistonrakennustyötä vanhempi ilmiö. On tosin pohdittava, voisivatko paksut savikerrokset jotenkin liittyä Tammerkosken puhkeamiseen. Tämä ei kuitenkaan sovi siihen, että v. 1696 maakirjakartassa Nalkan torpanpaikan ympärillä sijainneet pellot on merkitty hiekkamaapelloiksi.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät.

Rajausperusteet

Useissa 1700-luvun kartoissa kuvattu torpan paikka.

Koekuopat

KOEKUOPPA 1. 40 cm syvä lapionpisto.

Koordinaatit (ETRS-TM35FIN): p 6821740 i 327280

1. kerros, 0 - 10 cm: mustaa humusta

2. kerros, 10 - 30 cm: hiekkamultaa, pohja ei näkyvissä (sisälsi resenttiä astialasia ja resenttiä keramiikkaa)

KOEKUOPPA 2. 40 cm syvä lapionpisto

Koordinaatit (ETRS-TM35FIN): p 6821761 i 327287

1. kerros, 0 - 20 cm: savimultaa

2. kerros, 20 - 25 cm: kellertävää hiekkaa (sisälsi useita paloja pitkälle maatunutta luuta ja ison kuonaantuneen savikappaleen; löydöt haudattiin takaisin samaan kuoppaan)

3. kerros 25 - 40 cm: ruskeanharmaata puhtaanoloista savea

KOEKUOPPA 3. 40 cm syvä lapionpisto.

Koordinaatit (ETRS-TM35FIN): p 6821768 i 327272

1. kerros, 0 - 20 cm: savimultaa
2. kerros, 20 - 25 cm: kellertävää hiekkaa
3. kerros, 25 - 37 cm: ruskeaa hiekkaa, jossa hiiltä
4. kerros, 37 - 40 cm: ruskeanharmaata puhtaanoloista savea

Luokitusehdotus

3

Löydöt

Ei talteen otettuja löytöjä.

Digitaalikuvat

KYY 137: 22, 24 - 26

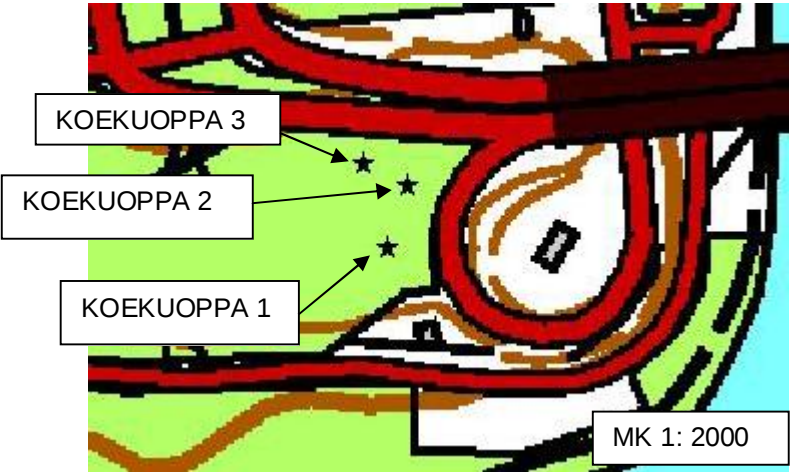
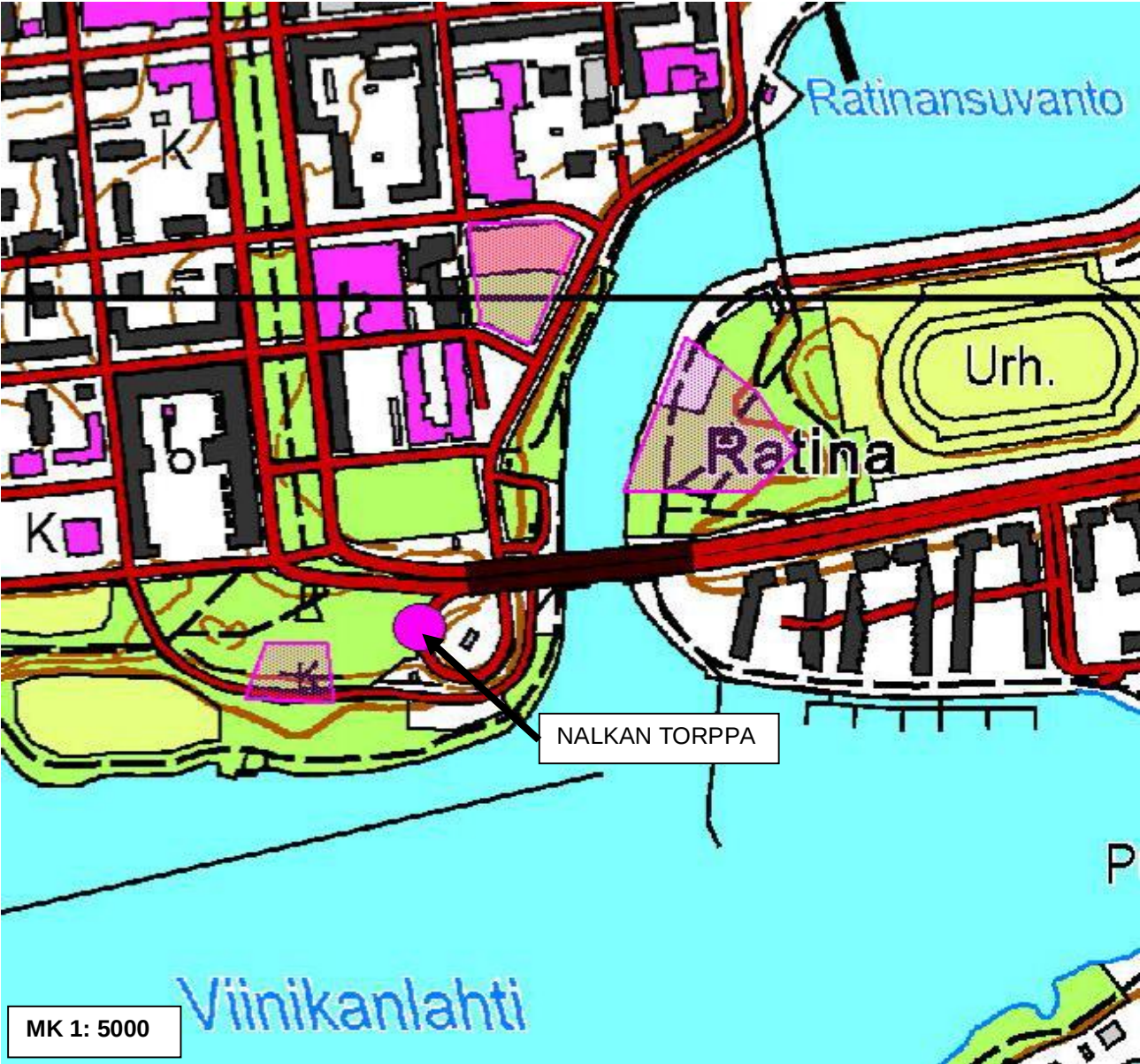

VASEN KUVA: KY 137 : 22 Eteläpuiston itäosa länteen kuvattuna: Nalkalan torpan lähialuetta. Taustalla eritasoliittymä. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

OIKEA KUVA: KY 137 : 25 Eteläpuiston itäosa: koekuopasta 2 löytynyt kuonaantunut savikimpale. Sami Raninen 2014.

KY 137 : 24 Eteläpuiston itäosa: koekuoppa 2. Kuvan oikeassa reunassa erottuu keltainen hiekkakerros. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

KYY 137 : 14. Särkänniemen elämyspuisto: Näsijärven panimon raunioita. Kuvattu koilliseen. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Näsijärven panimo
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Särkänniemi VIII kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	13
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-

Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1886 - 1900-luku
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	3
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	Tampere

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	326528
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6823407
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti 6823379	P2-koordinaatti 6823433	P-keskipiste	
I1-koordinaatti 326499	I2-koordinaatti 326555	I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 5 metriä.

Lyhyt kuvaus Kivi, tiili- ja betonirakenteita Näsijärven rannassa Sara Hildénin taidemuseon lähellä Särkänniemen elämyspuiston alueella. Maasto erittäin jyrkkää ja vaikeakulkuista, maalla ja louhintajätteellä täytettyä rantatöyrästä

Tutkimukset

Tampereen keskustan osayleiskaavainventointi. Raninen 2014.

Sijainti ja maasto

Sara Hildénin taidemuseon länsipuolella Näsijärven rannalla. Jyrkkää ja vaikeakulkuista kalliorantamaastoa, jota täytetty maalla, purkujätteellä ja oletettavasti huvipuiston rakennustöiden aikaisella louhintajätteellä.

Kohteen kuvaus

Kolme maanpinnalle erottuvaa rakennetta, mahdollisesti saman noin 20 metriä pitkän rakennuksen jäännöistä.

1) Rantakalliolla sijaitsevaa harkkokiviperustusta, jonka päällä muuratun tiiliseinän jäännöistä 7 - 8 tiilikerran korkeudelta. Rakenteen pituus noin 4 metriä.

2) Em. rakenteesta pari metriä lounaaseen 2 metriä pitkä L-kirjaimen muotoinen hajonnut

betonilaatta, paksuus noin 12 cm.

3) Em. rakenteesta muutamia metrejä lounaaseen noin 5,5 metriä pitkä ja noin 10 cm paksu betonilaatta, jonka yhteydessä myös tiilimuurausta.

Tulkinta:

Vuonna 1886 perustetun Näsijärven panimon (Uusi oluttehdas) rauniota. Tulkinnan perusteena panimokiinteistön sijainti F. L. Caloniuksen kartassa (1887) ja Lambert Pettersonin kartassa (1896). Lisäksi historialliset valokuvat rannalla sijainneesta kohteesta (KYY 196: 882, 883, 2725, 3371; HM 1796: 1; HM 2962: 71).

Havaintomahdollisuudet

Hyvät.

Kohteen laajuus

Maan pinnalle havaittavat rakenteet sijaitsevat noin 2 metrin säteellä rantaviivasta noin 20 metriä pitkällä alueella.

Rajausperusteet

Näkyvät rakenteet ja 10 metrin suoja-alue. (Kohteen päällä on täyttömaasta sekä purku- ja louhintajätteestä koostuva törmä, koekaivaus tai alkuperäisen topografian arviointi hankalaa).

Ehdotus suoja-alueeksi

10 metriä havaittujen rakenteiden reunoista, ei kuitenkaan järven suuntaan.

Luokitusehdotus

2

Lähistön kohteet

Onkiniemen panimo.

Lisätietoja

Vaikeakulkuisen ja vaarallisen maaston takia ei nykyisellään sovellu historialliseksi nähtävyyshankkeeksi.

Digitaalikuvat

KYY 137: 14 - 16.

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-108-0801-0003
Nimi	Sara Hildénin taidemuseo
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

*KYY 137 : 15. Särkänniemen
elämyspuisto: Näsijärven panimon
raunioita. Sami Raninen, kesäkuu 2014*

*KYY 137 : 16. Särkänniemen
elämyspuisto: Näsijärven panimon
raunioita. Sami Raninen, kesäkuu
2016*

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

NÄSIJÄRVEN PANIMO

Museo

Näsinneula

173m

Kortelahti

104.5

Amuri

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 2000

Museo

Näsinneula

KYY 137 : 17 Särkänniemen (Onkiniemen) luoteisranta: Onkiniemen panimon raunioita. Kuvattu lounaaseen. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Onkiniemen panimo
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	VIII kaupunginosa Särkänniemi
Muinaisjäännostunnus	-
Inventointinumero	14
Muinaisjäännostyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen

Selkeä ajoitus	1863 - 1900-luku
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	Tampere

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	326340
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6823301
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti 6823292	P2-koordinaatti 6823310	P-keskipiste	
I1-koordinaatti 326325	I2-koordinaatti 326354	I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 5 metriä

Lyhyt kuvaus Rakennuksen raunio Näsijärven rannassa lähellä entistä Suomen Triכון Onkiniemen tehdasta. rannassa kivi- ja tiilimuurausta, jonka päällä täyttömaata ja purkujätettä.

Aiemmat löydöt

-

Tutkimukset

Tampereen osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi (Raninen 2014).

Sijainti ja maasto

Näsijärven metsittyntä rantaa entisen Suomen Triכון tehtaan pohjoispuolella, lyhyen ja leveän niemen kärjessä.

Kohteen kuvaus

Kivi- ja tiilimuurattu rakenne aivan rannassa. Rakenteen pituus noin 12 m. Maan pinnalle erottuva rakenteen osa ulottuu enimmillään noin 4 metrin päähän rantaviivasta. Rakenteeseen kuuluu rantakalliolla sijaitseva noin 120 cm korkea harkkokivijalka (kolme kivistä), jonka päällä on betonia ja tiilimuurausta enintään 6 tiilikerran korkeudelta. Rakenteen koilliskulma muodostaa selvän nurkan.

Rakenteen jäännös on oletettavasti suurimmalta osaltaan täyttömaan ja purkujätteen peitossa.

Tulkinta:

Vuonna 1863 perustetun Onkiniemen panimon rauniota. Tulkinnan perusteena panimokiinteistön sijainti F. L. Caloniuksen kartassa (1887) ja Lambert Pettersonin kartassa (1896).

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Kohteen laajuus

Noin 12 metriä rakennuksen perustusta aivan rantaviivan tuntumassa.

Rajausperusteet

Näkyvät rakenteet (koekuopitus hankalaa runsaan täyttömaan ja purkujätteen takia) sekä 10 metrin suoja-alue.

Ehdotus suoja-alueeksi

10 metriä näkyvistä rakenteista, ei kuitenkaan järven suuntaan.

Luokitusehdotus

Rauhoitusluokka 2

Lisätietoja

Sijaintialue kesäkuussa 2014 hoitamaton viheralue.

Digitaalikuvat

KYY 137: 17, 18

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-108-9903-0000
Nimi	VIII kaupunginosan puistot
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KYY 137 : 18 Särkänniemen (Onkiniemen) luoteisranta: Onkiniemen panimon raunioita. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 32. Kaadettu hautakivi Pyynikin kirkkopuistossa. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Pyynikin kirkkopuisto
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Kaakinmaa VI kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	15
Muinaisjäännöstyyppi	hautapaikat
Tyypin tarkenne	hautausmaat
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1785 - 1880-luku
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	326811
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6822473
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti 6822402	P2-koordinaatti 6822543	P-keskipiste	
I1-koordinaatti 326743	I2-koordinaatti 326878	I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	2 metriä
Lyhyt kuvaus	Käytöstä jäänyt historiallinen hautausmaa.

Tutkimukset

Haavisto, Kaivanto & Raninen 2011, inventointi

Raninen 2014, inventointi.

Sijainti ja maasto

Hoidettua puistoa.

Kohteen kuvaus

Pyynikin kirkkopuisto on ollut hautausmaana vuodesta 1785 aina 1880-luvun loppupuolelle. Kun alue otettiin käyttöön ei Tampereella ollut vielä kirkkoa. Siunaukset toimitettiin "läpikäytävässä", joka oli hautausmaan porttirakennus Koulukadun ja Pirkankadun välisellä puistokäytävällä. Vanha kirkko valmistui Keskustorille v. 1824 ja aluksi myös Uuden kirkon nimellä tunnettu uusgoottilainen Aleksanterin kirkko vuonna 1880 Pyynikin kirkkopuistoon (Tampereen kaupungin internetsivut).

Raninen 2011: Vuoden 1916 kartassa kuvattu hautausmaa on säilynyt kokonaisuudessaan paitsi pohjoislaidassaan, jossa sitä on tuhoutunut noin 10 metriä leveä kaistale Pirkantien leventämisen myötä.

Raninen 2014: hoidettu hautausmaa-alue, jossa hautamuistomerkit ovat usein huonokuntoisia ja alttiita ilkeille.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät.

Rajausperusteet

Hautausmaa-alueen rajat

Ehdotus suoja-alueeksi

Hautausmaalla selkeät rajat, suoja-aluetta ei ehdoteta.

Luokitusehdotus

2 (myös luokka 1 mahdollinen).

Lisätietoja

Haavisto, Heli, Kaivanto, Kirsi ja Raninen, Sami 2011: Pyynikin kirkkopuiston hautausmaainventointi. Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö (arkistolähde).

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-106-9903-0
Nimi	Pyynikin kirkkopuisto
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere
Lisätietoja	-

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE RATINANNIEMEN TEOLLISUUSALUE

KYY 137 : 19. Ratinanniemen kärki: vanha purettu teollisuusalue. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Ratinanniemen teollisuusalue
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Ratina XIII kaupunginosa
Muinaisjäännettunnus	
Inventointinumero	16
Muinaisjäännettyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1800-luvun loppu, 1900-luvun alku
Rauhoitusluokka	s

Lukumäärä -
Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327453	X2-koordinaatti 327583	X-keskipiste 327518
Y1-koordinaatti 6821852	Y2-koordinaatti 6821970	Y-keskipiste 6821911
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 10 metriä

Lyhyt kuvaus Ratinanniemen kärjessä sijainnut teollisuusalue, jolla on ollut mm. konepajatoimintaa.

Sijainti ja maasto

Laakeaa, rantaan loivasti viettävää niemenkärkeä Ratinansillasta pohjoiseen.

Kohteen kuvaus

Kohteen alueella on toiminut useita lyhytikäisiä tuotantolaitoksia: v. 1874 - 76 toiminut lasiruukki, v. 1884 - 86 toiminut Ratinan konepaja, meijeri, v. 1896 - 1900 A. E. Wahlstedtin höyrylaivatelakka ja v. 1903 perustettu, vain muutaman vuoden toiminut konepaja OY Ratinan tehtaas (Rasila 1984: 95).

V. 1887 kartan (F. L. Calonius) ja valokuvien perusteella teollisuusalue sijaitsi rannalla Ratinanniemen entisessä koukkumaisessa kärjessä, jonka eteläpuolinen osa nykyisestä niemestä on resentiä täyttömaata. Teollisuusalueen länsipuolelta kiertää nykyisin Ratinan rantatie: teollisuusalue käsittää nurmettuvaa sorakenttää (ilm. vanha pysäköintialue) ja nurmikkoa loivassa rinnemaastossa. Alueella on tehty jonkin verran maansiirtotöitä, joiden vaikutusta kohteen mahdolliseen säilyneisyyteen on vaikea arvioida.

Historiallisista valokuvista päätellen 1890-luvun telakkarakennukset sijaitsivat niemenkärkeen osin kaivetussa rantatasanteessa. Telakka-alueella myöhemmissä maansiirtotöissä lienee ollut kyse pikemminkin täyttömaan tuomisesta paikalle kuin kaivusta, joten telakkaan liittyvien jäännösten säilyminen tuntuu mahdolliselta.

Kohteen laajuus

9081 neliömetriä.

Rajausperusteet

Historiallisiin karttoihin (erit. F.L. Calenius 1887) ja valokuvaan perustuva arvio teollisuusalueen laajuudesta.

Lisätietoja

Lähteet ks. inventointikertomus, Raninen 2014. Telakka- ja konepajarakennuksista on olemassa useita historiallisia valokuvia, kuten Tampereen museot 1071: 2 ja 5 (ks. tämän inventointikertomuksen luku 9).

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-113-9903-3
Nimi	XIII kaupunginosan puistot
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

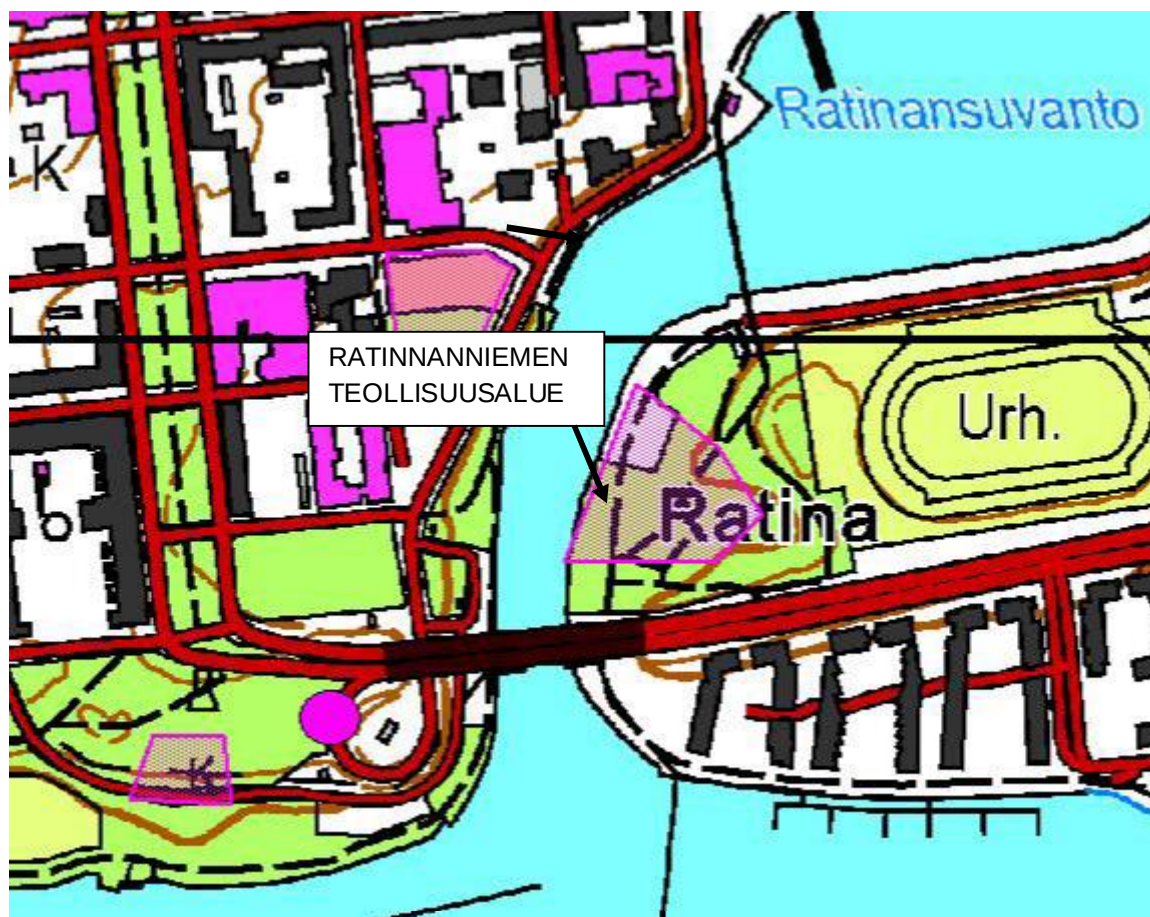
Kiinteistötunnus	837-113-9904-0
Nimi	XIII kaupunginosan urheilualueet
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE peruskarttalehti

212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE SANTALAHDEN PANIMO

KYY 137 : 31. Elianderinkadun kerrostaloja, Santalahden panimon tienoota. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Santalahden panimo
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	VIII kaupunginosa Särkänniemi
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	17
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1883 - 1914

Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	326160
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6823143
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 5 metriä.

Lyhyt kuvaus Vanha purettu teollisuusalue, alkujaan panimo.

Tutkimukset

Raninen 2014, inv.

Sijainti ja maasto

Tiivistä kerrostaloaluetta.

Kohteen kuvaus

V. 1884 toimintansa aloittanut panimo, jonka rakennuksessa jatkoi toimintaansa Verho- ja paitatehdas OY 1960-luvulle saakka. Vanhan panimorakennuksen paikka sijaitsee aivan kerrostalon kohdalla kiinteistössä 837-108-0803-0013.

Kohteen pohjois- ja koillispuolelta on purettu myöhempiä, 1900-luvulle ajoittuvia Verho- ja paitatehtaan rakennuksia, joihin niidenkin sijaintipaikkoihin on vaikuttanut kerrostalojen rakentaminen.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät.

Rajausperusteet

Paikannettu 1800-luvulle palautuva panimorakennus (keskikoordinaatit), jonka sijaintipaikka on tuhoutunut.

Luokitusehdotus

3

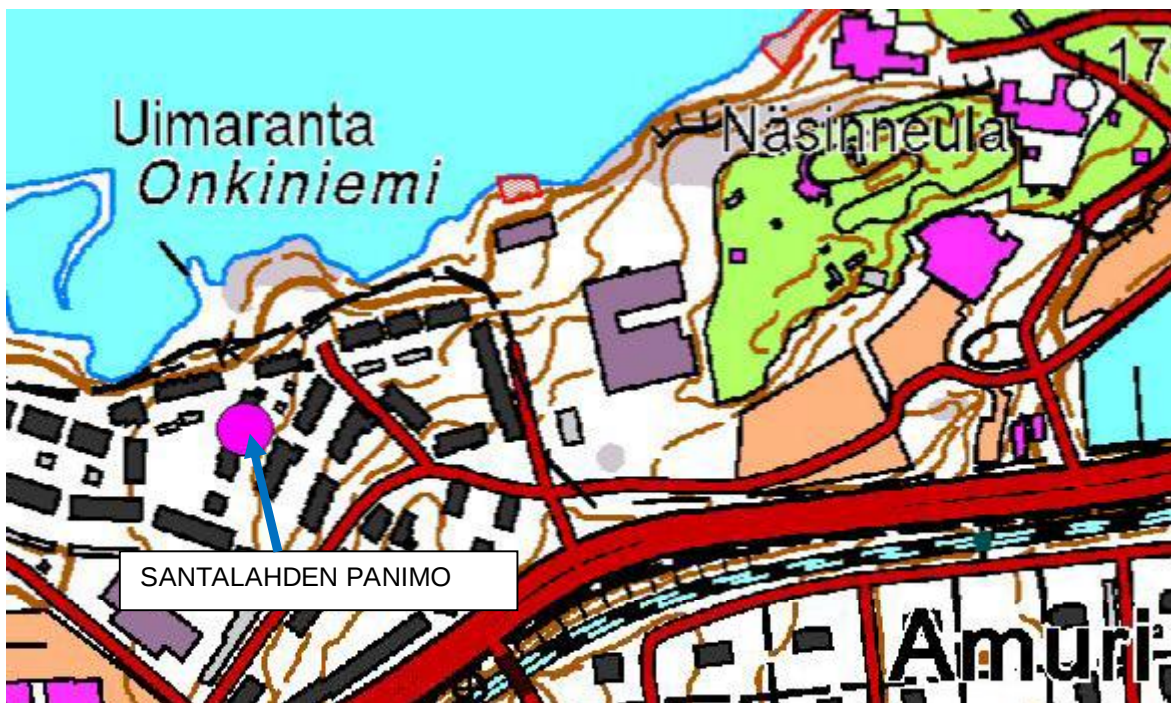
Lisätietoja

Panimorakennus identifioitiin Siiri-tietokantaan sisältyvien historiallisten valokuvien (esim. HM 3416; TKA Mannelin 56: 6) perusteella v. 1946 ilmakuvaista, jonka avulla kohde paikannettiin (Tampereen kaupungin intranet-aineistot).

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE SÄRKÄNSAAREN HÖYRYSAHA

KYY 137 : 13. Särkänniemen elämyspuisto: puretun Särkänsaaren höyrysahan aluetta. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Särkänsaaren saha
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Särkänniemi VIII kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	18
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1800 - 1900-luvut

Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	326990
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6823518
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	10 m
Lyhyt kuvaus	V. 1889 perustetun höyrysahan alue.

Tutkimukset

Raninen 2014, inv.

Sijainti ja maasto

Huvipuistoaluetta Särkänniemen kärjessä

Kohteen kuvaus

V. 1889 perustettu höyrysaha. Sahan alue on huvipuistoaluetta, jolla on tehty laajoja kaivu-, maansiirto- ja louhintatöitä. Kohde voidaan katsoa tuhoutuneeksi.

Havaintomahdollisuudet

Huonot (asfaltointi)

Rajausperusteet

Saha-alueesta oli käytettävissä v. 1946 ilmakekuva, jossa näkyy lautatarhoja ja silloisen Särkänsaaren itärannalla sijaitsevia sahan rakennuksia (Tampereen kaupungin intranet-aineistot).

Luokitusehdotus

3

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE TAMMERKOSKI (KOSKI)

KYY 137 : 1. Keskustori lounaaseen nähtynä, mahdollisesti vanhaa asutusaluetta tai Tammekosken markkinapaikkaa? Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Tammekoski (Koski)
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	Tampere
Kaupunginosa	II kaupunginosa Tammekoski
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	19
Muinaisjäännöstyyppi	muinaisjäännösryhmät
Tyypin tarkenne	markkinapaikat kyläpaikat kartanot
Ajoitus	historiallinen

Selkeä ajoitus	1100 - 1700-luvut
Rauhoitusluokka	s
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	Tampere

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	6822518	X2-koordinaatti	6822658	X-keskipiste	6822588
Y1-koordinaatti	327549	Y2-koordinaatti	327713	Y-keskipiste	327632
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) -

Lyhyt kuvaus Tampereen Kirjastonpuiston ja Keskustorin alueella sijaitseva kohde, johon kuuluvat Kosken kylätontti, Tammerkosken kartanonpaikka ja markkinapaikka. Alueen pohjoisosa on hoidettua puistoa. Alueen itäpuolella sijaitsee monumentaalirakennuksia. Alueen etelä- ja länsiosa on kivettyä Keskustoria.

Aiemmat löydöt

Tammerkoskesta ja sen rannoilta on tehty kolme kivikautista irtolöytöä. Jouko Rätty (1971-1972) arvelee, että löydöt ovat peräisin Tammerkosken rannalla sijainneesta kivikautisesta asuinpaikasta.

Keskentekoinen kourutaltilta (Kansallismuseon kokoelmat, KM 3596)

Kivikirves (Tampereen tyttölyseon kokoelmat, O II M 2)

Poikkikirves (Tampereen tyttölyseon kokoelmat, O II M 3)

Tutkimukset

Valvonta ja kaivaus Kalle Luoto 2009.

- kaivauslupa 4/302/2009

Inventointi Kalle Luoto 2008

Inventointi Nurminen & Rajala 1994: Tampereen kaupungin inventointi 1994, kohde 68

(Tampere, Tammerkoski)

Inventointi Rätty 1971 - 1972: Irtolöytö n:o 33 (tuhoutunut kivikautinen asuinpaikka)

Inventointi Raninen 2014: kohde 32

Sijainti ja maasto

Kirjastonpuisto sijaitsee Tampereen ydinkeskustassa. Tammerkoski (Koski) -kohteeseen sisältyy Kirjastonpuiston osa Vanhan kirkon ympärillä. Kivetty Keskustori sijaitsee Kirjastonpuiston eteläpuolella.

Kohteen kuvaus

Luoto 2009:

Kirjastonpuiston alueella on oletettavasti ainakin osittain säilynyt historiallisen ajan muinaisjäännöskompleksi, johon kuuluu kylätontti, kartano ja markkinapaikka. Edellisten lisäksi Tammerkoskessa on historiallisella ajalla sijainnut useita myllyjä ja kalastamoita. Nykyisen Kirjastonpuiston alueella on ollut laajan alueen liikenteellinen keskus, jonka alueella on kulkenut maakunnallisesti merkittävä tie. Muistona tästä tiestä saattaa Tammerkoskessa Hämeensillan pohjoispuolella olla jäänteitä tiehen kuuluneesta sillasta.

Teollistumisen alkuvaiheessa Tampereen kaupungin ydinalue sijaitsi inventointialueella ja sen välittömässä läheisyydessä. Useat teollisuus- ja tuotantolaitokset sijoittuivat Tammerkosken ranta-alueelle. Kirjastonpuistossa ja sen välittömässä läheisyydessä on sijainnut tuotantolaitoksia, joilla on oma merkityksensä Tampereen kaupungin historiassa.

Raninen 2014:

Kirjastonpuiston pohjoisosa on erotettu historiallisen teollisuuskiinteistörajan perusteella omaksi kohteekseen (Frenckellin paperitehdas, kohde numero 3). Tammerkoski-kohteeksi on määritelty kirkkoa ympäröivä puiston osa ja Keskustorin alue, joissa on voinut säilyä Tammerkosken kylän, markkinapaikan tai kartanon aikaisia jäännöksiä, ehkä myös kaupungin aikaisia toriin liittyviä rakenteita (ks. tarkemmin inventointikertomuksen luvut 4.2. ja 4.6.).

Tammerkosken pohjan vedenalaisrakenteiden tarkastuksessa (Kuitunen & Luoto 2011) ei havaittu Tammerkosken varhaisten siltojen jäännöksiä.

Havaintomahdollisuudet

Luoto 2009:

Alue on rakennuksin ympäröityä hoidettua puistoa. Puiston istutukset ja rakenteet ovat muokanneet maanpintaa siten, että paikalla ei voida havaita merkkejä 1800-luvun loppua vanhemmasta toiminnasta. Kirjastonpuiston alue säästyi 1800-luvun aikana suurelta osin

rakentamattomana alueena kaupungin keskustassa, koska se oli apteekkarin puutarhana. Myöhemmin muinaisjäännösalueelle on rakennettu Vanha kirjastotalo, Tampereen teatteri sekä Vanha kirkko. Näistä ainakin Vanhan kirjastotalon ja Tampereen teatterin rakennustyöt ovat todennäköisesti tuhonneet niiden kohdalla sijainneet osat muinaisjäännöksestä.

Puiston istutukset ja muu puutarhanhoito on muokannut maannosta noin 30 cm syvyyteen. Lisäksi alueella on tehty lukuisia putki- ja kaapelointitöitä, jotka osaltaan ovat rikkoneet maanalaisia kerrostumia. Alueella on mahdollisesti säilynyt osia muinaisjäännöksestä puistokerrostumien alapuolisissa maakerrostumissa.

Raninen 2014:

Suurin osa Kirjastonpuistosta kuuluu nyt Frenckellin paperitehdas -kohteeseen. Kirkon ympäristö on puistoa. Keskustorin alue on kivetty. Koska tori ei ole koskaan kuulunut raskaan rakentamisen piiriin, on kiveyksen ja asetushiekan alla voinut säilyä eri-ikäisiä arkeologiselta kannalta kiinnostavia jäännöksiä.

Rajausperusteet

Kohteen rajausta muutettu Siiri-tietokannassa 18.9.2014.

Pohjoisen suunnassa (Kirjastonpuiston alueella) erotettu Frenckellin paperitehdas -kohteesta historiallisen kiinteistörajan perusteella. Muissa suunnissa Keskustorin kivipäälysteisen alueen rajat sekä Teatteritalon ja vanhan Kirjastotalon seinät.

Lähistön kohteet

Frenckellin paperitehdas.

Muut havainnot

K. Luoto 2009:

Vuonna 2009 Tampereen kirjastonpuiston alueella tehtiin kunnostustöitä, joiden yhteydessä yli puolenmetrin

syvyyteen ulottuvat kaivannot kaivettiin arkeologin valvonnassa. Kunnostustöihin liittyvät kaivutyöt suoritettiin koneellisesti.

Hankkeen yhteydessä havaittiin maakerroksissa ja koskenrannan sijainnissa tapahtuneen huomattavia muutoksia. Erityisen paksu täyttömaakerros oli Tammerkosken rannasta Tampereen teatterille nousevassa rinteessä, johon oli tuotu täyttömaata muutamia metriä paksu kerros. Luonnollista maanpintaa ei Tampereen teatterin ja kosken välisessä rinteessä tavoitettu. Vanhan kirkon ja Vanhan kirjastotalon ympäristössä täyttömaakerrokset olivat ohuempia, mutta tälle alueelle kaivetut lukuisat kaapelit, vesijohdot ja viemärit sekä puiston aiemmat kunnostus ja muutostyöt olivat rikkoneet rakentamattomissa kohdissa sijainneita maakerroksia. Kuitenkin useasta kohdasta saatiin talteen Tampereen kaupungin varhaisvaiheisiin ja mahdollisesti

kartanokaudelle ajoittuvaa esineistöä ja esineiden katkelmia. Löydöt tehtiin joko jo aiemmin sekoittuneista maakerroksista tai hyvin pienialaisista koskemattomana säilyneistä kulttuurimaakerroksista.

Valvonnan yhteydessä kulttuurimaakerroksia havaittiin Vanhan kirjastotalon ja Tampereen teatterin välillä entisen asfaltoidun tien alapuolella kohdassa. Valvonnan yhteydessä Tampereen teatterin ja Vanhan kirjastotalon välistä paljastui suurehko maakivi. Maakiven ympäristössä havaittiin ympäristöstään poikkeava maakerrostuma. Kerrostumasta saatiin talteen muutamia historialliselle ajalle, todennäköisesti 1700-luvulle tai sitä nuorempaan aikaan, ajoittuvia löytöjä. Kulttuurimaakerros rajautui eteläosastaan selkeästi uudempiin rakentamiskerroksiin.

Valvonnan yhteydessä havaittiin Vanhan kirkon kellotapulin itäpuolella kiintoisa kivirakenne. Paikalta paljastui suurista lohkotuista luonnonkivistä koottu rakennuksen perustus, valettu lattiataso sekä ilmeisesti seinärakenteeseen kuuluneita tiilirakenteita. Rakenteen länsireuna sijaitsi noin kolmen metrin etäisyydellä Vanhan kirkon tapulista itään. Rakenteen yhteydessä löydettyjen rahojen perusteella rakenne ajoittunee 1800-luvun lopulle ja 1900-luvun alkuun. Aikanaan vaakahuoneen sijainnista käytiin kiista, sillä sellaisen rakennuksen sijaintia kirkon läheisyydessä ei pidetty suotavana. Rakennus on purettu ennen 1910-lukua.

Lisäksi valvonnan yhteydessä kerättiin talteen irtolöytöjä, jotka saatiin talteen sekoittuneista maakerroksista. Valvonnan havaintojen perusteella paikalla on ollut toimintaa historiallisella ajalla.

S. Raninen 2014:

Keskustorin kivipäälysteinen alue rajattu s-kaavamerkinnällä suojeltavaksi inventoinnin yhteydessä. Syynä Tammerkosken länsirannan varhaiseen asutukseen ja markkinapaikkaan liittyvä arkeologinen potentiaali.

Lisätietoja

Donner, Julia 2005. Koskimaiseman puistot. Koskipuiston ja Kirjastonpuiston historiallinen selvitys (toim. Ranja Hautamäki). Tampereen kaupunki/Vihersuunnittelu.

Hirsijärvi, Kyllikki 1946. Kotielämää Tampereella 1800-luvun jälkipuoliskolla. Tampere, tutkimuksia ja kuvauksia III. Tampereen historiallisen seuran julkaisu VII. Tampere 1946.

Nurminen, Teija & Rajala, Ulla 1994. Tampereen kaupungin inventointi 1994. Pirkanmaan maakuntamuseon arkisto.

Rasila, Viljo 1988. Markkinapaikasta tehdaskaupungiksi. Tampereen historia I. Vaiheet ennen 1840-lukua (P. Alhonen, U. Salo, S. Suvanto & V. Rasila). Tampere, 315 735.

Räty, Jouko 1971-1972. Tampereen muinaisjäännökset. Tampereen alueen, paitsi Teiskon kaupunginosa, inventointi. Museovirasto, esihistorian toimisto. Pirkanmaan maakuntamuseon

arkisto.

Salo, Unto 1988. Tampereen historia I, vaiheet ennen 1840-lukua (Santamäki L, Alhonen P., Salo U., Suvanto S., Rasila, V.). Tampere 53 - 160.

Suvanto, Seppo 1988. Talonpoikanen Tampere keskiajalta 1600-luvun puoliväliin. Teoksessa: Tampereen historia I. Vaiheet ennen 1840-lukua (P. Alhonen, U. Salo, S. Suvanto & V. Rasila). Tampere, 163-313).

Suvanto, Seppo 1973. Satakunnan historia III. Keskiaika. Pori.

Löydöt

KM 2009028

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-102-0008-0009
Nimi	Vanha kirjastotalo
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

Kiinteistötunnus	837-102-9903-0000
Nimi	II kaupunginosan puistot
Lisätietoja	Laatu: Yleinen alue
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

Kiinteistötunnus	837-102-0008-0008
Nimi	Teatteritalo
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen Teatteritalo-säätiö
Osoite	c/o Petteri Palomäki isännöitsijä Kultakutrinkuja 3, 36100 KANGASALA AS

Kiinteistötunnus	837-102-9902-0000
Nimi	II kaupunginosan toriaukiot

Lisätietoja -

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite PL 487, 33101 Tampere

Kiinteistötunnus 837-102-0008-0055

Nimi Vanha kirkko

Lisätietoja -

Maanomistaja Tampereen evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä

Osoite PL 226, 33101 Tampere

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

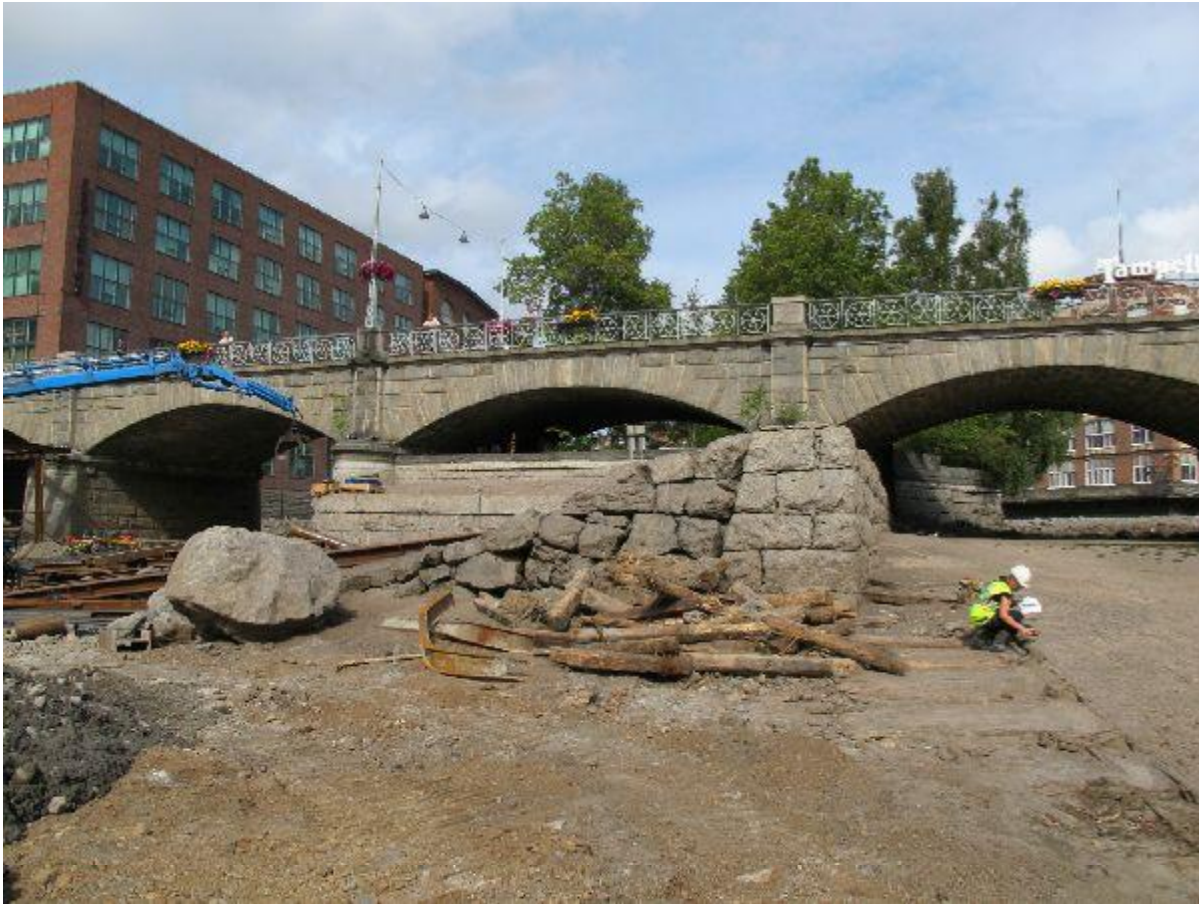
ks. seuraava sivu: pienimittakaavaisempi kartta

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 2000

*Kivirakenne Satakunnan sillan eteläkylki etelästä.
Hannele Kuitunen*

Nimi	Tammerkoski 1
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäännöstunnus	1000023785
Inventointinumero	20
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800-luku (?)
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	1

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste 6821454
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste 2487530
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio)

Lyhyt kuvaus Puu- ja kivirakenne. Luultavasti keskiputouksen voimalaitoksen tai aikaisemman voimalaitoksen vesiruuhen jäännös.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011, tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Satakunnan sillan eteläpuolella, sillan keskivaiheilla. Keskeltä siltaa työntyy kohti etelää tai eteläkaakkoa kivinen rakenne. Kivirakenne on yhteydessä sillan itäisempään keskipilariin.

Kohteen kuvaus

Kuitunen & Luoto 2011:

Satakunnan sillan itäisemmän keskipilarin kohdalta kohti eteläkaakkoa työntyy harmaakivisistä harkoista ja osin luontaisemman muotoisista kivistä tehty rakenne. Pituutta rakenteen kivisellä osalla on noin 20 metriä ja leveyttä 8-10 metriä. Kivirakenteen itäosa on laadittu harmaakiviharkoista, kun taas länsiosa on tehty luonnonkivistä, jotka on niitattu yhteen rautavaarnoilla.

Rakenteen eteläkärjestä lähtee kohti eteläkaakkoa noin metrin välein kosken pohjaan kaivettujen ja pystyyn asetettujen hirsien rivi. Hirret ovat noin metrin välein ja tarkastushetkellä ne olivat katkenneet. Pystypaalujen kohdalta lähtee kohti länttä, 90 asteen kulmassa pystypaaluriviin nähden pituudeltaan noin 2 m ja leveydeltään noin 20 cm olevat hirret. Rakenteen länsiosa on tuhoutunut, ilmeisesti käynnissä olevien patomuurin korjaustöiden yhteydessä. Rakenteen lähellä ja osin päällä oli hirsii, jotka lienevät rakenteesta. Kohteen eteläosa koostuu pystyhirsistä ja

metallisista tukipilareista, joiden välissä on kannatinpuut ja laudasta tehty seinämä. Rakenteen osat on kiinnitetty toisiinsa rautaisilla niiteillä. Pituutta kohteen puusta ja metallista koostuvalla osalla on noin 25 metriä. Koko rakenteen kokonaispituus on noin 49 metriä.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Rakenne näkyy vuoden 1860 kartassa ja liittyy sen eteläpuolella olevaan voimalaitokseen. Kyseessä voi olla vesirännin jäännökset, jota pitkin on johdettu vettä voimalaitoksen turbiineille.

Tulkinta (Raninen 2014):

Tarkastusraportissa rakenteen tulkitaan olevan keskiputouksen vesivoimalaitoksen vesirännin jäännös (Kuitunen & Luoto 2011). Nykyinen vesivoimalaitos on vuodelta 1932. Vesiränni (vesiruuhi) liittyy siihen tai samalla paikalla sijainneeseen vanhaan vesivoimalaan, joka rakennettiin Hatanpään jauhomyllyyn v. 1890–91 ja uudelleenrakennettiin v. 1901 (Rasila 1984: 466, 467).

Jo ennen vesivoimalan rakentamista vuoden 1866 Tammerkoskea esittävässä rekonstruktio kartassa (Rasila 1984: 732) sekä mm. historiallisissa vuosien 1876, 1879 ja 1882 (1882c) kartoissa on kuvattu nykyisen voimalaitoksen kohdalla sijainneen Hatanpään jauhomyllyn vesiruuhi, joka sijaitsee suunnilleen Koskenpohja 1:n hirsirakenteen kohdalla. Tammerkoski 1 lienee kuitenkin nuorempi kuin samassa kohdassa 1860-1880-luvulla sijainneet rakenteet. Tammerkoski 1:n harkkokiviosuus liittyy selvästi Satakunnansillan (1897–1900) harkkokivipilariin ja on aikaisintaan saman ikäinen.

Lähde: Viljo Rasila, Tampereen historia II. 1840-luvulta vuoteen 1905. Tampereen kaupunki.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Ehdotus suoja-alueeksi

-

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä

Suojelutoimenpiteet kentällä

-

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat

-

Lähistön kohteet

Tammerkoski 1 – 10

Kiinteistötunnus 837-876-0009-0000

Nimi -

Lisätietoja Yhteinen vesialue

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

*Satakunnansillan pohjoispuolen ja rantapenkan kulma puurakenne pohjoisesta.
Hannele Kuitunen*

Nimi	Tammerkoski 2
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäännöstunnus	1000021098
Inventointinumero	21
Muinaisjäännöstyyppi	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne	
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800-1900-luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste 6821500
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste 2487556
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35-FIN

Paikannustarkkuus (arvio)

Lyhyt kuvaus Epämääräistä koskenpohjarakennetta, luultavasti jonkin koskityömaan jäännös.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011, tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee Satakunnansillan pohjoispuolella, aivan sillan ja kosken itärannan liitoskohdassa, sillan pohjoispuolella.

Kohteen kuvaus

Satakunnan sillan pohjoispuolella, sillan vieressä kosken pohjalla on kaksi puusta tehtyä aitamaista rakennetta. Rakenteet on tehty noin 10 cm leveästä ja 3 cm paksusta laudasta. Laudat on juntattu koskenpohjaan ja laudoista muodostettu kosken virtaussuuntaan nähden vinossa oleva seinämä. Tätä nykyä laudat ovat katkenneet ja niistä on nähtävissä noin 30 cm korkeuteen koskenpohjasta ulottuva osa. Seinämä laudat on yhdistetty toisiinsa rautaisilla niiteillä.

Rakenne sijaitsee aivan Satakunnan sillan vieressä. Sillan itäkaaren alla on kahden, halkaisijaltaan 15 cm olevan pystypaalun jäännökset. Siltakaaren alustan kohdalta koskenpohja on päällystetty betonilla. Paikoin betoni on virran vaikutuksesta kulunutta ja näkyville on tullut betonin alla olevaa puurakennetta.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Samankaltaista lautaseinämaa on ympäriinsä koskenpohjaa, etenkin harmaakivisten kosken seinämien vieressä. Kyseessä voi olla esim. niiden rakentamiseen liittynyt rakenne.

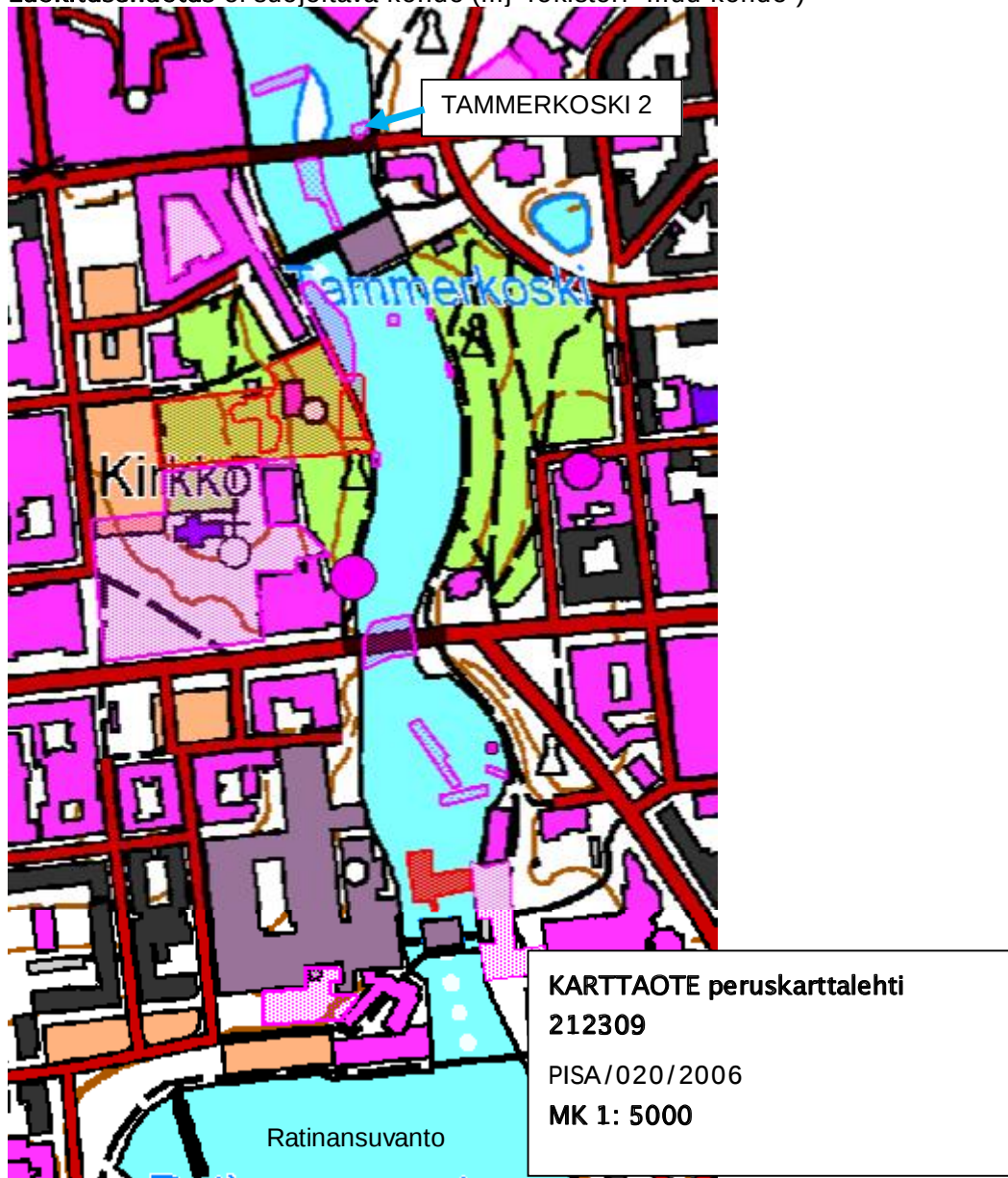
Tulkinta (Raninen 2014):

Ei lisättävää.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Luokitusehdotus ei suojeltava kohde (mj-rekisteri "muu kohde")

TAMPERE TAMMERKOSKI 3

Konsulinsaaren pohjoispään kanavarakenteen kansi. Hannele Kuitunen

Nimi	Tammerkoski 3
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäänöstunnus	1000023778
Inventointinumero	22
Muinaisjäänöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	paperiruukit
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800 - 1900 -luku

Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	2
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste 6821532
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste 2487483
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35-Fin

Paikannustarkkuus (arvio)

Lyhyt kuvaus Alakohde 3a tulkittu Frenckellin neulapadon jäännökseksi.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011 tarkastus

Raninen 2014 inventointi (ei maastohavaintoja kohteesta, arkistolähteisiin ja kirjallisuuteen perustuva kohteen identifiointi)

Sijainti ja maasto

Rakenne 3 A: Konsulinsaaren itäreunassa, aivan saaren itäreunan vieressä.

Rakenne 3B: Konsulinsaaren länsipuolella, saaren pohjoispään kohdalla.

Kohteen kuvaus

3 A

Konsulinsaaren itäreunan vieressä kosken pohjassa on pituudeltaan noin 10 m oleva puisella aitamaisella seinämällä tuettu kivinen tukimuuri. Muurin leveys on noin metrin ja korkeus 50-70 cm. Aidan ja Konsulinsaaren harmaakivisen seinän väli on täytetty halkaisijaltaan 10-50 cm olevilla kivillä. Muurin keskellä on halkaisijaltaan noin 5 cm leveitä pystypaaluja 1,5 m välein toisiinsa nähden.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2014):

3A

Kyseessä lienee Konsulinsaaren seinämän vahvistamiseen liittyvä tai sen rakentamisen yhteydessä käytetty tukirakenne.

3B:

Betonista tehty leveydeltään noin 3 – 4 m (pohjois-eteläsuunnassa) oleva ja pituudeltaan noin 35 m (länsi-itäsuunnassa) oleva kosken pohjalla oleva kansimainen rakenne. Paikoin rakenteen Konsulinsaaren vierustalla olevalla puolella on nähtävissä rakenteessa 3A olevan aitamaisen puurakenteen jäännöksiä.

Tulkinta (Raninen 2014):

Suunnilleen rakenteen 3b kohdalla on sijainnut Tammerkosken pikkusilta (1858), mutta betonirakenne ei voi olla niin vanha. Hyvin todennäköisesti Tammerkoski 3b on vuoden 1900 tietämillä rakennetun Frenckellin neulapadon pohja, mihin sekä sijainti että rakenteen kuvaus tuntuvat sopivan. Historiallisista valokuvista päätellen (esim. HM 2242: 16, Siiri-tietokanta) neulapadon pohjarakenne muistutti läheisesti Tammerkoski 3b:tä (ks. tämän inventointikertomuksen luku 9).

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Rajausperusteet

Koskenpohjassa erottuva rakenne

Luokitusehdotus

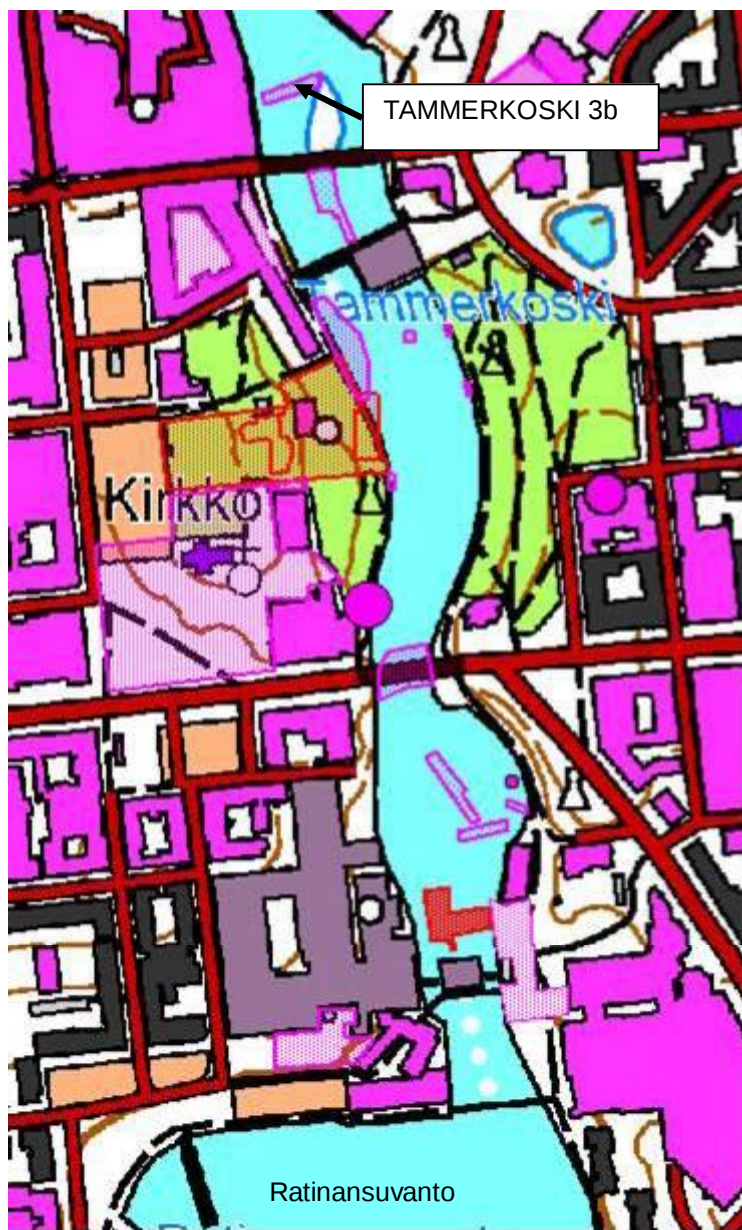
s-kaavamerkintä alakohteelle 3b. Alakohde 3a ei suojeltava.

Kiinteistötunnus	837-876-0009-0000
Nimi	-
Lisätietoja	Yhteinen vesialue

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

*Yleiskuva kaakkoon.
Kuitunen Hannele*

Nimi	Tammerkoski 4
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäänköstunnus	1000023790
Inventointinumero	23
Muinaisjäänköstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	paperiruukit
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800 - 1900-luvut
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	4

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste 6821352
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste 2487544
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35-FIN

Paikannustarkkuus (arvio)

Lyhyt kuvaus Otaksuttavasti Frenckellin papaeritehtaan vesiruuheen, vedenpoistokanaviin ja massahiomoon liittyviä vedenalaisrakenteita.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011, tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Rakenteet 4 a – c sijaitsevat Tammerkosken länsirannan tuntumassa, ylävoimalan eteläpuolella. Rakenne 4a:n itäpääty sijaitsee noin 50 m etelään voimalaitoksen lounaiskulmasta. Rakenne 4b sijaitsee noin 6 m kaakkoon rakenteesta 4a. Rakenne 4 c on noin 35 metriä lounaaseen voimalaitoksen lounaiskulmasta.

Kohteen kuvaus

4A

Kuvaus:

Rakenne on tehty lohkotuista kiviharkoista. Harkoissa on näkyvissä kairanjälkiä. Harkot on kiinnitetty toisiinsa rautaisilla hakasilla. kivien välissä on myös betonia. Betonivahvistus voi olla itse rakennetta myöhempää perua. Rakenne on korkeudeltaan noin 50 cm oleva ja tylpän puolisuunnikkaan muotoinen. Rakenteen pituus on noin 13 m ja leveys noin 10 m.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Rakenne liittyy todennäköisesti Frenckellin paperitehtaan toimintaan. Kyseessä voi olla jonkinlaisen vedenvirtausta ohjailevan rakenteen jäännös. Se lienee tavalla tai toisella yhteydessä paperitehtaan vesiruuheeseen.

4B

Kuvaus:

Rakenne on tehty lohkotuista kiviharkoista. Harkoissa on näkyvissä kairanjälkiä. Harkot on kiinnitetty toisiinsa rautaisilla hakasilla. kiven välissä on myös betonia. Betonivahvistus voi olla itse rakennetta myöhempää perua. Rakenne on pituudeltaan (S-N) noin 11 m ja leveydeltään 2-6 m. Korkeutta rakenteella on noin 50 cm. Rakenne vaikuttaa jonkinlaiselta kiviperustukselta. Sen alla kosken pohjassa on nähtävissä samankaltaisia kivipaasia kuin rakenteessa 4 D.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Rakenne liittyy todennäköisesti Frenckellin paperitehtaan toimintaan. Frenckellin tehtaan hioketehtaan (massahiomon) muinaisjäännösrajaus osuu kohteen kohdalle.

4C

Kuvaus: Kosken pohjassa olevia kivisiä paasia tai laattoja.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Rakenne liittyy todennäköisesti Frenckellin paperitehtaan toimintaan.

Raninen 2014: Kohteen 4C kohdalla on ollut Frenckellin koskisiiven takaa kiertäneen kanavan vedenpoistoaukko, johon kohde voi liittyä. Muillakin kohteilla lienee yhteys paperitehtaan vesiruuheeseen tai muihin vedenjuoksutuslaitteisiin.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Luokitusehdotus

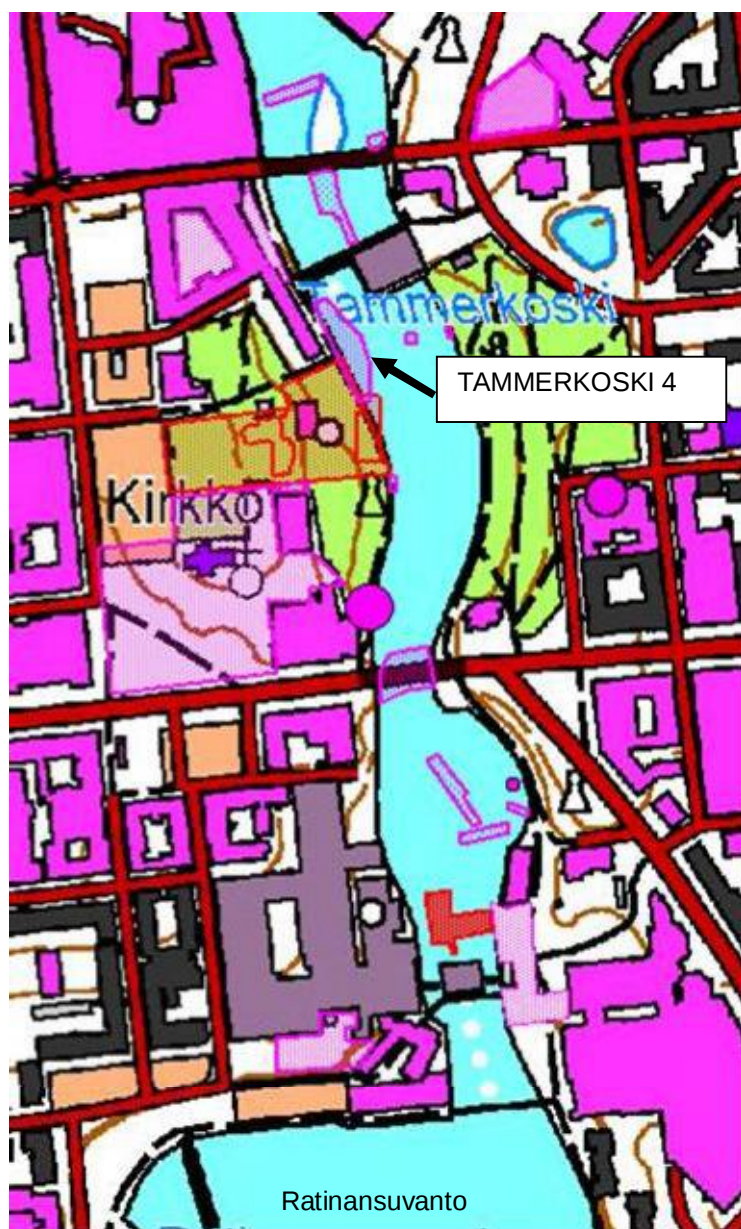
s-kaavamerkintä

Kiinteistötunnus	837-876-0009-0000
Nimi	-
Lisätietoja	Yhteinen vesialue

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

*Kosken itäreunan puurakenteita (5C) lännestä.
Kuitunen Hannele*

Nimi	Tammerkoski 5
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäännöstunnus	(ei sisältynyt mj-rekisteriin inv.kertomuksen valmistuessa)
Inventointinumero	24
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1900-luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	4

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

5A i 327755-61 p 6822750-57
5B i 327780-85 p 6822755-62
5C i 327793-99 p 6822715-24
5D i 327744-48 p 6822653-63

Koordinaattiselite: ETRS-TM35-FIN

Paikannustarkkuus (arvio) –

Lyhyt kuvaus: Puurakenteita

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011, tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

5A: 37 m kaakkoon Tammerkosken ylävoimalaitoksen lounaiskulmasta.

5B: Tammerkosken länsirannan vieressä, ylävoimalaitoksen lounaiskulmasta noin 50 m itäkaakkoon.

5C: Tammerkosken länsirannan vieressä, ylävoimalaitoksen lounaiskulmasta noin 90 m kaakkoon.

5D: Kohde sijaitsee Tammerkosken länsirannan vieressä kosken pohjalla, noin 115 m pohjoiseen Hämeensillasta.

Kohteen kuvaus

5A:

Kuvaus:

Kosken keskellä on kaksi halkaisijaltaan noin 30 cm olevaa paalua pystyssä. Paalujen korkeus on noin 0,5 m.

Tulkinta: -

5B:

Kuvaus:

Kosken pohjalla on puusta tehty seinämäinen rakenne. Se on tehty noin 10 cm leveästä ja 3 cm paksusta laudasta. Laudat on juntattu koskenpohjaan ja rakenne on koskenreunan suuntainen. Se sijaitsee noin 0,5 m päässä kosken rannasta. Pituutta rakenteella on noin 4 m.

Tulkinta:

Luultavasti kosken seinämän rakentamisen yhteydessä käytetyn rakenteen jäännös.

5C:

Kuvaus:

Kosken rannan seinämä vieressä on noin 4 m pituudella pystypaaluja. Paalujen halkaisija on 10-20 cm ja niiden korkeus on noin metrin.

5D:

Kuvaus: Kosken pohjalla on puusta tehty seinämäinen rakenne. Se on tehty noin 10 cm leveästä ja 3 cm paksusta laudasta. Laudat on juntattu koskenpohjaan ja rakenne on koskenreunan suuntainen. Se sijaitsee noin 0,5 m päässä kosken rannasta. Pituutta rakenteella on noin 7 m.

Tulkinta:

Luultavasti kosken seinämän rakentamisen yhteydessä käytetyn rakenteen jäännös.

Tulkinta (Raninen 2014):

Tammerkosken keskiputouksen itäisen rantamuurin rakentamiseen liittyvät alakohteet (5b - c) eivät voi olla 1930-lukua vanhempia (ennen kyseisellä vuosikymmenellä tehtyä kosken kavennustyötä itäranta sijaitsi huomattavasti idempänä nykyisen Koskipuiston alueella). Sama ajoitus voi päteä myös nykyisen läntisen rantamuurin kohteeseen 5d.

Kohde 5a on vaikeasti tulkittava.

Lähde: Donner 2005 (ks. inventointikertomuksen lähdeluettelo)

Havaintomahdollisuudet

Kohtalaiset. Osa kohteen rakenteista sijaitsi veden peittämällä alueella (5A).

Kohteen laajuus

Ks. karttaote

Luokitusehdotus

ei suojeltava kohde (mj-rekisterissä "muu kohde")

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 2000 (isomman alueen sisältävä kartta ks. Tammerkoski 4)

Kohde 6 kosken itärannalla lännestä.

Kuitunen Hannele

Nimi	Tammerkoski 6
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäänöstunnus	1000023797
Inventointinumero	25
Muinaisjäänöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800-1900-luku

Rauhoitusluokka -
Lukumäärä
Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste 6821061
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste 2487667
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35-Fin

Paikannustarkkuus (arvio) -

Lyhyt kuvaus Puurakenne

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011 tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee alavoimalan ja Hämeensillan välissä. Kohde sijaitsee Tammerkosken itärannan tuntumassa noin 2 m päässä rannasta. Se sijaitsee noin 35 m luoteeseen Verkatehtaan luoteiskulmasta.

Kohteen kuvaus

Rakenne on puullankuista tehty leveydeltään noin 1,2 m ja korkeudeltaan noin 0,4 m olevan rännimäisen rakenteen jäännös. Rännin suuaukko on suljettu resentillä pressulla. Ränni katoaa maan alle muutama metri ennen koskenrantaa. Rakenne suuntautuu kohti entistä verkatehdasta. Rännin suuaukolta lähtee kohti länsiluodetta pituudeltaan noin 10 m olevan puisen seinämä jäänteet. Seinämästä on jäljellä yksi pystypaalu ja maassa oleva laudasta tehty seinämän alin kerros.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Rakenne saattaa liittyä verkatehtaan toimintaa. Pressu lienee myöhempää perua.

Raninen 2014: ei lisättävää

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

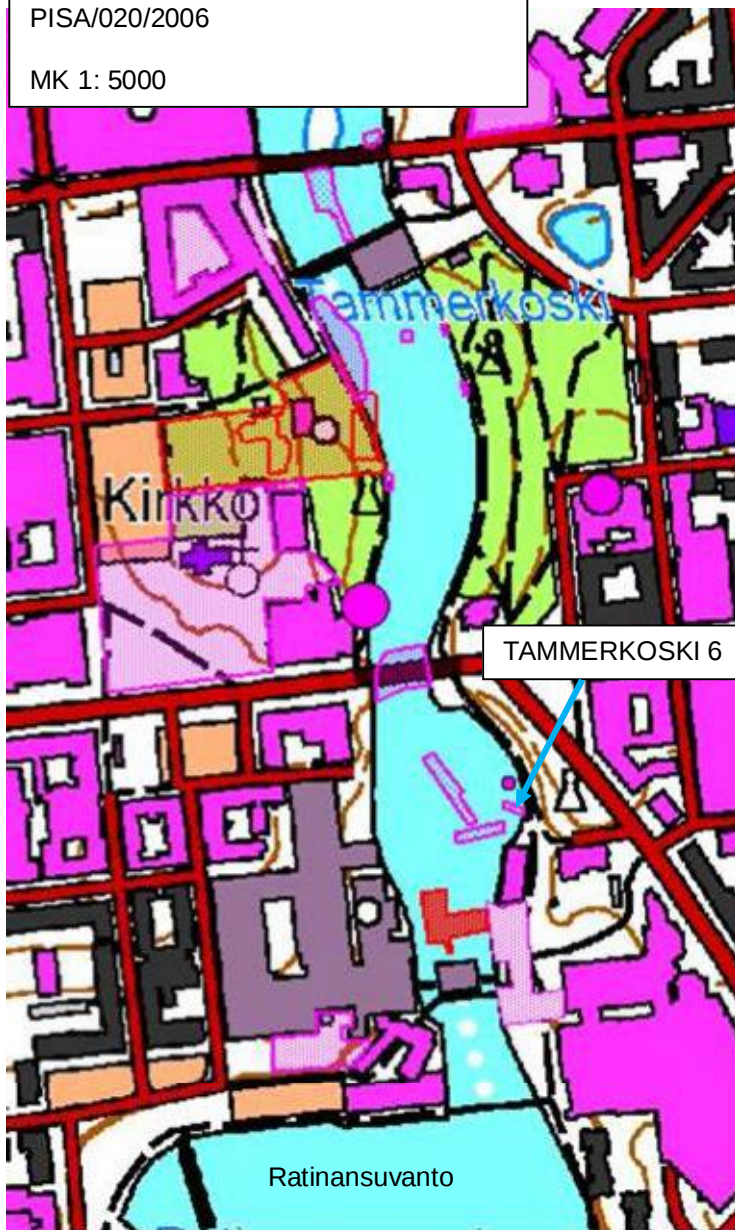
Luokitusehdotus

ei suojeltava kohde (mj-rekisterissä "muu kohde")

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

Yleisnäkymä kosken keskeltä itään.

Hannele Kuitunen

Nimi	Tammerkoski 7
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäännöstunnus	1000023798
Inventointinumero	26
Muinaisjäännöstyyppi	kivirakenteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800-1900-luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327790	X2-koordinaatti 327823	X-keskipiste 327802
Y1-koordinaatti 6822420	Y2-koordinaatti 6822434	Y-keskipiste 6822425
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite ETRS-TM35-FIN
Paikannustarkkuus (arvio) -
Lyhyt kuvaus Tilapäispadon perustus?

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011, tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee alavoimalan ja Hämeensillan välissä. Kohteen itäpääty sijaitsee noin 40 m luoteeseen verkatehtaan luoteiskulmasta.

Kohteen kuvaus

Kosken poikki kulkee länsilounais – itäkoillis –suuntainen leveydeltään noin 3 m ja pituudeltaan 35 m oleva kivistä ja puusta olevan rakenteen jäännös. Rakenteen reunoilla on nyt jo katkenneita pystypaaluja. Paalujen halkaisija on noin 20 cm ja ne sijaitsevat 4 – 5 m välein toisiinsa nähden. Paalujen välisellä alueella on luonnonkiviä. Rakenne vaikuttaa jonkinlaiselta kiviperustukselta.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Kyseessä saattaa olla kiviperustus, joka voi liittyä esim. kosken yli menneeseen siltarakenteeseen tai kosken poikki kulkeneeseen patomaiseen rakenteeseen. Asiaa täytyy tutkia vanhojen karttojen avulla.

Tulkinta (Raninen 2014):

Tammerkoski 7:lle ei inventoinnin yhteydessä löydetty selitystä historiallisista kartoista, valokuvista tai lähdekirjallisuudesta. Näin ollen kyse ei ole minkään pitkäikäisen sillan tai padon jäännöksestä. Todennäköisin selitys lienee, että Tammerkoski 7 on jonkin tilapäisen patorakennelman perustus. Koskenpohjalla on ollut erilaisia työmaita, ja v. 1880 Verkatehdas ja

Kattohuopatehdas saivat luvan tilapäispadon rakentamiseen vedenkorkeuden säätelemiseksi (Kaukovalta 1930).

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Luokitusehdotus

ei suojeltava kohde (mj -rekisterissä "muu kohde")

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE TAMMERKOSKI 8

*Rakenne 8A kohti Kehräsaaren etelänurkkaa pohjoisesta.
Hannele Kuitunen*

Nimi	Tammerkoski 8
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäänöstunnus	1000023801
Inventointinumero	27
Muinaisjäänöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800 - 1900 -luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327768	X2-koordinaatti 327804	X-keskipiste 327786
Y1-koordinaatti 6822431	Y2-koordinaatti 6822479	Y-keskipiste 6822455
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite Kohteen keskipiste

Paikannustarkkuus (arvio) -

Lyhyt kuvaus Puurakenne, joka tulkitu 1800-luvun jälkipuolella rakennetun Verkatehtaan johdinpatoa jäänneksi.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011 tarkastus

Raninen 2014 inventointi (ei maastohavaintoja kohteesta, kirjallisuuteen ja karttoihin perustuva kohteen identifiointi)

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee alavoimalan ja Hämeensillan välisellä alueella, likipitään kosken keskiosassa.

Kohteen kuvaus

Kohde on kosken keskellä kulkeva, lähes kaakkois-luoteissuuntainen puurakenne. Rakenne (Tammerkoski 8a) koostuu puupaaluista, jotka on juntattu koskenpohjaan paikoin pareittain, tasaisin noin 3 – 4 m välein sekä hirsisestä kehikosta, joka sijoittuu pystypaalurivistöjen väliin. Hirsinen kehikko on säilynyt vain paikoin ja silloinkin siitä on jäljellä vain yksi hirsikerta. Rakenteen keskivaiheilla on laudoista tehty, laajuudeltaan 2 x 3 m oleva lattiamainen puurakenne (Tammerkoski 8b), joka vaikuttaa muuta rakennetta nuoremmalta.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Kyseessä voi olla jonkinlainen veden virtaamisen ohjailuun liittyvä rakenne.

Tulkinta (Raninen 2014):

Tammerkoski 8a:n sijainti ja suunta vastaavat varsin hyvin vuosien 1875, 1879, 1882 (1882b) ja 1889 kartoissa kuvattua Verkatehtaan johdinpatoa. Johdinpato näkyy myös 1890-luvun valokuvassa, joka on julkaistu lähteessä Rasila 1984: 66. Tammerkoski 8b on tarkoitukseltaan

tunnistamaton 8a:han välittömästi liittyvä lattiamainen lautarakenne.

Lähde: Viljo Rasila, Tampereen historia II. 1840-luvulta vuoteen 1905. Tampereen kaupunki.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä

Kiinteistötunnus 837-876-0009-0000

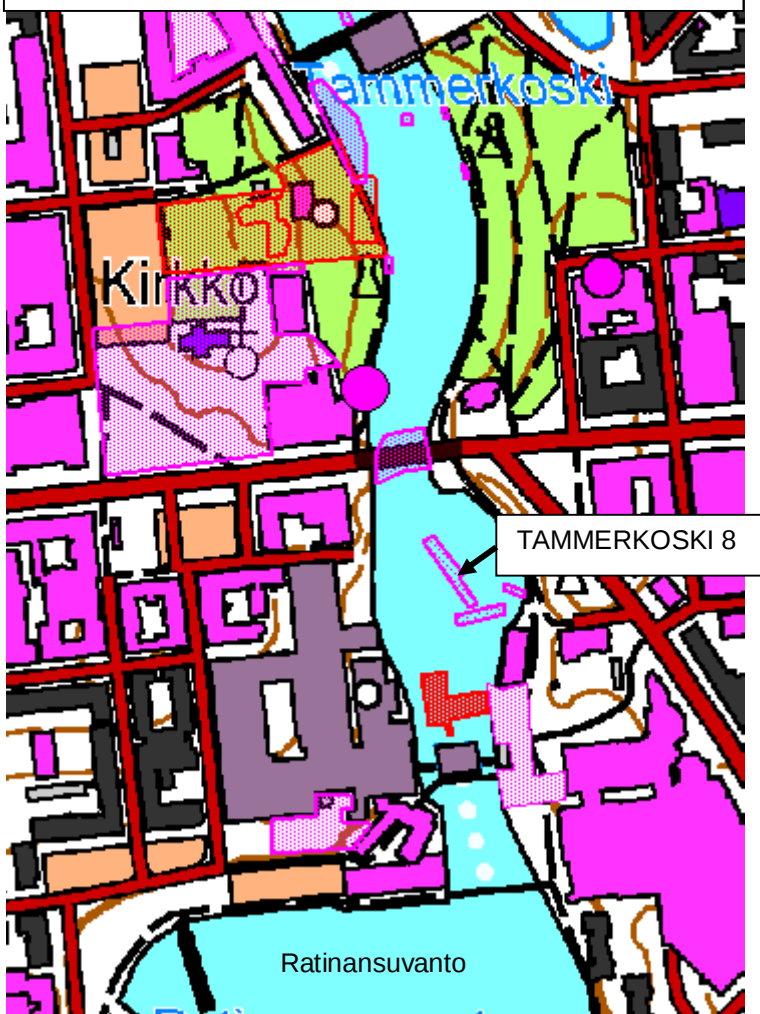
Nimi -

Lisätietoja Yhteinen vesialue

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

*Kohde Alavoimalan edessä koillisesta.
Hannele Kuitunen*

Nimi	Tammerkoski 9
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäännostunnus	1000023810
Inventointinumero	28
Muinaisjäännostyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1800-luku (rak. 1898)
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	-

Peruskarttanumero 212309
Peruskartan nimi TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327767	X2-koordinaatti 327811	X-keskipiste 327789
Y1-koordinaatti 6822347	Y2-koordinaatti 6822389	Y-keskipiste 6822368
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste

Koordinaattiselite Kohteen keskipiste

Paikannustarkkuus (arvio) -

Lyhyt kuvaus Vuonna 1898 rakennetun alaputouksen neulapadon kivi- ja betonijäännös.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011 tarkastus

Raninen 2014 inventointi (ei maastohavaintoja kohteesta, arkistolähteisiin ja kirjallisuuteen perustuva kohteen identifiointi)

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee alavoimalan ja Hämeensillan välisellä alueella, noin 10 – 25 m pohjoiseen voimalaitoksen pohjoisseinästä.

Kohteen kuvaus

Kohde koostuu kiviharkoista rakennetusta perustuksesta, jonka leveys on 4,5 m. Rakenne on muodoltaan pohjoispäästään pyöristetty, tasasivuinen suunnikas. Lohkokivistä tehdyn reunuksen sisäosa on täytetty pienimmillä kivillä ja betonilla. Pituutta rakenteen paremmin säilyneellä ja eteläkaakkois – pohjoisluoteis –suuntaisella osalla on 8,5 m. Rakenteen huonommin säilyneen, samansuuntaisen osan pituus on 6 m. Rakenteen paremmin säilyneen osan korkeus on noin 0,7 m.

Rakenteen vieressä poikki kosken kulkeva alue, jolla koskenpohjalle on ladottu kiviä ja näiden päälle valettu betonia. Betonin päällä on rautaisia kiinnikkeitä.

Tulkinta (Kuitunen & Luoto 2011):

Harmaakivirakenne saattaa olla jonkinlainen veden virtaamisen ohjailuun liittyvä rakenne tai rakennuksen perustus.

Tulkinta (Raninen 2014):

Sijaintinsa ja kuvauksensa perusteella Tammerkoski 9 on epäilyksettä alaputouksen neulapadon jäännös. Tarkastuskertomuksen (2011) kartassa kuvattu jäännös vastaa erinomaisesti vuoden 1911 Tammerkoskea esittävässä rekonstruktio kartassa kuvattua neulapatoa (Rasila 1984: 734).

Vuonna 1898 rakennetulla neulapadolla nostettiin alaputouksen vettä tehtaiden tarpeita vastaavasti (Rasila 1984: 76). Verkatehtaan ja kattohuopatehtaan välissä sijainnut neulapato on teollisuushistoriallinen muinaisjäännös. Se on tavallaan myös sotahistoriallinen jäännös siinä mielessä, että neulapadolla oli tärkeä rooli Tampereen taistelun tapahtumissa (1918).

Lähde: Viljo Rasila: Tampereen historia II 1840-luvulta vuoteen 1905. Tampereen kaupunki.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Luokitusehdotus

2

Kiinteistötunnus 837-876-0009-0000

Nimi -

Lisätietoja Yhteinen vesialue

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309 PISA/020/2006 MK 1: 5000

Hämeensillan itäpään ja rantapenkan kulman puiset ja kiviset tukirakenteet pohjoisesta kohde 10 b. Hannele Kuitunen

Nimi	Tammerkoski 10
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	-
Muinaisjäänköstunnus	1000023811
Inventointinumero	29

Muinaisjäänöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	1900-luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	3
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327737	X2-koordinaatti 327773	X-keskipiste	327755
Y1-koordinaatti 6822513	Y2-koordinaatti 6822551	Y-keskipiste	6822532
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite	Keskipisteen koordinaatit
Paikannustarkkuus (arvio)	-
Lyhyt kuvaus	Puujäänöksiä, jotka todennäköisesti ovat peräisin Hämeensillan rakennustöistä 1920-luvulta.

Tutkimukset

Kuitunen & Luoto 2011, tarkastus

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee Hämeensillan alla ja sen pohjoispuolella

Kohteen kuvaus

10 A

Kuvaus:

Tammerkosken länsirannan vieressä, Hämeensillan alla on kolmessa kohtaa aitamaista rakennetta aivan kivipaasista tehdyn kosken seinämän vieressä. Rakenteet on tehty noin 10 cm leveästä ja 3 cm paksusta laudasta. Laudat on juntattu koskenpohjaan. Rakenteet ovat koskenreunan suuntaiset ja pituudeltaan kukin noin 4 metriä.

Tulkinta:

Kyseessä voi olla kosken seinämän rakentamisen yhteydessä käytetyn rakenteen jäännös

10 B

Kuvaus:

Tammerkosken itärannan vieressä, Hämeensillan alla on leveydeltään noin 0,5 m ja koskenpohjasta korkeudeltaan noin 0,5 m oleva kosken seinämässä kiinni oleva porrasmainen rakenne. Rakenne on tuettu reunastaan pystylaudoituksella. Pystylauditus on tehty noin 10 cm leveästä ja 3 cm paksusta laudasta. Laudat on juntattu koskenpohjaan. Rakenteessa näkyy suuria rautanauvoja.

Tulkinta:

Kyseessä voi olla kosken seinämän rakentamisen yhteydessä käytetyn rakenteen jäännös tai kosken seinämän tukirakenne.

10 C

Kuvaus:

Kosken keskellä, Hämeensillan alla on paalujen jäänteitä.

Tulkinta:

Koskensuuntainen paalurivistö saattaa liittyä rakenteeseen 8.

Tulkinta (Raninen 2014):

10a ja 10b liittyvät epäilemättä kosken rantamuureihin, jotka Hämeensillan kohdalla lienevät sillan aikaisia.

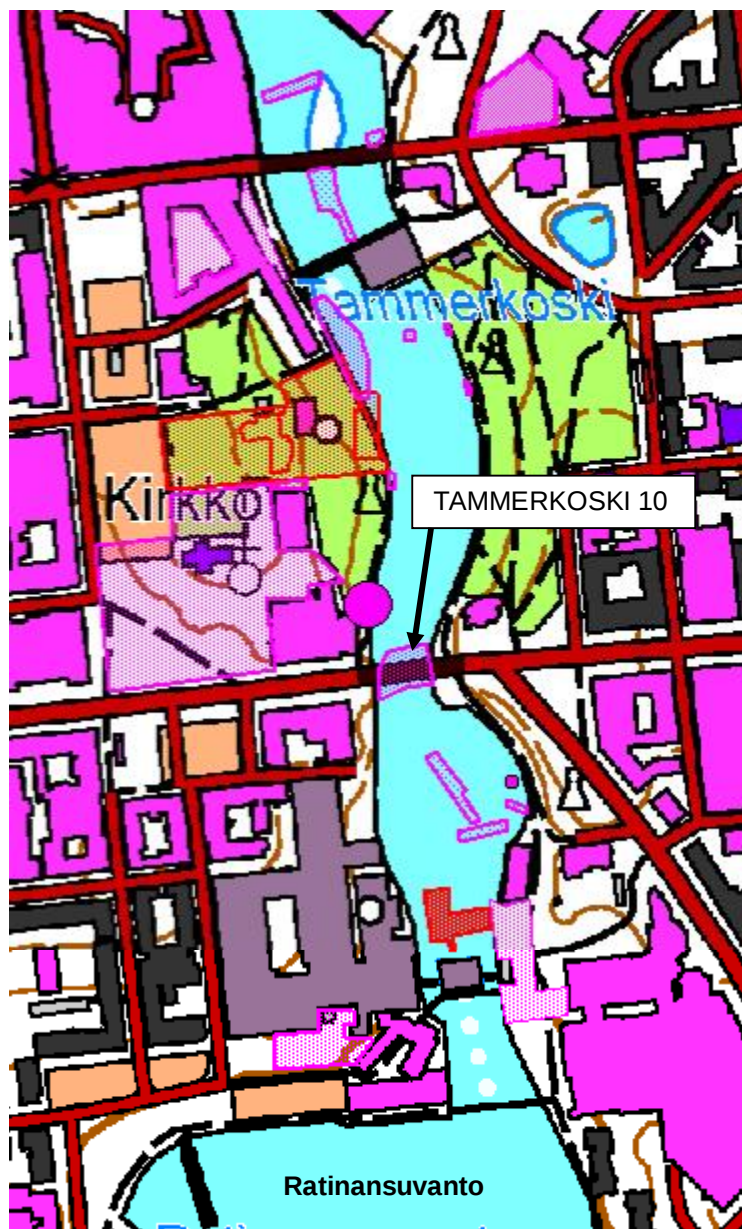
10c käsittää Hämeensillan alla olevien paalujen jäännöksiä, jotka sijaitsevat suunnilleen kosken keskellä kosken suuntaisessa linjassa. Tarkastuskertomuksessa niiden tulkitaan olevan ehkä yhteydessä Tammerkoski 8:an (Kuitunen & Luoto 2011). Tammerkoski 8a on jokseenkin epäilyksettä Verkatehtaan johdinpädon jäännös 1800-luvun jälkipuolelta. Johdinpäto ei kuitenkaan ulottunut Hämeensillalle saakka ainakaan kartoissa kuvatulta osaltaan. Tammerkoski 10c:n tapauksessa kyse on todennäköisesti Hämeensillan rakennustelineiden jäännöksistä 1920-luvulta. (Vuonna 1884 rakennettuun aikaisempaan Hämeensillan paalunjäännökset eivät liittyneet, koska sillan kivinen keskipilari sijaitsi jokseenkin niiden kohdalla).

Havaintomahdollisuudet

Hyvät

Luokitusehdotus

ei suojeltava kohde (mj-rekisterissä "muu kohde")

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309 PISA/020/2006

MK 1: 5000

Pystytetyn opastaulun paikka Tampellan masuunin alueella.

Sami Raninen

Nimi	Tampella
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-

Kylä	-
Kaupunginosa	IX kaupunginosa Tampella
Muinaisjäänöstunnus	-
Inventointinumero	30
Muinaisjäänöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1800- ja 1900-luvut.
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327531	X2-koordinaatti 327655	X-keskipiste	327593
Y1-koordinaatti 6823124	Y2-koordinaatti 6823198	Y-keskipiste	6823161
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	5 m
Lyhyt kuvaus	Purettujen tehdasrakennusten alue, joka nykyisin on rakentamaton (mm. paja v. 1884, valimo v. 1897, höyrypannurakennus v. 1897).

Tutkimukset

Raninen 2014 inv.

Sijainti ja maasto

Pihaa ja jalkakäytäviä.

Kohteen kuvaus

1960- ja 1970-luvuilla purettujen teollisuusrakennusten sijaintialuetta (1880- ja 1890-luvulla rakennettuja: paja, valimo, pannuhuone jne).

Havaintomahdollisuudet

Maan pinnalle ei erotettavissa mitään.

Rajausperusteet

1800-luvulle ajoittuvien purettujen tuotantorakennusten laajuus.

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä

Lähistön kohteet

Tampellan masuuni

Lisätietoja

Suojelualueen rajauksessa käytetty lähde:

Rainer Mahlen & Anu Leinonen 1990: *Tampellan kanta-alueen historia vuosina 1850 – 1890*.

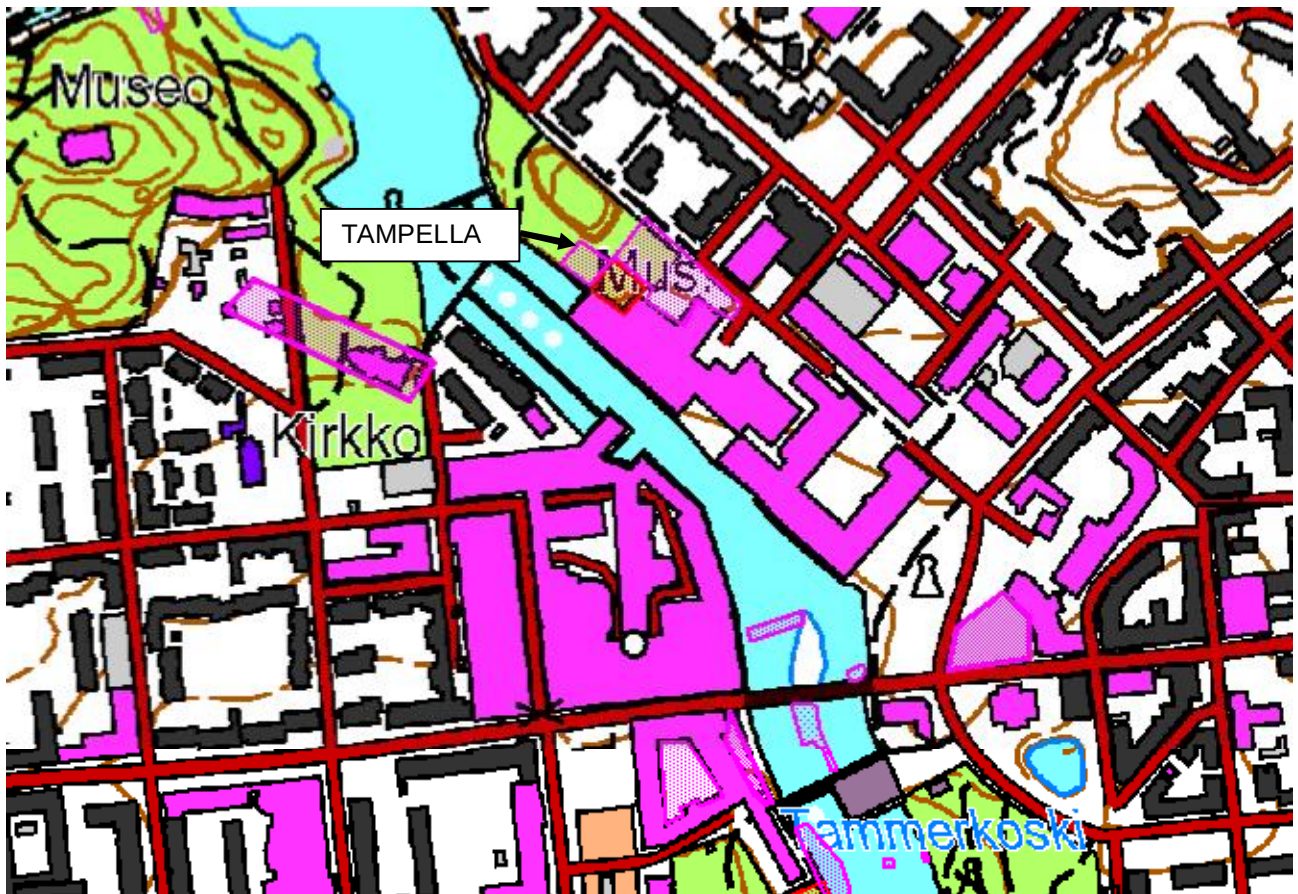
Rakennuskannan perusselvitys Tampereen kaupunginviraston kaavoitusviraston toimeksiannosta.

Julkaisematon, käytetyn kappaleen arkistointipaikka: Pirkanmaan maakuntamuseo,

Kulttuuriympäristöyksikön arkisto.

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-109-0956-0003
Nimi	Tampella
Lisätietoja	–
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

TAMPERE TAMPELLAN MASUUNI

KYY 137 : 6. Tampellan masuunin paikka Vapriikki-museokeskuksen luona. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Tampellan masuuni
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Tampella IX kaupunginosa
Muinaisjäänköstunnus	1000002011
Inventointinumero	31
Muinaisjäänköstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	masuunit
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1800-luku

Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	X2-koordinaatti	X-keskipiste	327571
Y1-koordinaatti	Y2-koordinaatti	Y-keskipiste	6823151
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti 6823131	P2-koordinaatti 6823169	P-keskipiste	
I1-koordinaatti 327552	I2-koordinaatti 327589	I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio)

Lyhyt kuvaus 1840-luvulla perustetun masuuni-valimon paikka.

Tutkimukset

Valvonta Harri Nyman 1998

Inventointi Timo Jussila 2002

Koekaivaus Hannu Poutiainen & Tapani Rostedt 2012

Inventointi Sami Raninen 2014

Sijainti ja maasto

Pihaa.

Kohteen kuvaus

Paikka sijaitsee Tampereen asemalta 0,9 km luoteeseen, Vapriikin pohjoispuolella. Paikalla on kaivauksissa havaittu vanhan masuunin ja voimakananan jäänteitä. Alue on peitetty kaivauksen jälkeen.

Raninen 2014: ei muuta lisättävää kuin että kohteen luo (luoteisreunaan) on pystytetty infotaulu.

Rajausperusteet

Karttapaikannus.

Luokitusehdotus

2

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-109-0956-0003
Nimi	Tampella
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 11. Mältinranta: puretun Tampereen höyrypolttimon alue. Toinen polttimorakennus on sijainnut Näsinsillan kohdalla. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

Nimi	Tampereen höyrypolttimo
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Finlayson I kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	32
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1870-luku - 1900-luku

Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327238	X2-koordinaatti	327257	X-keskipiste	327248
Y1-koordinaatti	6823327	Y2-koordinaatti	6823349	Y-keskipiste	6823338
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	5 metriä
Lyhyt kuvaus	1870-luvulla perustettuun viinatehtaaseen (Tampereen höyrypolttimo) liittyviä jäännöksiä.

Tutkimukset

Raninen 2014, inv.

Sijainti ja maasto

Näsinkallion itärinteellä ja siihen liittyvällä Tammerkosken niskan rannalla (Mältinranta) sijaitseva teollisuuskohde. Näsinkallion itärinne on hoidettua puistoa.

Kohteen kuvaus

Tampereen höyrypolttimo OY syntyi, kun Mältinrantaan v. 1873 perustetut E. Hagelbergin ja E.J.Granbergin viinatehtaat yhdistettiin.

Inventoinnin aikana höyrypolttimon alueella oli käynnissä rantatunneliin liittyvä työmaa, jonka takia havaintojen teko oli suurelta osin mahdotonta. J. Seppäsen karttaselvitysten (2007) mukaan Mältinrannalla on sijainnut kaksi eri polttimorakennusta. Toinen niistä on sijainnut nykyisen Näsinsillan (Paasikiventien - Kekkosen tien silta) kohdalla ja voitaneen katsoa massiivisissa maansiirtotöissä tuhoutuneeksi. Toisen polttimorakennuksen sijaintipaikka jäi rantatunnelityömaan alueelle, jolla työmaakopit, varastokontit, pysäköidyt autot ja maansiirtokoneet, tarvikkeet jne. tekivät havainnoinnin mahdottomaksi.

Näsinkallion koillisrinteeltä, läheltä Porin rataa, löytyi ihmisen muokkaama tasanne, jonka itäreunaa reunusti noin 23 metrin matkalta kylmämuurattu matala tukimuuri (2 kivikertaa). Rakenne oli suunnilleen luode - kaakko -suuntainen. 6,3 metriä metriä lounaaseen tämän rinnemuurin koillisreunasta sijaitsi matala kalliroleikkaus. Historialliset kartat ja valokuvat (esim.

VAR: 283, Siiri-tietokanta) osoittavat, että paikalla (rinnemuurin ja kallioleikkauksen välissä) on 1870-luvulta lähtien sijainnut höyrypolttimoon liittyvä puinen asuinrakennus.

J. Seppänen 2007: ks. inventointikertomuksen lähdeluettelo

Havaintomahdollisuudet

Osin hyvät (rakennuksen paikka Näsinkallion itärinteellä), osin olettamattomat (rantatunnelityömaa).

Rajausperusteet

Topografisesti erottuva tasanne (terassi).

Ehdotus suoja-alueeksi

-

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä Näsinkallion itärinteellä sijaitsevan rakennuksenpaikan osalta.

Suosittelavat jatkotoimenpiteet

Myöhemmin on selvitettävä, onko toisesta polttimorakennuksesta (rantatunnelityömaan alueella) voinut säilyä jotain jäännöksiä.

Lisätietoja

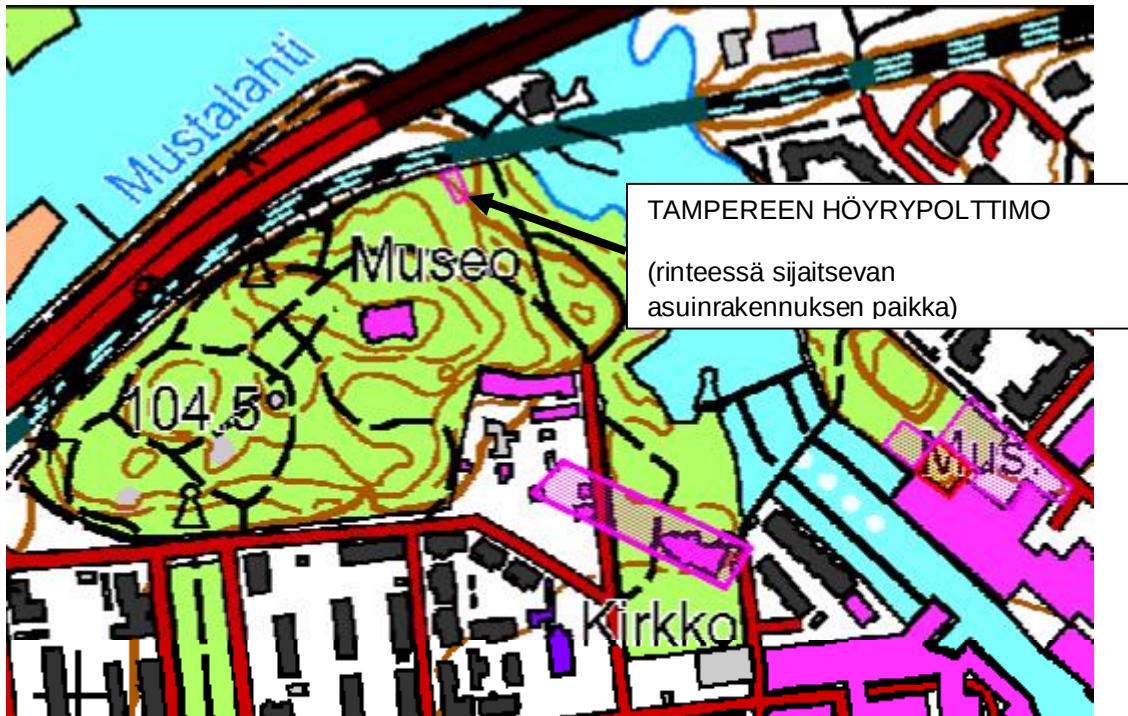
Näsinkallion itärinteellä sijaitseva asuinrakennuksen paikka on vasta 1870-luvulta, mutta sillä on kulttuuriperintöarvoa melko tunnettuun historialliseen teollisuuslaitokseen, aikoinaan merkittävään tamperelaiseen väkijuomateollisuuteen ja Näsinkallion historiaan liittyvänä muistona.

Kiinteistöt

Kiinteistötunnus	837-101-9903-0000
Nimi	I kaupunginosan puistot
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere

KYY 137 : 10. Näsinkallion koillisrinne: Tampereen höyrypolttimoon liittyneen asuinrakennuksen paikka. Sami Raninen, kesäkuu 2014.

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 34. Vuolteentori, Verkatehtaan puretun kutomorakennuksen paikka. Taustalla Koskikeskus. Sami Raninen, syyskuu 2014.

Nimi	Verkatehdas
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	XII kaupunginosa Kyttälä b

Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	33
Muinaisjäännöstyyppi	teollisuuskohteet
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	uusi aika
Selkeä ajoitus	1856 - 1970-luku
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 327810	X2-koordinaatti 327862	X-keskipiste	327836
Y1-koordinaatti 6822292	Y2-koordinaatti 6822382	Y-keskipiste	6822340
Z1-koordinaatti	Z2-koordinaatti	Z-keskipiste	
P1-koordinaatti	P2-koordinaatti	P-keskipiste	
I1-koordinaatti	I2-koordinaatti	I-keskipiste	

Koordinaattiselite	ETRS-TM35FIN
Paikannustarkkuus (arvio)	+ -5 m
Lyhyt kuvaus	Verkatehtaan puretun kutomorakennuksen alue. Ei maanpinnalle erottuvia merkkejä muinaisjäännöksestä.

Tutkimukset

Raninen 2014, inventointi

Sijainti ja maasto

Rakentamaton alue koskenrannassa (Vuolteentori -niminen kivipäällystetty tasanne). Sijaitsee Verkatehtaan värjäämön eli nykyisen Verkatehtaanrannan käsityö- ja taideteollisuuskeskuksen eteläpuolella. Kohteen itäpuolella sijaitsee Koskikeskus-niminen iso liikekeskus.

Kohteen kuvaus

1970-luvulla puretun kutomorakennuksen ja sen eteläpäädyssä sijainneen lisärakennuksen paikka. Isosta teollisuusrakennuksesta on voinut hyvin jäädä jäljelle perustuksia. Kutomo rakennettiin 1850-luvulla, lisäosat 1800-luvun lopulla. Nykyisin alueella sijaitsee Vuolteentori-niminen aukio. Aukion rannassa sijaitsee pienehkö punatiilirakennus, joka liittyynee viereiseen alaputouksen voimalaitokseen.

Verkatehtaasta on jäljellä värjäämö ja konttorirakennus. Kutomo lisärakennuksineen on 1970-

luvulla puretuista tuotantorakennuksista ainoa, jonka sijaintipaikka on arkeologisesti potentiaalinen. Suurin osa laajasta tehdasalueesta 1800-luvun tai 1900-luvun alun rakennuksineen on arkeologisessa mielessä tuhoutunut hotelli Ilveksen ja Koskikeskuksen rakennustöissä 1980-luvulla.

Havaintomahdollisuudet

Ei mahdollisuuksia havainnoida maanpinnan alla otaksuttavasti olevia rakenteita.

Rajausperusteet

Kartta-asemointi vuoden 1902 kartan perusteella.

Ehdotus suoja-alueeksi

-

Luokitusehdotus

s-kaavamerkintä

Lähistön kohteet

Tammerkoski 8 (Verkatehtaan johdinpato)

Tammerkoski 9 (Verkatehtaan ja kattohuopatehtaan neulapato)

Lisätietoja

Kaukovalta, K. V. 1930: Tampereen Verkatehtaan historia 1797–1929. Tampereen Verkatehdas.

Kiinteistöt

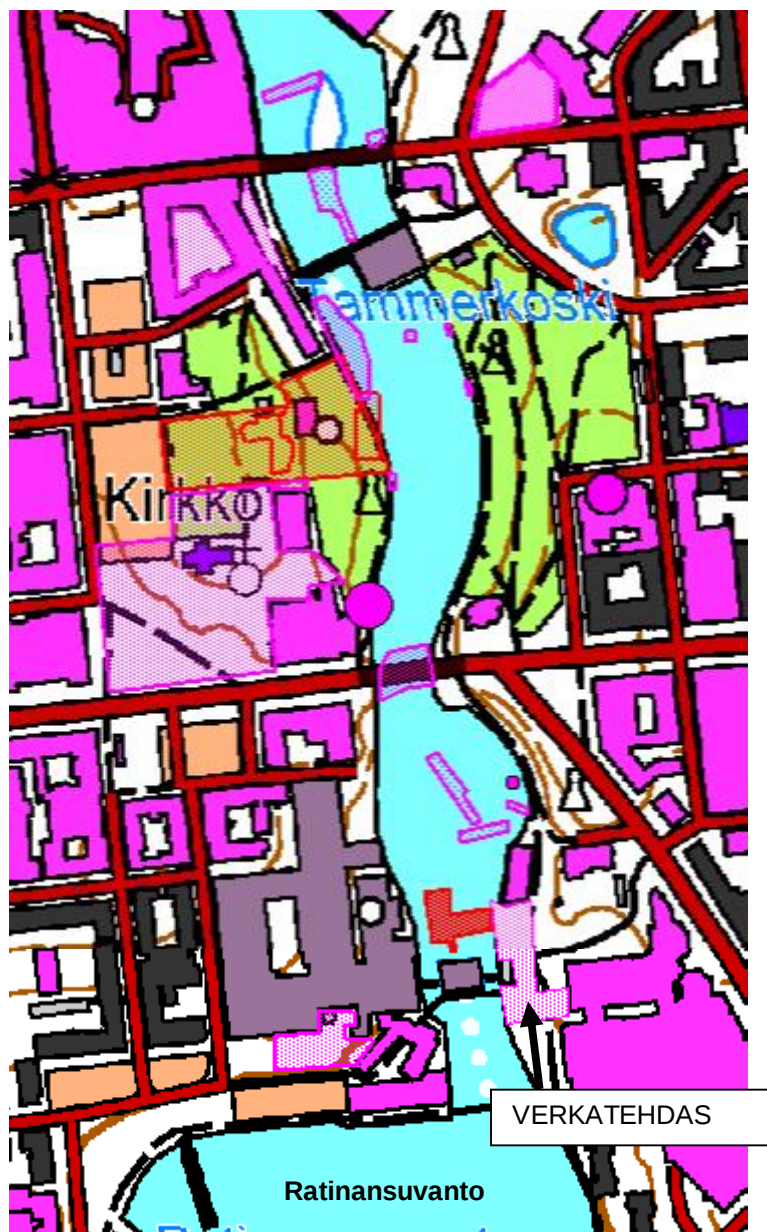
Kiinteistötunnus	837-112-9903-0000
Nimi	XII kaupunginosan puistot
Lisätietoja	-
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Osoite	PL 487, 33101 Tampere
Kiinteistötunnus	837-112-9901-0000
Nimi	XII kaupunginosan kadut
Lisätietoja	-

Maanomistaja

Tampereen kaupunki

Osoite

PL 487, 33101 Tampere

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

KYY 137 : 30. Nykyisen Voimakadun itäpäässä sijaitsevaa Viinikan vanhan tiilitehtaan aluetta. Sami Raninen, syyskuu 2014.

Nimi	Viinikan tiilitehdas
Kunta	Tampere
Vanha kunta	-
Kylä	-
Kaupunginosa	Ratina XIII kaupunginosa
Muinaisjäännöstunnus	-
Inventointinumero	34
Muinaisjäännöstyyppi	työ - ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne	tiiliruukit
Ajoitus	historiallinen

Selkeä ajoitus	perustettu 1878
Rauhoitusluokka	3
Lukumäärä	-
Peruskarttanumero	212309
Peruskartan nimi	TAMPERE

Koordinaatit:

X1-koordinaatti	327986	X2-koordinaatti	3281116	X-keskipiste	328051
Y1-koordinaatti	6821617	Y2-koordinaatti	6821887	Y-keskipiste	6821752
Z1-koordinaatti		Z2-koordinaatti		Z-keskipiste	
P1-koordinaatti		P2-koordinaatti		P-keskipiste	
I1-koordinaatti		I2-koordinaatti		I-keskipiste	

Koordinaattiselite ETRS-TM35FIN

Paikannustarkkuus (arvio) 10 m

Lyhyt kuvaus Historiallisen tiilitehtaan alue 1900-luvun kerrostalojen sekä toimisto- ja voimalaitostilojen ynnä tierakentamisen voimakkaasti muokkaamalla alueella. Sisältää myös asfaltoidun pysäköintialueen.

Sijainti ja maasto

Asfaltoitua ja rakennettua aluetta Viinikanojasta pohjoiseen.

Kohteen kuvaus

1900-luvun jälkipuolen kerrostalorakentamisen piirissä oleva vanha tiilitehdasalue. Alueen länsipuolella sijaitsee sähkölaitoksen tiloja (vanhin osa Ratinan höyryvoimala, v. 1919).

Tuotantorakennusten sijoittelusta antaa viitteen v. 1912 valokuva (Siiri-tietokanta, Tampereen museot 447:1:821) . Siinä näkyy taustalla pienehköjä rakennuksia, jotka kuvan asiansanoituksesta päätellen on identifioitu Viinikan tiilitehtaaksi. Valokuvan rakennukset sijaitsevat selvästi tehdaskiinteistön itäosassa eli alueella, jota kerrostalorakentaminen ja Hatanpään valtatie rakentaminen ovat tuhonneet. Tehtaan tosin mainitaan lopettaneen toimintansa jo 1890-luvun lopulla (Nummi 2012: 44).

Havaintomahdollisuudet

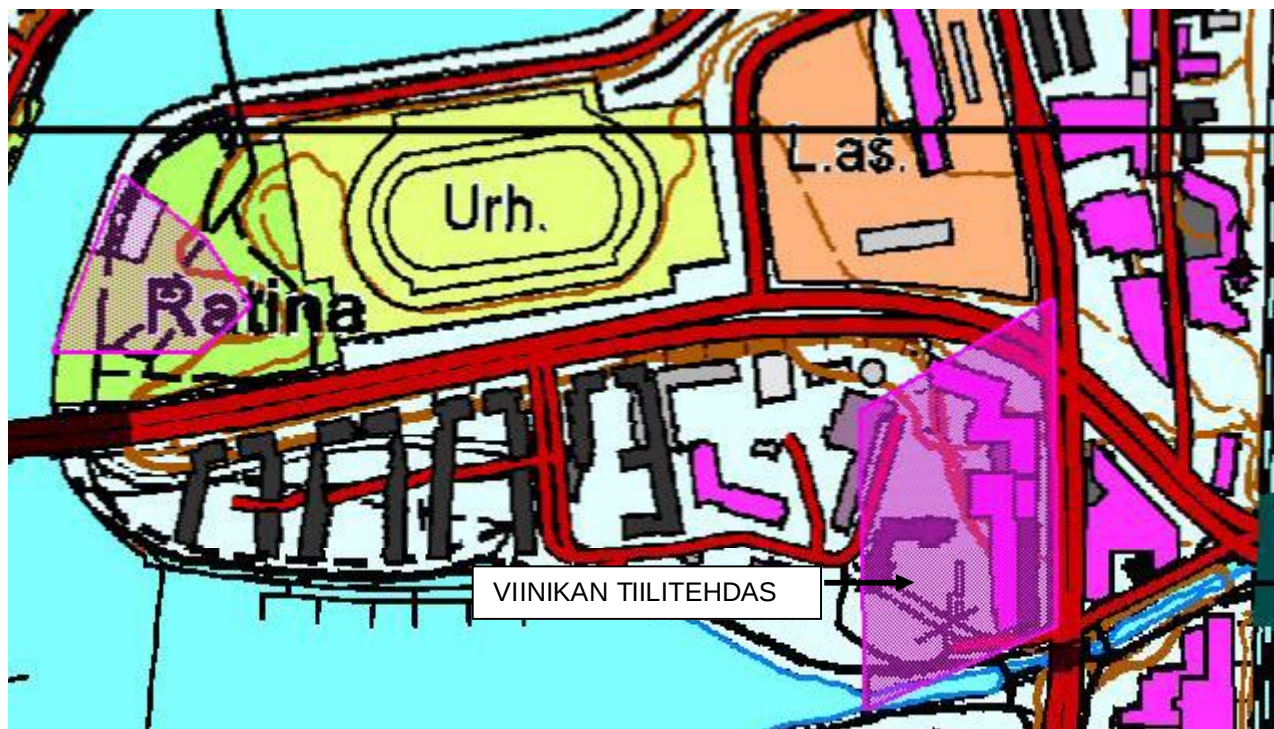
Huonot (asfaltointi).

Rajausperusteet

Kartta F.L.Calonius, 1887

Luokitusehdotus

Rauhoitusluokka 3 (tuhoutunut)

KARTTAOTE peruskarttalehti 212309

PISA/020/2006

MK 1: 5000

LIITE: Luettelo digitaalisista kuvataallenteista **Tampereen keskustan osayleiskaava-alue, arkeologinen inventointi**

Kuvaaja: Sami Raninen

Päänumero: KYY 137

Arkistointipaikka: Siiri-tietokanta, Tampereen museot

Kuvausajankohta: kesäkuu 2014, paitsi nrot 22, 23, 30 ja 33–35 syyskuu 2014

Suunta: ilmansuunta, johon kamera kohdistettu

Alanumero	Kohde	Suunta
1	Keskustorin kivetty alue	SW
2	Kirjastonpuiston ranta: etualalla Frenckellin massahiomon paikka	NE
3	Tammerkosken länsiranta: v. 1849 "lääkemyllyn" paikka	W
4	Keskuspaloaseman piha: Erkkilän kyläpaikka	ENE
5	Takon eteläpiha: puretun Lundahlin tiilitehtaan paikka	E
6	Tampellan masuunin paikka Vapriikki-museokeskuksen luona	SW
7	Siukolan kyläpaikka Satakunnankadun päässä	NE
8	Yksi Lapin kivilouhosalueen kivenottoaikoista	-
9	Yksi Lapin kivilouhosalueen kivenottoaikoista	-
10	Näsinkallion koillisrinne: Tampereen höyrypolttimoon liittyneen asuinrakennuksen paikka	NE
11	Mäntinranta: puretun Tampereen höyrypolttimon alue	W
12	Naistenlahti: puretun Naistenlahden höyrysahan alue (kuvassa vastarannalla, Naistenlahden voimalaitosalueella)	SE
13	Särkänniemen elämyspuisto: puretun Särkänsaaren höyrysahan paikka	NE
14	Särkänniemen elämyspuisto: Näsijärven panimon raunioita niemen luoteisrannassa Sara Hildénin taidemuseon lähellä	NE
15	Särkänniemen elämyspuisto: Näsijärven panimon raunioita niemen luoteisrannassa Sara Hildénin taidemuseon lähellä	S
16	Särkänniemen elämyspuisto: Näsijärven panimon raunioita niemen luoteisrannassa Sara Hildénin taidemuseon lähellä	SW
17	Särkänniemen (Onkiniemen) luoteisranta: Onkiniemen panimon raunioita	SW
18	Särkänniemen (Onkiniemen) luoteisranta: Onkiniemen panimon raunioita	NE
19	Ratinanniemen kärki: vanha purettu teollisuusalue	E
20	Koskipuiston Cumulus-hotelli: Kapakan torpan lähistöä	NE
21	Nalkalantorin pysäköintialue: puretun tiiliruukin paikka	SE
22	Eteläpuiston itäosa: Nalkalan torpan lähialuetta	E
23	Eteläpuisto: Frenckellin kalkkiruukin sijaintipaikka rinteiden juurella	SW
24	Eteläpuiston itäosa: koekuoppa	-
25	Eteläpuiston itäosa: koekuopasta löytynyt kuonaantunut savikimpale	-
26	Näsilinnankadun ja Tampereen valtatie liittymä: Nalkan torpan paikka	N
27	Osmonpuisto: Kone ja Terä OY:n purettua tehdasaluetta	NE
28	Lapinniemi: kerrostaloja puuvillatehtaan purettujen tuotantorakennusten alueella	-
29	Kruununpolttimo: puretun pikkupolttimon tienoota Tallipihassa, Kuskin talon kohdalla	E
30	Puretun Viinikan tiilitehtaan tienoota	n
31	Elianderinkadun kerrostaloja, Santalahden panimon aluetta	E
32	Pyynikin kirkkopuistoa: kaadettu hautakivi	-
33	Frenckellin sisäpiha	NW
34	Vuolteentori (Verkatehtaan kutomorakennuksen paikka)	SE
35	Frenckellin koskisiipi Patosillalta kuvattuna	N
36	Kirjastonpuiston rantatasanne	W
37	Kirjastonpuiston esiintymislava (Laikunlava)	SE